

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

David Matějka

Výjimky ze zákazu kvantitativních překážek

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tereza Kunertová, LL.M., Ph.D.

Katedra evropského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10.7.2016

„Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 20. července 2016

David Matějka

Poděkování

Děkuji JUDr. Tereze Kunertové, LL.M., Ph.D. za ochotu vést mou diplomovou práci, trpělivý přístup a za cenné rady, které mi při psaní této práce poskytla.

Obsah

Úvod.....	6
1. Přes 20 let od vzniku vnitřního trhu Evropské unie.....	9
1.1 Historický kontext vzniku vnitřního trhu	9
1.2 Základní pravidla fungování vnitřního trhu	12
1.2.1 Zásada volného pohybu zboží	13
2. Překážky volného pohybu zboží v EU.....	15
2.1 Zákaz fiskálních překážek.....	15
2.1.1 Cla a Opatření s rovnocenným účinkem clům	16
2.1.2 Ostatní fiskální překážky	18
2.1.2.1 Příklady z judikatury SDEU	20
2.2 Zákaz kvantitativních překážek.....	22
2.2.1 Přímá množstevní omezení „kvantitativní omezení“	24
2.2.2 Opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením.....	25
2.2.2.1 Znaký ORUKO	27
2.2.2.2 Rozdílně aplikovatelná opatření	30
2.2.2.2.1 Opatření ukládající dodatečné požadavky na dovoz nebo vývoz zboží.....	31
2.2.2.2.2 Opatření omezující distribuční kanály.....	33
2.2.2.2.3 Opatření zvýhodňující národní produkty.....	33
2.2.2.2.4 Případy tzv. materiální diskriminace	35
2.2.2.2.5 Obrácená diskriminace	36
2.2.2.2.6 Porušení článku 34 SFEU nečinností členského státu	37
2.2.2.3 Nerozdílně aplikovatelná opatření	38
2.2.2.3.1 Rozsudek Cassis de Dijon a tzv. „pravidlo rozumu“	39
2.2.2.3.2 Pojem „určitá prodejní opatření“ a omezení článku 34 SFEU	43
2.2.2.3.3 Kontrast v rozhodnutích Cassis de Dijon a Keck a Mithouard.....	46
2.2.2.3.4 Omezení použití výrobku a související judikatura	48
3. Výjimky ze zákazu kvantitativních překážek	53

3.1 Výjimky obsaženy v primárním právu.....	55
3.1.1 Ospravedlnění veřejnou mravností.....	57
3.1.2 Ospravedlnění veřejným pořádkem.....	58
3.1.3 Ospravedlnění veřejnou bezpečností.....	60
3.1.4 Ospravedlnění ochranou zdraví, života lidí, zvířat a rostlin.....	62
3.1.5 Ospravedlnění ochranou národního kulturního bohatství	67
3.1.6 Ospravedlnění ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví.....	68
3.2 Výjimky vyplývající z judikatury SDEU	71
3.2.1 Kategorické požadavky veřejného zájmu.....	72
3.2.1.1 Ochrana spotřebitele	72
3.2.1.2 Ochrana životního prostředí a veřejného zdraví	75
3.2.1.3 Ochrana lidských práv a svobod.....	78
3.2.1.4 Další uznané kategorické požadavky.....	80
3.3 Společné aspekty aplikace výjimek	81
Závěr	85
Seznam zkratk	87
Seznam zdrojů.....	88
Přílohy.....	97
Příloha 1	97
Abstrakt.....	98
Abstract.....	100
Klíčová slova	102
Key words	102

Úvod

Hlavním cílem Evropské unie (EU), již od jejího vzniku, byla ekonomická integrace členských států zajišťující na společném trhu vzájemný volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Elementárním prvkem k vytvoření a následnému rozvoji vnitřního trhu je právě volný pohyb zboží. Obchod se zbožím představuje cca 75 % z celkového obchodu v rámci EU. Volný pohyb zboží již od počátku měl za cíl vytvořit liberalizaci obchodního styku a odstranění všech možných bariér (technických, právních či administrativních), které by tento obchodní styk mohly omezovat. Právě otázkou bariér neboli překážek ve volném pohybu zboží uskutečňujícím se mezi členskými státy EU se budu zabývat v této diplomové práci.

Stanovené téma diplomové práce má za cíl zabývat se především výjimkami ze zákazu kvantitativních překážek. Abych mohl definovat výjimky ze zákazu kvantitativních překážek, je nutné nejprve charakterizovat vývoj pojetí zakázaných opatření s rovnocenným účinkem. Cílem této práce je tedy řádně definovat opatření s rovnocenným účinkem a vymezit jeho vývoj, postupné změny v obsahu a rozsahu tohoto pojmu na základě judikatury Soudního dvora Evropské unie (SDEU). Dále v souvislosti s rozvojem chápání opatření s rovnocenným účinkem je cílem této práce vymezit vývoj povolených výjimek ze zákazu daných opatření. Judikatura SDEU je široce obsažena ve výjimkách ze zákazu kvantitativních překážek. Budu se tedy snažit zachytit v této práci podstatné rozsudky a systematicky je analyzovat. V praxi je tomuto tématu výjimek věnována stále pozornost, jelikož se judikatura neustále vyvíjí. Zákaz diskriminace výrobků na základě původu zboží je poměrně logické pravidlo, avšak problém nastává v momentě aplikace tohoto zákazu. Toto téma jsem si vybral proto, že mne zajímal vývoj v judikatuře v této oblasti a současně aplikace výjimek v praxi, které jsou mnohdy sporné.

Výsledkem této práce bude stanovit, jaká opatření představují skutečnou výjimku ze zákazu kvantitativních překážek a jaká opatření naopak do těchto výjimek nepatří. V této diplomové práci budu vycházet z ustanovení primárního práva EU, které upravuje zákaz opatření s rovnocenným účinkem a možnosti jejich ospravedlnění

výjimkami obsaženými v článku 36, dále z některých sekundárních aktů EU a především z rozhodnutí SDEU, které jsou v této problematice klíčové a zásadní.

Text diplomové práce bude rozčleněn do následujících kapitol. První kapitola bude věnována nejprve historii vnitřního trhu a dále bude představen vnitřní trh jako soubor pravidel z pohledu Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Vnitřní trh EU není systémem pravidel dokončeným, jedná se o stále dynamicky vyvíjející mechanismus, který v této práci systematicky rozeberu. V této kapitole se také již podrobněji zaměřím na pravidla volného pohybu zboží.

V následující druhé kapitole práce se budu věnovat samotným překážkám volného pohybu zboží, které mohou být buď fiskální povahy, nebo nefiskální, tedy překážky kvantitativní, či v podobě opatření s rovnocenným účinkem. Nejprve bude stručněji nastíněna problematika zákazu fiskálních překážek, které se týkají cel a opatření s rovnocenným účinkem clům a také ostatních fiskálních překážek, které zejména uvedu na příkladech z judikatury Soudního dvora Evropské unie. Ve druhé části této kapitoly se budu podrobněji věnovat nefiskálním překážkám, tedy kvantitativním omezením a opatřením s rovnocenným účinkem. Kvantitativní omezení se však již téměř nevyskytují a proto se podrobněji zaměřím na opatření s rovnocenným účinkem. Opatření s rovnocenným účinkem se dělí na rozdílně aplikovatelná opatření a nerozdílně aplikovatelná opatření. Rozdílně aplikovatelná opatření vytváří rozdíly mezi domácím a importovaným zbožím, avšak diskriminují pouze zboží dovážené a naopak zvýhodňují zboží domácí. Zatímco nerozdílně aplikovatelná opatření nevytváří žádné rozdíly mezi domácím a importovaným zbožím, avšak ve skutečnosti zatěžují mnohem více zboží importované. Nerozdílně aplikovatelným opatřením bude věnována v této kapitole značná pozornost. Tato opatření budou charakterizována judikaturou Soudního dvora zejména v rozsudcích Cassis de Dijon a Keck a Mithouard. Oba zmíněné rozsudky bude nutné v práci rozebrat včetně jejich přínosu pro tuto oblast.

Ve třetí kapitole této práce se budu již konkrétně věnovat výjimkám ze zákazu kvantitativních překážek a opatření s rovnocenným účinkem, tedy za jakých předpokladů je možné zakázaná opatření ospravedlnit. Nejprve se zaměřím na výjimky,

kteřé jsou obsaženy v primárním právu, tedy výjimky vyplývající ze Smlouvy o fungování EU a jejího článku 36 a dále výjimky, které vyplývají z judikatury SDEU. Výjimky, které jsou taxativně definovány v článku 36, mohou být použity členskými státy jako forma ospravedlnění opatření, která omezují volný pohyb zboží. Takovéto omezení volného pohybu zboží není v rozporu s právem EU, pokud jsou odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Zatímco výjimky vyplývající z judikatury SDEU doplňují taxativně vymezenou oblast článku 36. Soudní dvůr tak rozšířil obsah výjimek, aby zaručil ochranu i dalším důležitým zájmům, jako ochrana spotřebitele, životního prostředí, lidských práv a svobod. Na základě rozboru výjimek vyplývajících z primárního práva a z judikatury Soudního dvora budu tak rovněž v této kapitole analyzovat společné aspekty aplikace těchto výjimek.

Cílem této práce je zpracovat dané téma komplexním a zároveň i přehledným způsobem, který napomůže čtenáři se v dané problematice lépe zorientovat.

1. Přes 20 let od vzniku vnitřního trhu Evropské unie

Budování vnitřního trhu EU, který vznikl v roce 1993, měl hlavní cíl ekonomickou integraci členských států a měl zejména představovat vysokou úroveň hospodářského sjednocení. Členské státy se musely vzdát všech protekcionistických opatření, které jim sloužily k ochraně národních trhů. Jednotný trh si vyžádal spojení zájmů jak agrárních zemí tak i průmyslových. Z toho byly vyvozeny určité kompromisy, aby byla účast zemí v integračním procesu pro všechny země výhodná. Vnitřní trh však stále zůstává projektem, který se neustále vyvíjí a který není jednoznačně ukončen. Od svého vzniku roku 1993 prochází neustálým vývojem.

V rámci novodobého integračního procesu představuje společný trh komplexní cíl. Součástí společného trhu jsou společné politiky a navazující aktivity v podobě sociální soudržnosti a regionální politiky. Budování společného trhu v rámci Evropského hospodářského společenství znamenalo z pohledu obecných kategorií ekonomické integrace směřování k vysokému stupni hospodářského sjednocení. Proces hospodářského sjednocení představuje základ evropského integračního procesu a jeho završení je hospodářská a měnová unie. Společenství však mohlo k tomuto stupni integrace přistoupit až poté, co byl vytvořen nižší integrační stupeň a tím byl společný trh. Společenství se tedy v letech 1957 až 1993 soustředilo výhradně na vybudování společného vnitřního trhu.¹

1.1 Historický kontext vzniku vnitřního trhu

Vůle vytvořit fungující společný trh byla z historického hlediska zakotvena již v Římských smlouvách² z roku 1957. Tyto smlouvy založily Evropské ekonomické společenství a koncipovaly, že společný trh by měl zahrnovat vytvoření celní unie se zrušením dovozních a vývozních cel a kvantitativních omezení při obchodu mezi členskými státy, a také ostatních opatření s obdobným účinkem, zákaz diskriminace,

¹ HRIVÍK, Pavol.: Spoločný a vnútorný trh Európskej únie. Banská Bystrica: Právnická fakulta UMB, 2006, s. 69.

² Římské smlouvy je souhrnné označení pro dvě smlouvy, které byly 25. 3. 1957 podepsány v Římě. Jedná se o smlouvu zakládající Evropské hospodářské společenství (EHS) a smlouvu, která založila Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom). Tyto smlouvy položily stavební základ evropské integrace.

zavedení společného celního sazebníku a společné obchodní politiky vůči třetím státům.³

Z časového hlediska měl společný trh Evropského společenství (ES), dle Římských smluv, vzniknout do roku 1969 v průběhu 12letého přechodného období. Tohoto cíle se z velké části podařilo dosáhnout a společný trh k danému datu zahrnoval celní unii (byl přijat společný celní sazebník na základě nařízení rady 950/68 z roku 28. 6. 1968), a dále zakotvil čtyři základní svobody: volný pohyb zboží, pracovníků, služeb a kapitálu.⁴ Ačkoliv byl dovršený stav v 70. letech vnímán jako významný úspěch, v průběhu 80. let celý projekt společného trhu čelil značné kritice. Hlavním neduhem byl fakt, že sílil tlak na zrušení dosavadních překážek volného pohybu, odbourání všech hraničních kontrol uvnitř Společenství a odstranění zbývajících důvodů, které vedly k fragmentaci trhu. Bylo zapotřebí nového podnětu, a proto s ohledem na neuspokojivou situaci byl přijat v červnu roku 1985 nově úřadující Evropskou komisí významný analytický dokument s názvem „Bílá kniha pro dokončení vnitřního trhu.“⁵ Tento dokument zahrnoval podrobnou strategii, kterou hodlala Komise prosazovat za účelem vytvoření tzv. „Evropy bez vnitřních hranic.“ Tato kniha zanalyzovala překážky, které bránily vytvoření vnitřního trhu a rozdělila opatření, k jejich odstranění do 3 hlavních oblastí. První oblast tvořily tzv. materiální překážky, které spočívaly v odstranění kontrol zboží i osob na vnitřních hranicích. Druhou oblast představovaly technické překážky, týkající se rozdílných národních předpisů upravujících, jak technické parametry výrobků, tak existující procedury k ověřování technických parametrů zboží. Do poslední oblasti byly zahrnuty fiskální překážky, v rámci nichž bylo primárním cílem Společenství odstranit rozdíly v daňově-právních předpisech.⁶

Dokument předložil nejen rozbor těchto překážek, ale zároveň obsahoval více jak 280 nových směrnic, které bylo zapotřebí přijmout, aby mohl být vnitřní trh do roku 1992 dokončen. Přijetí Bílé knihy nastartovalo rozsáhlou aktivitu ze strany všech orgánů v rámci Společenství. Díky tomuto dokumentu se podařilo odstranit dosavadní nedůvěru v ekonomickou integraci. Celý program byl podporován, jak ze strany členských států, tak i ze strany veřejnosti.

³ ŠIŠKOVÁ, N. a kol. Evropské právo 2 - Jednotný vnitřní trh. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 16.

⁴ ŠIŠKOVÁ, N. a kol. Evropské právo 2 - Jednotný vnitřní trh. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 17.

⁵ Dostupné na http://ec.europa.eu/white-papers/pdf/com85-310-internal-market_en.pdf

⁶ URBAN L., Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění, Linde Praha, a.s., 2002. s. 40.

Samotné přijetí Bílé knihy však samo o sobě nebylo krokem dostatečným k tomu, aby byl vnitřní trh s úspěchem dokončen. Základním problémem byl fakt, že Bílá kniha nebyla právně závazným předpisem, ale jakýmsi „seznamem úkolů“, na které je zapotřebí se v rámci formování vnitřního trhu zaměřit. V reakci na Bílou knihu byl tedy v roce 1986 přijat Jednotný evropský akt (JEA).⁷ Jednotný evropský akt na základě analytických závěrů Bílé knihy revidoval Římské smlouvy. Smyslem bylo dát nový impuls evropské integraci a dokončit realizaci vnitřního trhu, ke kterému mělo dojít do 31. 12. 1992. Samotný akt upravil zejména pravidla fungování evropských orgánů a rozšířil pravomoci Společenství v oblasti výzkumu a vývoje, životního prostředí a společné zahraniční politiky.⁸ Z pohledu vnitřního trhu bylo největším přínosem tohoto dokumentu zavedení nové rozhodovací procedury v Radě. Bylo stanoveno, že pokud bude schvalována legislativa, týkající se vnitřního trhu, bude k jejímu přijetí zapotřebí kvalifikované většiny, namísto požadované jednomyslnosti, ta zůstala zachována pouze u daňových otázek, volného pohybu osob a v oblasti vztahující se k sociální politice.⁹ Tento krok měl za cíl urychlit proces rozhodování v Radě. Akt přinesl rovněž poprvé přímou definici vnitřního trhu, kterou následně veškeré modifikující akty primárního práva, včetně Lisabonské smlouvy, převzaly. Vnitřní trh byl tedy definován jako, „Prostor bez vnitřních hranic, ve kterém je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními Smluv.“¹⁰

Základní ideou této koncepce bylo, že Společenství chtělo vytvořit takový trh, který by de facto fungoval podobně jako trh jediného státu. Tedy bez jakýchkoliv ekonomických překážek, s výjimkou těch, které by právo EU přímo stanovilo a zároveň je i soudně kontrolovalo.¹¹ Evropské společenství proto chtělo, aby tento nový přístup k pojetí společného trhu vzbuzoval, že se jedná o pokrok v rámci ekonomické integrace a ne jen o pouhé navrácení se k cílům, které původně stanovovaly Římské smlouvy. Proto byl pojem trh společný v 80 letech nahrazen pojmem trh vnitřní.¹²

⁷ JEA (Single European Act), byl první významnou revizí Římských smluv, který vstoupil v platnost 1. července 1987.

⁸ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3Axy0027>

⁹ Dostupné na <https://www.euroskop.cz/8732/sekce/historie-vnitriho-trhu/>

¹⁰ STEHLÍK, V., HAMULÁK, O., PETR, M.: Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh. Praha: Leges, 2011, s. 18.

¹¹ STEHLÍK, V., HAMULÁK O., Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013, s. 17.

¹² URBAN L., Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění, Linde Praha, a.s., 2002. s. 46.

V roce 1992, kdy byla přijata Maastrichtská smlouva, se statisticky podařilo realizovat na 90 % návrhů obsažených v Bílé knize. Tento rok je proto považován za tzv. dovršení vnitřního trhu. Tato smlouva současně přinesla i rozšíření koncepce vnitřního trhu o další významné oblasti, jakou byla hospodářská a měnová unie, společná zahraniční a bezpečnostní politika a také spolupráce v oblasti justice a vnitra. Lze tedy říci, že datum 1. 1. 1993 je považováno za jakési dokončení vnitřního trhu. Termín „dokončení vnitřního trhu“, který se často objevuje v mnoha dokumentech EU, ale i v odborné literatuře, nelze v žádném případě chápat jako dosažení jeho konečné podoby. Realizace vnitřního trhu je proces zdlouhavý, nedokončený a stále se vyvíjející. Vnitřní trh a jeho prvky musí stále dynamicky a pružně reagovat na veškeré změny, které se v rámci EU, ale i za hranicemi odehrávají a proto de facto nelze nikdy hovořit o jeho úplném dokončení.¹³

1.2 Základní pravidla fungování vnitřního trhu

Vnitřní trh Evropské unie je v současné době upraven v části třetí, hlavě I. a II. „Smlouvy o fungování Evropské unie“ (SFEU). V jejím článku 26. odst. 1 je zakotveno, že unie přijímá opatření určená k vytvoření, nebo zajištění fungování vnitřního trhu v souladu s příslušnými ustanoveními Smluv. Ve svém druhém odstavci tento článek zároveň vnitřní trh přímo definuje a to jako „prostor bez vnitřních hranic“, který je v hmotně-právní rovině založen na realizaci čtyř základních svobod, kterými jsou volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.¹⁴ Lze tedy říci, že tyto svobody tvoří pravidla vnitřního trhu.

Každá z těchto čtyř základních svobod je pojmově odlišná a má vždy své samostatné postavení pro zajištění efektivního fungování vnitřního trhu EU. Tato diplomová práce nebude rozebírat jednotlivé svobody, neboť na každou se vztahuje i samostatná právní úprava ve Smlouvě, ale zaměří se pouze na oblast volného pohybu zboží a problematiku překážek, které realizaci této svobody mnohdy brání.

¹³ Dostupné <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/docka-se-vnitri-trh-eu-sveho-dokonceni-010312>

¹⁴ Smlouva o fungování Evropské unie.

1.2.1 Zásada volného pohybu zboží

Podstatným základem vnútorného trhu je svoboda pohybu zboží, ktorá v obecné rovine znamená, že pohyb zboží medzi členskými štátmi v rámci vnútorného trhu nesmie byť jakkoliv bezdôvodne bráneno prostredníctvom prekážek. Tato svoboda napomohla vybudovaniu vnútorného trhu EÚ, jehož výhod dnes využívajú ako evropské firmy, tak evropskí občania, nebot' v dnešnej dobe medzinárodný trh usnadňuje nákup a predaj produktů ve všech členských státech.¹⁵ Volný pohyb zboží je proto považován za „základní zásadu.“¹⁶ Hlavním účelem této svobody je zajistit výrobcům zlepšení odbytu na větším trhu a zároveň nabídnout spotřebitelům i širší sortiment výrobků.

V rámci primárního práva je tato svoboda zakotvena v části třetí, hlavě II v čl. 28 a násl. SFEU. V článku 28 SFEU je stanoveno „Unie zahrnuje celní unii, která pokrývá veškerý obchod se zbožím, a která zahrnuje jak zákaz vývozních a dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy, tak i přijetí společného celního sazebníku ve vztahu k třetím zemím.“ Přímá definice pojmu zboží není v primárním právu však nikde obsažena. Tato definice má svůj původ v dávné judikatuře SDEU a to v rozsudku Komise vs. Itálie¹⁷ a uvádí, že „Za zboží je považován produkt, který je ocenitelný v penězích, a který je způsobilý být předmětem obchodní transakce.“¹⁸ Následná bohatá judikatura SDEU stanovila, co vše pod pojem zboží může být zahrnout. Jedná se např. o zemědělské výrobky, umělecké předměty (včetně mincí se sběratelskou hodnotou), předměty duševního vlastnictví, zboží dovezené a určené k osobní spotřebě jednotlivce (léky či výrobky běžné spotřeby), ale i odpady ať už recyklovatelné či nerecyklovatelné nebo energie. Z pojmu zboží je však na druhou stranu vyloučeno vše, s čím je zakázáno obchodovat (tzv. *res extra commercium*). Jedná se např. o zbraně, lidské orgány, drogy atd.¹⁹ K výkladu zboží je tedy možné nalézt opravdu nespočet rozsudků SDEU, které pojem zboží osvětlují.²⁰

¹⁵ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 8.

¹⁶ Spojená rozh. č. 2-3/62 Komise vs. Belgie a Lucembursko (1962), s. 432.

¹⁷ Rozh. č. 7/68 Komise vs. Itálie (1968).

¹⁸ „By goods, within the meaning of that provision, there must be understood products which can be valued in money and which are capable, as such, of forming the subject of commercial transactions.“ S. 428 rozh. č. 7/68 Komise vs. Itálie (1968).

¹⁹ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C. H. BECK, 2003, s. 12.

²⁰ Jedná se např. o rozsudek č. C-97/98 Jägerskiöld vs. Gustafsson (1999), rozsudek č. C-67/97 Bluhme (1998) a mnoho dalších.

Režim volného pohybu zboží se z hlediska původu výrobků vztahuje dle čl. 28 odst. 2 SFEU jak na výrobky, které mají svůj původ přímo v členských státech, tak zároveň a v návaznosti na čl. 29 SFEU i na výrobky, které pocházejí ze třetích zemí, u kterých byly v některém členském státě splněny dovozní náležitosti, zaplacená cla, poplatky s rovnocenným účinkem a u kterých nedošlo k plnému ani částečnému navrácení těchto cel a poplatků (tzv. refundaci). Souhrnně jsou tyto produkty označovány za tzv. unijní zboží, které je ve volném oběhu v EU. Veškeré zboží dovážené z nečlenských států, tedy musí být v první řadě náležitě procleno a musí být zároveň splněny další dovozní požadavky předtím, než je takový výrobek vpuštěn do volného oběhu. Jakmile se však takové výrobky dostanou do režimu volného oběhu, nahlíží se na ně nadále jako na produkty pocházející z členských států.²¹

Pravidla o volném pohybu zboží mezi členskými státy mohou být narušována jak ze strany států, či dalších subjektů, na které stát převedl pravomoc regulovat soukromoprávní vztahy, tak i jednáním soukromých subjektů, které na vnitřním trhu obchodují. Na jednání soukromých osob, která nejsou přičitatelná státu, dopadají unijní pravidla na ochranu hospodářské soutěže (zákaz kartelů a zneužití dominantního postavení). Naproti tomu regulace činnosti států je v obecné rovině rozdělena do dvou oblastí a to na zákaz tarifních (fiskálních) překážek a zákaz netarifních (nefiskálních) překážek volného pohybu zboží.²² První kategorie, kterou v následující kapitole stručněji nastíním, zahrnuje zejména zákaz cel, zákaz opatření s rovnocenným účinkem clům a zákaz diskriminačního a ochrannářského vnitřního zdanění. Druhá kategorie, která je v současné době více aktuální a které bude věnována převážná část této diplomové práce, zahrnuje problematiku zákazu kvantitativních omezení a opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením. V této práci se budu tedy zaměřovat zejména na články 34, 35 a 36 SFEU, které se této problematice týkají.

²¹ Friedl WEISS, Clemens KAUPA, *European Union Internal Market Law*, Cambridge University Press, 2014 s. 42.

²² STEHLÍK, V., HAMULÁK O., *Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms*. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013, s. 23.

2. Překážky volného pohybu zboží v EU

V této kapitole se zaměřím na rozbor bariér, které brání v rámci vnitřního trhu volnému pohybu zboží. První část této kapitoly bude pojednávat o překážkách fiskálních, které rozeberu stručněji, neboť se jedná o kategorii převážně historickou. Druhá část této kapitoly se bude již zabývat překážkami kvantitativními, které jsou pro mou práci stěžejní, neboť z této kategorie existuje celá řada výjimek, ke kterým se váže bohatá judikatura SDEU.

Ze strany členského státu může být volnému pohybu zboží bráněno dvěma způsoby. V první řadě se jedná o tzv. formu aktivní, kdy stát přijme nějaké národní omezení. Druhý způsob zahrnuje případy, kdy stát aktivně nejedná, ale staví se do pozice nečinného subjektu. V tomto případě hovoříme o tzv. formě pasivní.²³ Aktivní forma, zahrnuje překážky, které lze rozdělit do následujících skupin:

- fiskální překážky - tato kategorie zahrnuje zákaz cel, jak exportních tak importních, zákaz opatření s rovnocenným účinkem clům (tzv. ORUC) a v poslední řadě zákaz diskriminačního a ochrannářského vnitřního zdanění.
- kvantitativní překážky - tato oblast zahrnuje přímá množství omezení (jedná se o kvóty a embargo, které jsou souhrnně nazývány kontingenty) a především opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením (tzv. ORUKO).²⁴

2.1 Zákaz fiskálních překážek

V článku 28/1 SFEU je stanoveno „Unie zahrnuje celní unii, která pokrývá veškerý obchod zbožím a která zahrnuje jak zákaz vývozních a dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy, tak i přijetí společného celního sazebníku ve vztahu ke třetím zemím.“

²³ Viz podkapitola porušení čl. 34 SFEU nečinností členského státu.

²⁴ STEHLÍK, V., HAMULÁK O., Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013, s. 23.

Z výše uvedeného článku vyplývá, že celní unie EU má dvě součásti, a to vnitřní a vnější. Vnější část představuje přijetí společného celního sazebníku, či harmonizaci celní politiky ve vztahu k nečlenským státům. Do vnitřní části zahrnujeme zónu volného obchodu, pro jejíž vytvoření bylo nutné odstranit fiskální překážky pro dovoz a vývoz, ale také pro tranzit zboží.²⁵

Pod kategorií fiskálních překážek spadá oblast pravomocí členských států ukládat závazné peněžní dávky. Výkon této pravomoci je zakázán, neboť naráží v obecné rovině na tři zákazy, které jsou přímo zakotveny ve SFEU. Jedná se jak již bylo výše zmíněno o zákaz cel, zákaz opatření s rovnocenným účinkem clům a zákaz diskriminačního a ochranářského vnitřního zdanění.²⁶ Tarifní překážky spočívají v přímé, nebo nepřímé finanční pomoci členských států prodeji domácích výrobků. Může se tedy jednat, jak o podporu domácí výroby, tak o finanční zatěžování dovezených výrobků z jiných států.²⁷

2.1.1 Cla a Opatření s rovnocenným účinkem clům

SFEU nám ve svém článku 30 stanovuje, že „Dovozní nebo vývozní cla a poplatky s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázány.“ V následující části si tento zákaz podrobněji rozebereme.

Celní poplatek tzv. clo je dávka, kterou vybírá stát při přechodu zboží přes celní hranici.²⁸ Intraunijní cla byla úplně odbourána a zakázána již v roce 1968, kdy byl přijat společný celní sazebník, který stanovuje společná a výlučná cla pro celou EU ve vztahu k třetím zemím. V současné době je společný celní sazebník součástí celního kodexu Unie, který byl přijat nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 952/2013.²⁹ Celá procedura postupného odbourávání cel však nemohla být naplněna okamžitě se vstupem Smlouvy EHS v platnost. Členské státy se musely původně zavázat především nezvyšovat stávající cla a také nezavádět cla nová (tzv. standstill clause).³⁰ Vzhledem k tomu, že jejich zákaz je jednoznačný a současně snadno kontrolovatelný, neboť veškerá

²⁵ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 237-238.

²⁶ TICHÝ, L a KOL.: Evropské právo, 5 vydání. Praha, C.H.Beck, 2014, s. 343.

²⁷ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C.H.BECK, 2003 str. 18.

²⁸ Dostupné na <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/Stranky/default.aspx>

²⁹ Dostupné http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2013.269.01.0001.01.CES

³⁰ STEHLÍK, V., HAMULÁK, O., PETR, M.: Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh. Praha: Leges, 2011, s. 30.

vnitrostátní cla musí být publikována v úředním věstníku, žádný členský stát si tedy nedovolí tento závazek porušit.

Členské státy se proto raději uchylují k uvalování zdánlivě podobných dávek, které jsou označovány za tzv. opatření s rovnocenným účinkem clům, neboli ORUC. Jedná se o jakési finanční zatížení, které se podobá clům a přitom nespadá pod daně.

Definice ORUC není v primární ani sekundární legislativě nikde zakotvena. Je proto zapotřebí opět vycházet z judikatury SDEU. Základní vymezení tohoto pojmu vychází z rozsudků Komise vs. Itálie³¹ a Social Fonds voor de Diamantarbeiders.³² Dle rozsudku Komise vs. Itálie je ORUC chápán jako: „Jakýkoliv peněžní poplatek, i když malý a bez ohledu na to jaké je jeho určení nebo způsob vybírání, který jednostranně zatěžuje domácí či zahraniční zboží při jeho překročení státních hranic a který není striktně vzato celním poplatkem a to i když není ukládán do státního rozpočtu, nemá diskriminační či ochrannou povahu a produkt, na který je poplatek uložen, není konkurenční žádnému produktu domácí výroby.“³³ Ve svém druhém rozsudku Social Fonds voor de Diamantarbeiders vymezil SDEU tento pojem striktně a velmi široce jako „Jakoukoliv peněžní dávku, byť méně výraznou, uloženou na základě přechodu zboží přes hranice.“³⁴ Dávka nemusí být uložena pouze státem ale i institucí, která je k tomu na základě zákona pověřena jako např. profesní sdružení. V tomto rozhodnutí byl jako ORUC tedy odsouzen odvod 0,33 % z ceny nezpracovaných diamantů do jistého vnitrostátního odvětvového fondu. I přes výše uvedené poměrně rozsáhlé definice, existuje několik výjimek, kdy dávky, které stát uvaluje na export nebo import zboží, nespadají pod pojem ORUC. Jedná se zejména o odměny za skutečně prokázanou službu dovozci nebo vývozci, která mu poskytuje zvláštní výhodu. Importér či exportér musí však mít možnost tuto službu odmítnout a výše odměny musí být této službě přiměřená.³⁵ Dle rozhodnutí Soudního dvora³⁶ za ORUC rovněž nemohou být považovány náklady na veterinární prohlídky, které jsou povinné a předepsané unijním právem a které odrážejí skutečné náklady a podporují volný pohyb zboží.³⁷ ORUC v

³¹ Rozh.č. 24/68, Komise vs. Itálie (1969).

³² Rozh. č. 3/69, Social Fonds voor de Diamantarbeiders (1969).

³³ STEHLÍK, V., HAMULÁK O., Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013, s. 26-27.

³⁴ Rozh. č. 3/69, Social Fonds voor de Diamantarbeiders (1969). Bod 11/14 s. 222.

³⁵ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 239.

³⁶ Rozh. č. 46/76 Bauhuis (1977).

³⁷ JANKU, M., Janku L. Právo EU po Lisabonské smlouvě. Ostrava: Key Publishing, 2012, s. 183.

poslední řadě nejsou ani dávky vyplývající z dohody mezi soukromými osobami nevybírané členským státem.³⁸

Dle mého názoru by měl Soudní dvůr v této oblasti stanovit jasnější definici toho, co lze pod pojem ORUC zařadit či nikoliv. Některé dávky mohou totiž představovat i hraniční případy, kdy členské státy nejsou schopny určit, zda předmětná dávka představuje ORUC či nikoliv. V praxi to pak znamená, že se členské státy často obracejí na Soudní dvůr za účelem výkladu dané nejasnosti. Dle mého názoru, by proto bylo vhodné zavést jisté možnosti ospravedlnění tak, jak je tomu obdobně u překážek kvantitativních.

2.1.2 Ostatní fiskální překážky

Zatímco článek 30 SFEU se týká fiskálních překážek, které omezují volný pohyb zboží při přechodu přes hranice, článek 110 SFEU se zaměřuje na problematiku diskriminačního a ochrannářského vnitřního zdanění. Jedná se o velmi rozsáhlou oblast, které by mohla být věnována samostatná diplomová práce, proto se tímto okruhem budu zabývat stručněji.

Hlavním smyslem článku 110 SFEU je zajistit, aby se členské státy nesnažily obcházet výše zmíněné zákazy cel a ORUC ukládáním rozdílných daňových zátěží, na zboží, poté co bylo vpuštěno již do volného oběhu.³⁹ Členské státy disponují tzv. daňovou výsostí, tzn., že disponují vyhrazenou pravomocí upravovat svou vlastní daňovou politiku. Mohou tedy zavádět nové daně, nebo pozměňovat již existující daňové úpravy. Do této sféry nemůže být ze strany EU zasahováno. SFEU ve svém článku 110 však v této oblasti zavazuje členské státy ke dvěma povinnostem. V první řadě je stanoveno, že „Členské státy nepodrobí přímo ani nepřímo výrobky z jiných členských států jakémukoliv vyššímu vnitrostátnímu zdanění než je to, jemuž jsou přímo nebo nepřímo podrobeny podobné výrobky domácí“ a současně „Nepodrobí výrobky jiných členských států vnitrostátnímu zdanění, které by poskytovalo nepřímou ochranu jiným výrobkům.“

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že zakázána jsou taková vnitrostátní zdanění, která buďto přímo, nebo nepřímo diskriminují podobné výrobky pocházející z jiných

³⁸ Rozh. č. C-16/94 SA Edouard Dubois (1995).

³⁹ Friedl WEISS, Clemens KAUPA, European Union Internal Market Law, Cambridge University Press, 2014 s. 86.

členských států vůči výrobkům domácím, nebo nepřímo ochraňují konkurující domácí výrobky. Klíčem pro určení, zda se jedná o zdanění diskriminační nebo ochranné je tedy vymezení podobnosti či konkurenceschopnosti výrobků, resp. zboží. Článek 110 SFEU tedy rozlišuje dva typy zakázaných vnitřních zdanění.

Diskriminační zdanění podobných výrobků

Čl. 110/1 SFEU zakazuje diskriminační zdanění. To se aplikuje pouze u tzv. „podobných výrobků“ a zahrnuje případy jak přímé tak nepřímé diskriminace. U podobných výrobků nesmí existovat jakýkoliv rozdíl ve zdanění takových výrobků.⁴⁰ Soudní dvůr ve svém rozsudku uvedl, že podobné výrobky jsou ty, které „Mají podobné vlastnosti a splňují stejné potřeby z hlediska spotřebitelů.“⁴¹ Kritériem posouzení podobnosti je tedy srovnatelnost použití, ne však identita výrobků. Spotřebitel může nahradit jeden výrobek za druhý. Jako příklad podobných výrobků lze uvést ovocné a obilné destiláty, čerstvé banány a čerstvé tuzemské ovoce. Diskriminační zdanění je zcela zakázáno.

Ochranné zdanění konkurenčních výrobků

Čl. 110/2 SFEU částečně zakazuje ochranné zdanění, které se týká konkurenčních výrobků. Termín „konkurenční výrobek“ nám již ze svého označení napovídá, že se nejedná nutně o fyzicky podobné výrobky, ale spíše o blízké substituty, které mohou, dle místní tradice, uspokojovat stejné potřeby spotřebitele (např. pivo vs. víno). Ochranné zdanění jsou tedy zakázána pouze v případě, kdy rozdíl ve výši daně mezi konkurenčními výrobky může mít za následek odklon spotřebitele od jednoho zboží ke druhému. Vzájemná konkurenceschopnost výrobků se ověřuje testem křížové elasticity poptávky, tedy zda zvýšení ceny jednoho produktu má za následek zvýšení prodeje u druhého produktu.⁴²

⁴⁰ Rozh. č. C-402/09 Ioan Tatu (2011), bod 56.

⁴¹ Rozh. č. 168/78 Komise vs. Francie (1980), bod 5. „It is necessary to consider as similar products which have similar characteristics and meet the same needs from the point of view of consumers.“

⁴² SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C. H. BECK, 2003, s. 29-30.

2.1.2.1 Příklady z judikatury SDEU

V souvislosti s touto problematikou by bylo vhodné, uvést několik případů z judikatury SDEU na kterých si dané zákazy vyplývající z článku 110 SFEU znázorníme.

Typické příklady na přímou daňovou diskriminaci, kdy by vnitrostátní úprava stanovovala rozdílné daňové zatížení pro výrobky domácí a výrobky dovezené, jsou dnes již spíše dávnou historickou kategorií.⁴³ Proto uvedu spíše rozsudky týkající se nepřímé diskriminace, která znázorňuje i značnou vynalézavost členských států. Tyto nepřímo diskriminační předpisy totiž mnohdy působí formálně neutrálně, ale ve svém důsledku podstatně více zatěžují produkty dovezené. Jedná se např. o rozsudek Humblot.⁴⁴ V tomto rozhodnutí byla odsouzena Francie za to, že nepřímo diskriminovala import silnějších vozů, neboť francouzská silniční daň byla pro automobily s nízkým výkonem motoru nižší, než pro automobily s výkonem motoru nad 16 HS (koňských sil). V té době Francie vyráběla jen vozy slabší, a proto ve svém důsledku nepřímo diskriminovala importéry silnějších vozů.⁴⁵ V podobném duchu se nese i rozsudek Komise vs. Řecko⁴⁶, ve kterém však SDEU neprohlásil za zakázanou zvláštní daň, používanou v Řecku u vozů, která rostla s ohledem na počet jejich válců a zejména pak prudce narůstala u vozidel s objemem nad 1,8 litru, které se však v Řecku vůbec nevyráběly. SDEU v tomto případě došel k závěru, že samotná progresivita daně není dostačujícím faktorem k tomu, aby mohlo být určité zdanění označeno za diskriminační a zvýhodňující domácí produkci.⁴⁷

Z novějších rozsudků by bylo možné uvést případ Ioan Tatu.⁴⁸ Případ se týkal rumunských daňových předpisů, dle kterých bylo při první registraci vozidla v Rumunsku povinností zaplatit daň za znečištění životního prostředí. Předmětná daň nebyla přímo diskriminační, neboť nerozlišovala, zda se jedná o tuzemská nebo zahraniční vozidla a nedělala rozdíly ani ve státní příslušnosti vlastníků vozidel. Problém však byl v tom, že se neaplikovala na vozidla, která byla zaregistrována

⁴³ Jedná se např. o rozh. č. 57/65, Lütticke (1966), kdy Německo zdanilo mléko importované z Lucemburska vyšší daní než mléko domácí.

⁴⁴ Rozh. č. C-112/84 Michel Humblot vs. Directeur des services fiscaux (1985).

⁴⁵ OUTLÁ, Veronika et al. Právo Evropské unie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008 s. 193-194.

⁴⁶ Rozh. č. C-132/88 Komise vs. Řecko (1990).

⁴⁷ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C. H. BECK, 2003, s. 27-28.

⁴⁸ Rozh. č. C-402/09 Ioan Tatu (2011).

předtím, než tato právní regulace nabyla platnosti. Toto samotné by nebylo překážkou zavedení nové daně, ovšem za podmínky, že tato nová daň neodrazuje od uvádění ojetých vozidel, která byla zakoupena v jiných členských státech, do provozu v daném členském státě, aniž obdobně odrazuje od koupě tuzemských ojetých vozidel stejného stáří a téhož opotřebení. Toto nastalo v rumunském systému a Rumunsko tak proto porušilo čl. 110 SFEU.⁴⁹

Veškeré tyto výše citované rozsudky se však týkají případů, kdy se jedná o tzv. „podobné produkty.“ Je proto zapotřebí zmínit i několik příkladů z druhé kategorie, kterou je zákaz ochranářského zdanění a kterou adresuje čl. 110 SFEU ve svém druhém odstavci. Jedná se o případy, kdy produkty z jiného členského státu nejsou podobné těm vnitrostátním, ale přesto mezi sebou soutěží. Jedná se tedy, jak již je výše zmíněno, o konkurenční výrobky. Jako názorný příklad judikatury SDEU v této oblasti je možné uvést rozsudek Komise vs. Spojené království⁵⁰ (daň z piva a vína). V tomto případě Velká Británie zavedla u vína mnohonásobně vyšší spotřební daň než u piva. SDEU se zabýval otázkou, zda se jedná v prvé řadě o podobné výrobky, přičemž došel k závěru, že pivo a víno jsou zcela odlišné produkty a proto daň na oba výrobky nemusí být stejná. Článek 110/1 SFEU, tedy porušen nebyl. Soudní dvůr však dospěl k závěru, že výrobky jsou mezi sebou ve vzájemné konkurenci a že účelem této spotřební daně bylo, přiřadit vínu nálepkou luxusního produktu, což může poté ovlivnit chování spotřebitelů při výběru mezi danými artikly. Velká Británie se proto v tomto případě snažila ochranářskou daní zvýhodnit domácí produkci, tedy pivo oproti vínu. Tato daň, byla tedy shledána v rozporu s článkem 110/2 SFEU.⁵¹

Tento rozsudek by bylo vhodné srovnat s novějším, avšak podobným případem Komise vs. Švédsko⁵², ve kterém Soudní dvůr rozhodl zcela odlišně. Švédsko více zdaňovalo importované víno, nežli silné pivo, domácí výroby. Soudní dvůr zjistil, že rozdíl ve spotřební dani vztahující se na tyto produkty je tak nepatrný, že nemůže mít vliv na chování spotřebitele.⁵³ Toto národní pravidlo tedy nemělo relevantní

⁴⁹ STEHLÍK, V., HAMULÁK O., *Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms*. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013, s. 33.

⁵⁰ Rozh. č. 170/78 Komise vs. Spojené království (1983).

⁵¹ OUTLÁ, Veronika et al. *Právo Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008 s. 195.

⁵² Rozh. č. C-167/05, Komise vs. Švédsko (2008).

⁵³ Soudní dvůr z jisté srovnávací metody zjistil, že rozdíl v prodejní ceně zjištěný v projednávané věci je nicméně takový, že rozdíl ve zdanění mezi těmito dvěma výrobky nemůže ovlivnit chování spotřebitele v dotčeném odvětví. Bod 57 rozh. č. C-167/05, Komise vs. Švédsko (2008).

ochranářský účinek, a proto Švédsko neporušilo čl. 110/2 SFEU. Z daného případu tedy vyplývá, že konkurenční výrobky na rozdíl od podobných výrobků nemusí být vždy zdaněny stejnou sazbou.⁵⁴

2.2 Zákaz kvantitativních překážek

Jak vyplývá z předchozí kapitoly je v rámci vnitřního trhu Evropské unie tendence eliminovat veškeré fiskální překážky, které brání volnému pohybu zboží. Tento proces by však sám o sobě byl pro zajištění dané svobody nedostatečný, pokud by volnému pohybu zboží mohlo být bez jakékoliv regulace bráněno překážkami nefiskálními neboli kvantitativními.

Kvantitativní překážky můžeme obecně rozdělit do dvou kategorií a to na přímá množstevní omezení, a tzv. opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením (ORUKO). Tyto kategorie zahrnují např. omezení množství dováženého zboží, stanovení pravidel prodeje výrobků, nebo ukládání závazných norem pro vlastnosti zboží, či jeho obalu. SFEU o kvantitativních překážkách pojednává v části 3 hlavě 2 v kapitole 3. Jedná se zejména o články 34, 35 a 36 SFEU.

Článek 34 říká, že veškerá množstevní omezení dovozu, jakož i opatření s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázána. Článek 35 se pak aplikuje obdobně ale pro vývoz zboží. Kvantitativní překážky mohou být na rozdíl od fiskálních překážek prolomeny výjimkami. Jejich výčet je taxativně stanoven v článku 36 SFEU, který zahrnuje jednotlivá ospravedlnění omezení vývozu nebo dovozu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí, zvířat a rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Poslední věta tohoto článku však říká, že tyto zákazy či omezení nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace, nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy. Výjimky musí být tedy uplatňovány maximálně restriktivně. Výjimky ze zákazu uplatnění kvantitativních omezení a opatření s rovnocenným účinkem budou podrobně popsány v kapitole 3.

Navzdory podobné formulaci článků 34 a 35 SFEU je potřeba zmínit i jejich vzájemnou odlišnost, která spočívá zejména v tom, že článek 34 zakazuje jak rozdílně

⁵⁴ Friedl WEISS, Clemens KAUPA, European Union Internal Market Law, Cambridge University Press, 2014 s. 91.

tak nerozdílně aplikovatelná opatření, zatímco článek 35 zakazuje pouze rozdílně aplikovatelná opatření, tedy taková, která diskriminují přímo na základě původu zboží.⁵⁵ Tato zásada byla zakotvena v rozsudku Groenveld⁵⁶, kdy soudní dvůr uvedl, že článek 35 se týká „Vnitrostátních opatření, která mají za cíl, nebo jejichž účinkem je omezit vývoz a zakládat tak rozdíl v zacházení s vnitřním obchodem v rámci členského státu a jeho zahraničním obchodem, aby tak byla zajištěna zvláštní výhoda domácí produkci, nebo domácímu trhu na úkor produkce nebo obchodu jiných členských států.“⁵⁷ Vzhledem k tomu, že se oba články poměrně překrývají, budu se v rámci této práce dále již zaměřovat pouze na uvedení příkladů z judikatury SDEU, která se týká oblasti dovozu. Případy, které postihují vývoz, jsou méně významné a méně důležité, což je dáno i tím, že z ekonomického hlediska nemají členské státy zájem omezovat vlastní vývoz.⁵⁸

Z formulace článku 34 SFEU vyplývá, že do jeho pole působnosti spadají pouze překážky obchodu mezi členskými státy. Základním předpokladem je tedy existence přes-hraničního prvku. Na jakákoliv vnitrostátní opatření, která se týkají jen zboží domácího nelze články 34 - 36 SFEU aplikovat. Podmínky splnění požadavku realizace obchodu přes hranice jsou jednoznačné. Dostačující je, pokud dotyčná opatření mohou nepřímo či potencionálně bránit obchodu uvnitř EU.⁵⁹

Články 34 - 36 SFEU se týkají opatření přijímaných členskými státy. V této souvislosti je však pojem „členské státy“ vykládán v širším slova smyslu, takže zahrnuje všechny orgány země, ať už jde o ústřední orgány, orgány federálního státu nebo jakékoliv jiné územní orgány. Požadavky stanovené těmito články se vztahují stejně na zákonodárné, soudní i správní orgány členského státu. Zjevně se to týká opatření přijímaných všemi orgány zřízenými podle veřejného práva, jakožto „veřejné subjekty“. Samotná skutečnost, že je nějaký subjekt zřízen podle veřejného práva,

⁵⁵ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 70.

⁵⁶ Rozh. č. 15/79 Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees (1979).

⁵⁷ Rozh. č. 15/79 Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees (1979). Bod 7, s. 3415.

⁵⁸ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 70-71.

⁵⁹ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 10.

nebrání tomu, aby opatření, která přijímá, byla přičítaná státu. Přestože je pojmu členský stát propůjčen široký význam, obecně se nevztahuje na čistě soukromé opatření, tzn. opatření přijímaná soukromými osobami nebo společnostmi.⁶⁰

V následující části práce se zaměřím na charakteristiku kvantitativních omezení a na opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením. Pokusím se nastínit rozdíl mezi nimi a uvedu celou řadu relevantních rozsudků SDEU, týkajících se této oblasti.

2.2.1 Přímá množstevní omezení „kvantitativní omezení“

Pod pojem kvantitativní omezení řadíme taková státní opatření, která zakazují dovoz, vývoz či tranzit zboží úplně nebo i částečně. Jedná se zejména o kvóty nebo embarga, souhrnně nazývané kontingenty.⁶¹ Soudní dvůr ve svém rozsudku Geddo⁶² vymezil kvantitativní omezení, jako „Opatření, která mají charakter úplného nebo částečného omezení vývozu, dovozu nebo tranzitu zboží.“ Kvantitativní omezení spadají proto do netarifních bariér, které omezují množství dováženého nebo vyváženého zboží. Porušení čl. 35 SFEU je reprezentováno např. v rozsudku Delhaize⁶³, v němž si Belgická společnost objednala 3000 hektolitrů španělského vína. Toto bylo v rozporu se španělskými pravidly, která limitovaly množstevně víno pro export do ostatních členských států. Soudní dvůr v tomto případě tedy konstatoval, že španělská pravidla porušovala článek 35 SFEU. Kvantitativní omezení se však vztahuje i na situace, kdy stát sice obecně import zboží umožňuje, ale zabraňuje mu pouze v konkrétních případech. Jako příklad lze uvést rozsudek Rosengren⁶⁴, týkající se švédských pravidel, která zakazovala soukromým osobám nákup alkoholických nápojů přes internet. Místo toho je mohly soukromé osoby nakupovat pouze od státem vlastněné společnosti s monopolem na maloobchodní prodej vína, piva a lihovin ve

⁶⁰ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 10.

⁶¹ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 242.

⁶² Rozh. č. 2/73 Riseria Luigi Geddo v. Ente Nazionale Risi (1973). Bod 7 s. 879.

⁶³ Rozh. č. C-47/90 (1992).

⁶⁴ Rozh. č. C-170/04 Rosengren v. Riksaklagaren (2007).

Švédsku. Protože tato společnost mohla odmítnout objednávku od zákazníka, švédský zákon představoval kvantitativní překážku.⁶⁵

Přímá množstevní omezení mohou být založena pouze na právním aktu státu, tedy může se jednat o právní předpis, individuální akt (rozhodnutí) státních orgánů, nebo i o pouhou správní praxi. Musí být tedy vždy vtěleny do právního dokumentu, a proto jsou velice snadno odhalitelná. S ohledem na výše uvedené se množstevní omezení dnes téměř nevyskytují a řadíme je proto spíše mezi historické překážky volného pohybu zboží, podobně jako cla.⁶⁶

2.2.2 Opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením

Na rozdíl od kvantitativních omezení, se kterými se dnes již téměř nesetkáváme, opatření s rovnocenným účinkem (ORUKO) představují překážky stále aktuální, neboť státy jsou dodnes značně „vynalézavé“ při zavádění skrytých netarifních obchodních omezení. V této oblasti se judikatura SDEU začala velice rychle vyvíjet již v 90 letech v rámci podaných žalob pro nesplnění povinnosti. Tuto žalobu může podat Komise nebo členský stát proti jinému členskému státu, který jednal v rozporu s právem EU.⁶⁷

„Pojem opatření s rovnocenným účinkem má mnohem širší rozsah než množstevní omezení.“⁶⁸ Jedná se o opatření, která se mohou vyskytovat v různých faktických či právních formách, zejména k nim dochází ve formě technických, sanitárních a pořádkových předpisů.⁶⁹ Mohou zasahovat jak do tvaru produktu, tak do jeho obsahu, balení či etiket.

V zakládajících smlouvách není podobně jako analogicky ORUC ve vztahu ke člům tento pojem definován. První vymezení pojmu opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením přinesla až směrnice Komise 70/50 EHS z 22. prosince 1969. Samotná směrnice uvádí demonstrativní výčet opatření členských států, prostřednictvím nichž státy diskriminovaly dovážené zboží způsobem, který byl v rozporu s čl. 34

⁶⁵ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 71.

⁶⁶ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C. H. BECK, 2003, s. 41.

⁶⁷ Žaloba pro nesplnění povinnosti je zakotvena v čl. 258-260 SFEU. Uvedené články stanovují, že má-li Komise nebo členský stát za to, že jiný členský stát nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá ze Smluv, mohou věc předložit Soudnímu dvoru Evropské unie.

⁶⁸ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 11.

⁶⁹ Manfred A. DAUSES, Příručka hospodářského práva EU. C.H Beck oHG, Mnichov 2002. s. 37.

SFEU. Jednalo se např. o stanovení minimálních či maximálních cen pro dovážené produkty, zákaz nebo omezení použití reklamy pouze pro dovoz či opatření, která vyžadovala složení peněžní záruky nebo zálohy a to pouze pro dovoz. Kromě těchto ryze diskriminačních opatření směrnice uvádí, že zakázána jsou rovněž opatření, upravující uvádění produktů na trh, která se týkají zejména tvaru, rozměrů, hmotnosti, složení, obchodní úpravy, označení nebo obalové úpravy a která platí bez rozdílu pro domácí i dovážené produkty, pokud omezující účinek těchto opatření na volný pohyb zboží překračuje vlastní účinky právní úpravy obchodu, tj. když jsou v nepoměru ke svému účelu, nebo když stejného cíle lze dosáhnout jiným způsobem, který brání obchodu co nejméně.⁷⁰ Komise se touto směrnicí snažila postihnout nejen opatření, která připouštějí rozdílný postup vůči domácímu a dováženému zboží, ale i případy, kdy opatření se aplikují nerozdílně na domácí a importované zboží.

Definitivní vymezení pojmu opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením přinesl autoritativně až SDEU ve své judikatuře a to ve velice známém rozsudku *Dassonville*⁷¹, který je považován za jeden z nejvýznamnějších rozsudků pro oblast volného pohybu zboží. Soud v tomto judikátu stanovil, že „Všechny obchodněprávní předpisy, přijaté členskými státy, které přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potencionálně brání obchodu mezi členskými státy, jsou chápány jako opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením.“⁷² V tomto případě belgická legislativa vyžadovala od importérů whisky certifikát vydaný britskými úřady. Whisky byla nejprve dovezena ze Skotska do Francie, která tento certifikát nevyžadovala, a proto paralelní importér dovážející poté whisky z Francie do Belgie nemohl belgickým úřadům žádnou dokumentaci předložit.⁷³ Tuto podmínku mohl splnit pouze přímý importér ze Skotska. V další části tohoto rozsudku však Soudní dvůr dodal, že v případě absence společné právní úpravy Společenství, která spotřebitelům zaručuje pravost označení původu výrobku, mohou členské státy přijmout rozumná omezení volného pohybu zboží s cílem eliminovat nekalé praktiky. Nicméně tato opatření nesmí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace, nebo zastřeného omezování obchodu mezi

⁷⁰ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31970L0050&from=CS>

⁷¹ Rozh. č. 8/74 *Procureur du Roi v. Benoit a Gustave Dassonville* (1974).

⁷² Rozh. č. 8/74 *Procureur du Roi v. Benoit a Gustave Dassonville* (1974). Bod 5, s. 852.

⁷³ OUTLÁ, V.: HAMERNÍK, P.: BAMBAS, J. *Judikatura Evropského soudního dvora*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 138.

členskými státy a musí být rovněž proporcionalní. Soudní dvůr belgické opatření nepovažoval za rozumné, neboť zboží již bylo ve volném oběhu na společném trhu. Splnilo tedy požadavky na kvalitu a požadavek o předložení originálního osvědčení o původu zboží by dovozce neúměrně zatěžovalo a tím omezovalo volný pohyb zboží.⁷⁴

Samotná „definice Dassonville“ však byla ve svých počátcích velice široká, čehož obchodníci často zneužívali, neboť se snažili téměř jakékoliv opatření členských států označovat za porušující čl. 34 SFEU a to i přesto, že taková opatření vůbec intraunijní obchod neomezovala. Soudní dvůr si tento nedostatek v rámci následného vývoje judikatury uvědomil a jeho původní koncepci tedy později omezil. K nejvýznamnějším rozsudkům SDEU, které modifikovaly pojem ORUKO patří rozsudky Cassis de Dijon, Keck a Mithouard a Komise vs. Itálie (TRAILERS) o kterých však budu pojednávat níže. V následující části práce bych nastínil jednotlivé znaky opatření s rovnocenným účinkem, které vyplývají z výše zmíněné definice, kterou rozsudek Dassonville přinesl.

2.2.2.1 Znaky ORUKO

Z výše zmíněné definice ORUKO tak lze vyvodit tyto esenciální znaky:

Přičitatelnost členskému státu.

Opatření musí být tedy vždy přičitatelné členskému státu a to v nejširším slova smyslu. Dle četných rozsudků Soudního dvora se proto může jednat např. o zákony, podzákoné právní předpisy, rozhodnutí vnitrostátních soudů⁷⁵, mezinárodní smlouvy⁷⁶, správní akty⁷⁷, akty veřejných institucí, na které byla státem delegována pravomoc.⁷⁸ Forma opatření tedy nemá pro posouzení rozhodující charakter.

⁷⁴ LYČKA, M. Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Praha: Linde, 2010, s. 135-136.

⁷⁵ Rozh. č. 6/81 Diesten Groep (1982).

⁷⁶ Rozh. č. C-324/93 Evans Medical (1995).

⁷⁷ Rozh. č. C-11/90 Aragonesa (1991).

⁷⁸ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C.H.BECK, 2003, s. 42-43

Ohrožení obchodu.

Opatření musí také být zároveň schopno klást překážku přímo či nepřímo, skutečně nebo alespoň potencionálně obchodu uvnitř Společenství. Soudní dvůr v rozsudku Dassonville tedy zdůraznil, že nejdůležitějším znakem, který určí, zda dané vnitrostátní opatření spadá pod zákaz zakotvený v článku 34 SFEU je jeho efekt neboli účinek.⁷⁹ Většina opatření, která státy přijímají, mají převážně skutečný přímý efekt na vnitřní trh. Soudní dvůr však ve svém rozsudku Komise vs. Francie (foie gras)⁸⁰ stanovil, že postačí i překážka potencionální. Jednalo se o případ, kdy francouzský předpis o složení konzerv s kachními či husími játry (fr. foie gras) diskriminoval jen velmi malý okruh výrobců foie gras z jiných členských zemí, neboť mimo Francii se tyto konzervy téměř nevyrábějí, natož aby se do Francie dovážely. Soud konstatoval, že v tomto případě může k potencionálnímu narušení volného pohybu zboží uvnitř Společenství dojít a daný předpis tedy označil za ORUKO. Lze tedy říci, že za porušující čl. 34 SFEU jsou tedy považována rovněž taková opatření, která sice přímo nenarušují obchod, ale mohou jej potencionálně ohrozit.⁸¹

Souvislost s přechodem hranic.

Opatření nemusí přímo korelovat s převozem zboží přes hranice. V rozsudku Oebel⁸² soud rozhodl, že zákaz, který zakazuje výrobu a distribuci pekárenských a cukrárenských výrobků v noci je uplatňován pro všechny producenty stejně.⁸³ Tento zákaz se však týkal pouze jednotlivých spotřebitelů a maloobchodníků, nikoliv velkoobchodu.

Diskriminace vs. nediskriminace.

Samotný pojem ORUKO zahrnuje opatření, která lze rozdělit z hlediska přítomnosti diskriminace na dvě kategorie. V první řadě se jedná o tzv. rozdílně

⁷⁹ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 12.

⁸⁰ Rozh. č. C-184/96 Komise vs. Francie (1998).

⁸¹ Je však zapotřebí poznamenat, že předmětné opatření musí skutečně mít potencionální schopnost ovlivnit intraunijní obchod mezi členskými státy. Pouhé hypotetické úvahy o možnosti narušení tedy nestačí k naplnění tohoto znaku.

⁸² Rozh. č. 155/80 Sergius Oebel (1981).

⁸³ CRAIG P., de BÚRCA G., EU Law: text, cases and materials. Sixth edition. Oxford: Oxford University Press, 2015 s. 679.

aplikovatelná opatření, která formálně (de iure) nebo i materiálně (de facto) diskriminují importované zboží, tedy rozlišují z hlediska původu zboží. Jedná se zejména o opatření, která stanovují podmínky pro výrobu, dovoz, přepravu, prodej apod. Druhou kategorií tvoří opatření, která nepřímo omezují import a kde nemusí jít o úmysl, ale o důsledek vnitrostátní úpravy, jež vede k omezení dovozu (hovoříme o tzv. nerozdílně aplikovatelných opatřeních), která jsou nediskriminační, jelikož se aplikují formálně, ale i materiálně (de iure i de facto), stejně jak na výrobky domácí, tak i dovezené z jiných členských států.⁸⁴

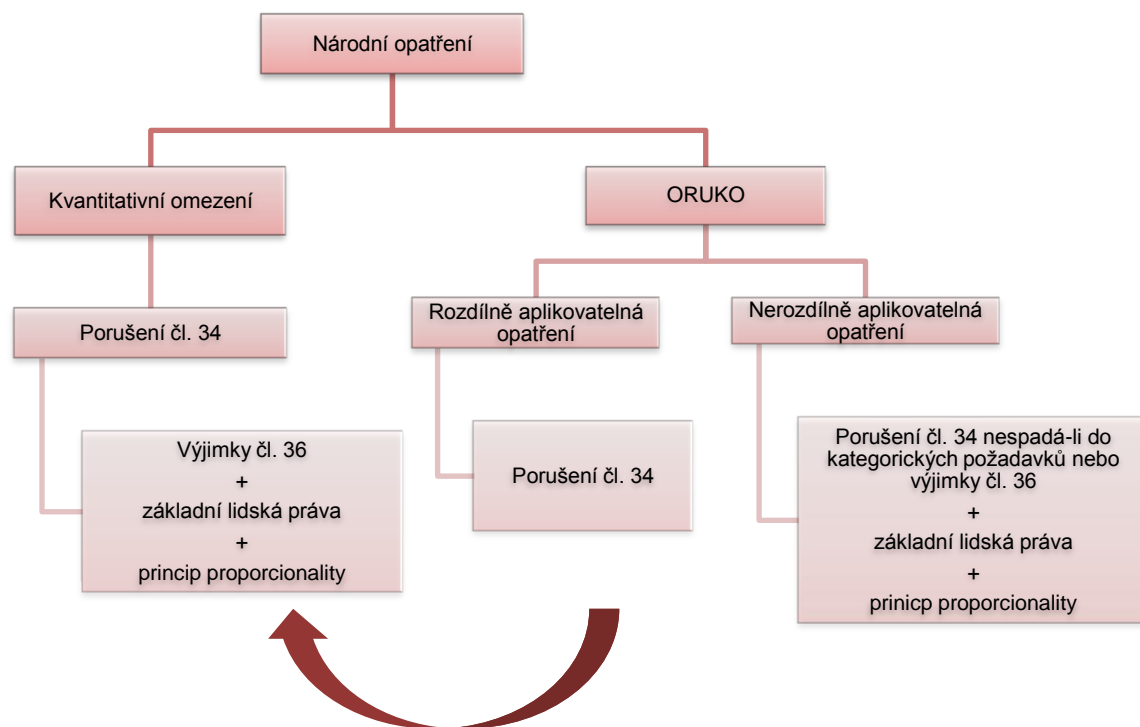
Rozsudek Dassonville je zcela bezesporu výchozím precedentem pro další vývoj judikatury SDEU na poli volného pohybu zboží. I přes jeho velice širokou definici opatření s rovnocenným účinkem, která bývá mnohdy kritizována, v mnoha směrech přispěl k úspěšnému rozvoji vnitřního trhu. Rozsudek totiž umožnil, aby komunitární orgány mohly postihovat i ta restriktivní opatření, jejichž výsledkem by bylo či mohlo být omezení vnitřního trhu bez ohledu na to, zda se (přímo či nepřímo) vztahuje pouze na zahraniční poskytovatele či nikoliv.⁸⁵

Pojem opatření s rovnocenným účinkem určuje typ vnitrostátních opatření přijatých členským státem, která mohou být předmětem soudního přezkumu z hlediska toho, zda neomezují volný pohyb zboží. Cílem článku 34 SFEU nebylo zpochybňovat jakoukoliv vnitrostátní právní úpravu, která by mohla ovlivňovat jakýmkoliv způsobem obchod mezi členskými státy. Rozsudek Dassonville tak dle mého názoru musel vzbudit obrovskou vlnu otázek, zda dané opatření přijaté členským státem omezuje či neomezuje volný pohyb zboží. Z Obrázku 1 je patrné, rozdělení opatření, která porušují článek 34 SFEU.⁸⁶

⁸⁴ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C.H.BECK, 2003, s. 46.

⁸⁵ LYČKA, M. Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Praha: Linde, 2010, s. 136.

⁸⁶ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 73.

Obrázek 1 znázorňující rozdělení národních opatření a možnosti jejich ospravedlnění.

2.2.2.2 Rozdílně aplikovatelná opatření

Za rozdílně aplikovatelná opatření jsou tedy označována taková opatření, která přímo diskriminují na základě původu zboží. Jedná se zejména o případy, kdy s dováženým zbožím je zacházeno méně příznivě než se zbožím tuzemským. Veškerá taková opatření, která členské státy přijímají, porušují článek 34 nebo 35 SFEU a jsou proto zakázána. Pod tuto kategorii tedy spadají opatření, která ukládají dodatečné požadavky na dovoz nebo vývoz zboží, jako např. udělování licencí, různé inspekce, pravidla, která omezují distribuční kanály, nebo opatření, která přímo zvýhodňují tuzemské produkty oproti dováženým, jako např. kampaně k nákupu domácího zboží a pravidla označování původu zboží.⁸⁷

⁸⁷ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 80-85.

Veškeré výše uvedené případy se však týkají situace, kdy s tuzemskými a dovezenými produkty se nakládá rozdílně, tedy hovoříme o tzv. formální diskriminaci, neboli také diskriminaci de iure. Cílem takových opatření je přímo dovoz znemožnit či znesnadnit. Rozdílně aplikovatelná opatření však zahrnují i případy, kdy s dovezenými a tuzemskými výrobky je nakládáno shodně, avšak jen výrobkům dovezeným z toho plynou nevýhody. Toto označujeme za tzv. materiální diskriminaci, nebo také diskriminaci de facto.⁸⁸ Veškeré případy těchto opatření, ať už diskriminujících de iure či de facto, mohou být ospravedlněny pouze výjimkami uvedenými v článku 36 SFEU při dodržení principu proporcionality.⁸⁹ Nicméně novější judikatura SDEU připouští, že je za určitých okolností možné ospravedlnit rozdílně aplikovatelná opatření i tzv. kategorickými požadavky, které byly postupnou judikaturou Soudu vyvinuty jako nad rámec taxativních výjimek formulovaných v článku 36 a které jsou spíše užívané jako důvody ospravedlnění u nerozdílně aplikovatelných opatření.⁹⁰ Jako příklad tohoto obratu v rozhodovací praxi SDEU je možné uvést rozsudek Komise vs. Holandsko⁹¹, ve kterém Soudní dvůr potencionálně povolil technické prohlídky dovážených vozidel, ospravedlnit kategorickými požadavky.⁹² Rozsudků, ve kterých SDEU připouští ospravedlnění rozdílně aplikovatelných opatření kategorickými požadavky, stále přibývá. Soudní dvůr je proto mnohdy generálními advokáty kritizován, že porušuje vlastní pravidla, která svými předešlými precedenty stanovil.⁹³

Rozhodnutí týkající se přímé či nepřímé diskriminace zboží v rámci vnitřního trhu lze nalézt nespočet. V následující části práce uvedu několik názorných příkladů týkající se této problematiky.

2.2.2.2.1 Opatření ukládající dodatečné požadavky na dovoz nebo vývoz zboží

Do této kategorie spadají, jak již bylo zmíněno výše zejména případy provádění inspekčních prohlídek a kontrol, požadavky licencí, vyžadování úředního ověření či certifikátů, jimž tuzemské zboží není zatíženo. Překážky volného pohybu zboží zvyšují

⁸⁸ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C.H.BECK, 2003, s. 46.

⁸⁹ Viz obrázek 1.

⁹⁰ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 80.

⁹¹ Rozh. č. C-297/05 Komise vs. Holandsko (2007).

⁹² Ospravedlnění kategorickými požadavky přijal Soudní dvůr obdobně též v rozh. č. C-54/05 Komise vs. Finsko (2007).

⁹³ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 87.

jeho cenu. Např. pokud je dovoz automobilů těžší díky různým inspekcím, které nemusejí splňovat auta domácí výroby, jsou tyto inspekce v rozporu s článkem 34 SFEU.⁹⁴ Jako typický příklad lze uvést rozsudek Komise vs. Itálie⁹⁵, ve kterém Soudní dvůr prohlásil za odporující článku 34 SFEU veškeré požadavky na registraci dovážených vozidel, které ji činili delší, komplikovanější a zejména nákladnější než u tuzemských vozidel. Jako další příklad nesoucí se v podobném duchu lze zmínit i novější rozsudek Komise vs. Polsko.⁹⁶ Polsko požadovalo po veškerých dovážených ojetých vozidlech, aby se před registrací podrobila technické prohlídce. Tento požadavek se týkal i vozidel, která byla předtím registrována v jiných členských státech. Z tohoto důvodu Polsko porušilo článek 34 SFEU. Jiným zajímavým příkladem je rozsudek Rewe⁹⁷ (kontroly dovozu jablek). Jednalo se o zdravotní kontroly dovážených jablek do Německa, jejichž účelem bylo zabránit rozšíření choroby, která jablka napadala. Vzhledem k tomu, že tyto kontroly byly předepsány pouze na jablka dovážená do Německa a nikoliv na tuzemská, jednalo by se zcela určitě o případ diskriminačního opatření, avšak tato diskriminace byla záhy ospravedlněna odvoláním se na ochranu zdraví obyvatelstva podle článku 36.

Vyžadované licence stejně tak jako kontroly mnohdy zatěžují jen importované zboží. V rozsudku Komise vs. Finsko⁹⁸ byla Finská republika žalována za to, že vyžadovala převozní povolení pro motorová vozidla, která byla řádně zaregistrována a provozována v jiném členském státě. Finská republika mimo jiné tvrdila, že režim převozního povolení odlišný od řízení o registraci motorových vozidel jako takový, nepředstavuje omezení dovozu ve smyslu článku 34 SFEU.⁹⁹ Soudní dvůr však argumenty, které Finská republika uvedla, nepřesvědčily, a proto byla odsouzena za porušení povinnosti vyplývající z článku 34.

Podmínky se však mohou týkat i složení produktů. V rozsudku Weinvertriebs¹⁰⁰ Soud prohlásil za článek 34 porušující německou legislativu, která stanovovala minimální obsah alkoholu (16%) pro importovaný, ale nikoliv tuzemský vermouth.

⁹⁴ OUTLÁ, Veronika et al. Právo Evropské unie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008 s. 198.

⁹⁵ Rozh. č. 154/85 Komise vs. Itálie (1987).

⁹⁶ Rozh. č. C-170/07 Komise vs. Polsko (2008).

⁹⁷ Rozh. č. 4/75 Rewe-Zentralfinanz eGmbH vs. Landwirtschaftskammer (1975).

⁹⁸ Rozh. č. C-54/05 Komise vs. Finsko (2007).

⁹⁹ Rozh. č. C-54/05 Komise vs. Finsko (2007). Bod 21.

¹⁰⁰ Rozh. č. 59/82 Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft vs. Weinvertriebs-GmbH (1983).

2.2.2.2.2 Opatření omezující distribuční kanály

Další skupinou, která spadá pod rozdílně aplikovatelná opatření, jsou vnitrostátní pravidla limitující distribuční kanály. Jedná se zejména o případy omezování tzv. paralelních dovozů, kdy dochází ke snížení objemu určitých dovozů ve srovnání s jinými a tím jsou pozmeněny obchodní toky.¹⁰¹ V rozsudku De Peijper¹⁰², který se velice podobá výše zmíněnému rozsudku Dassonville, nebylo paralelnímu dovozcovi umožněno prodávat určité léky přímo na nizozemském trhu, protože nezískal potřebné povolení od nizozemských úřadů, neboť nepředložil potřebnou dokumentaci, kterou úřady vyžadovaly. Takovou dokumentaci nemohl předložit, protože mu k ní nebyl umožněn přístup. Nizozemská pravidla tak omezovala dovozce určitých léků a Soudní dvůr je klasifikoval jako ORUKO.¹⁰³ Další případ, kdy byl narušován obchod v souvislosti s distribucí, se týkal likvidace nebezpečného odpadu. V rozsudku Inter - Huiles¹⁰⁴ SDEU rozhodl, že vnitrostátní právní úprava, kterou se stanovuje sběr a nakládání s odpadními oleji a zakazuje vyvázet tento odpad k likvidaci či regeneraci do jiného členského státu, porušuje čl. 35 SFEU.

2.2.2.2.3 Opatření zvýhodňující národní produkty

Opatření, která podněcují k nákupu pouze domácích produktů nebo jejich nákup upřednostňují, představují rovněž opatření s rovnocenným účinkem podle článku 34 SFEU.¹⁰⁵ Pod tuto kategorii lze zahrnout jak různé kampaně k nákupu domácího zboží, tak i tzv. pravidla označení původu zboží.¹⁰⁶ Případů na tuto kategorii opatření lze nalézt opravdu mnoho. Typickým příkladem, kdy se jednalo o zvýhodnění domácí produkce, je rozsudek Komise vs. Irsko¹⁰⁷ (pitná voda pro město Dundalk). Jednalo se o případ veřejné soutěže na dodávku potrubí pro vedení pitné vody, kterou vyhlásilo irské

¹⁰¹ Manfred A. DAUSES, Příručka hospodářského práva EU. C.H Beck oHG, Mnichov 2002. s. 40.

¹⁰² Rozh. č. 104/75 De Peijper (1976).

¹⁰³ Soudní dvůr v daném případě uvedl, že „Pravidla nebo praktiky v jejichž důsledku je dovoz ovlivňován takovým způsobem, že pouze někteří obchodníci mohou ovlivnit tento dovoz, zatímco jiní nikoliv představují ORUKO.“ Bod 13 rozh. č. 104/75 De Peijper (1976).

¹⁰⁴ Rozh. č. 172/82 Syndicat national des fabricants raffineurs d'huile de graissage a další proti Groupement d'intérêt économique "Inter-Huiles" a dalším (1983).

¹⁰⁵ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 20.

¹⁰⁶ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 82.

¹⁰⁷ Rozh. č. 45/87 Komise vs. Irsko (1988).

město Dundalk. Dle výběrového řízení muselo potrubí splňovat zvláštní irské standardy. Z tohoto důvodu tedy nebyly připuštěny španělské trubky, splňující pouze mezinárodní standardy. V daném výběrovém řízení byla tedy upřednostněna domácí irská firma. Soudní dvůr ve svém rozhodnutí tedy konstatoval, že se jednalo o případ nepřímé diskriminace a porušení tak článku 34 SFEU.

Veškeré kampaně k nákupu domácího zboží jsou rovněž považovány za rozdílně aplikovatelná opatření, neboť ze své podstaty jsou určeny na podporu výlučně domácích produktů, což vede k poškození odbytu produktů dovážených.¹⁰⁸ Nejznámějším případem programové podpory prodeje domácích výrobků byla akce Buy Irish¹⁰⁹ (Kupujte irské zboží). Jednalo se o rozsáhlou kampaň podporovanou irskou vládou, která měla za cíl podpořit prodej výlučně irského zboží. Kampaň zahrnovala např. bezplatnou informační službu o irských výrobcích, zřízení výstavních prostorů určených výlučně k prodeji irského zboží, či podporu užívání symbolu „zaručeně irské“. Celý program podpory byl zorganizován Irskou radou pro zboží, jejíž členové byli jmenováni ministerstvem průmyslu. Irsko se bránilo zejména tím, že tvrdilo, že Rada pro zboží je soukromoprávní osobou a nejedná se o veřejný úřad, tedy její aktivity nemohou být státu přičítány. Zároveň argumentovalo, že Radě pomáhá pouze morálně a finančně a že v reálu ke zvýšení odbytu irského zboží ani nedošlo. Komisi se však i přes celou řadu argumentů Irsko podařilo prokázat, že kampaň je financována ze státních prostředků a tím je tedy jednání přičitatelné státu. Soudní dvůr rozhodl, že vzhledem k tomu, že hlavním cílem této kampaně bylo snížit objem dovozu, Irsko tím tak proto porušilo článek 34 SFEU.¹¹⁰

Výše zmíněný precedent však byl rozlišen či upřesněn pozdějším rozsudkem Apple and Pear Development Council (buy British fruit).¹¹¹ Podle tohoto případu je možné ospravedlnit propagaci anglického ovoce (v daném případě se jednalo o jablka a hrušky), protože je křehké a křupavé, ale nikoliv že je anglické.¹¹² Jednalo se o zcela

¹⁰⁸ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 83.

¹⁰⁹ Rozh. Č. 249/81 Komise vs. Irsko (1982).

¹¹⁰ CRAIG P., de BÚRCA G., EU Law: text, cases and materials. Sixth edition. Oxford: Oxford University Press, 2015 s. 669-670.

¹¹¹ Rozh. č. 222/82 Apple and Pear Development Council v. Lewis (1983).

¹¹² OUTLÁ, V.: HAMERNÍK, P.: BAMBAS, J. Judikatura Evropského soudního dvora. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 144.

podobnou situaci, kdy propagaci ovoce vedla samotná Rada, v jejímž čele byli opět ministerští úředníci. „Členské státy tedy mohou organizacím povolit vyzývání k nákupu určitých druhů ovoce a zeleniny, například tím, že zmiňují jejich konkrétní vlastnosti, i když jsou dané odrůdy typickými produkty daného státu, pokud není spotřebitelům doporučováno, aby nakupovali domácí zboží výhradně proto, že pochází z dané země.“¹¹³ Pokud tedy státy kladou důraz na kvalitu daného zboží a nikoliv na jeho původ pak se nejedná o porušení článku 34 SFEU.

Tato kategorie opatření zahrnuje, jak již bylo zmíněno výše i tzv. pravidla označení původu zboží. Jako typický příklad bychom mohli uvést rozsudek Komise vs. Irsko.¹¹⁴ Irské právo požadovalo po všech importovaných suvenýrech, které vyobrazovaly typické irské motivy (např. vlkodav, čtyřlístek) označení jejich cizího původu. Irská vláda se toto označení snažila ospravedlnit tím, že z důvodu ochrany spotřebitele je vhodné, aby byli informováni o tom, odkud daný suvenýr pochází. Soudní dvůr však tento argument zamítl a upřednostnil na místo toho názor Komise, která tvrdila, že pro spotřebitele je důležité znát původ výrobku jen tehdy, jestliže toto označení implikuje jeho určitou kvalitu.¹¹⁵ To v případě těchto suvenýrů splněno nebylo a Irsko tedy opět porušilo článek 34 SFEU.

2.2.2.2.4 Případy tzv. materiální diskriminace

Všechny výše uvedené případy nám popisovaly situaci diskriminace, kdy s tuzemským a dovezeným zbožím je zacházeno odlišně. Jedná se o tzv. formální diskriminaci. Za diskriminační však mohou být považovány i případy, kdy s tuzemským a importovaným zbožím je zacházeno shodně, ale jen výrobkům dovezeným z toho plynou nevýhody. Toto jednání se nazývá materiální diskriminace. Nejčastěji k materiální diskriminaci dochází při stanovování cen zboží, kdy členské státy nastaví ceny pro určitý druh zboží příliš nízko nebo naopak příliš vysoko. Stanovování maximálních cen je diskriminační zejména v případě, pokud je maximální cena zboží nastavena příliš nízko. V tom případě totiž není brán ohled na dodatečné náklady na

¹¹³ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 20.

¹¹⁴ Rozh. č. 113/80 Komise vs. Irsko (1981).

¹¹⁵ Rozh. č. 113/80 Komise vs. Irsko (1981) ECR 1625 „It is unnecessary for purchaser to know whether or not a product is of a particular origin, unless such origin implies a certain quality.“ Bod 13, s. 1640.

dopravu, které musí importér na rozdíl od domácího výrobce uhradit. Stanovování minimálních cen může být také vůči importovanému zboží diskriminační, protože může díky tomu dojít k odstranění všech konkurenčních výhod, které mohou importéři mít.¹¹⁶ V rozsudku *Tasca*¹¹⁷ Soudní dvůr konstatoval, že stanovení maximálních cen stejně pro dovoz, ale i vývoz, samo o sobě nepředstavuje ORUKO. Za odlišnou však považuje situaci, kdy by stanovená cena byla na takové úrovni, že by činila prodej importovaných produktů nemožným nebo alespoň obtížnějším nežli prodej produktů domácích.¹¹⁸ Stanovení maximálních cen tedy představuje ORUKO za předpokladu, že samotná cena je stanovena na tak nízké úrovni, že importérům nezbývá nic jiného, než do daného státu dovážet se ztrátou. V případě *LIBRO*¹¹⁹ se svaz *Fachverband* domáhal, uložení povinnosti společnosti *LIBRO*, zdržet se reklamy na prodej knih v tuzemsku za nižší ceny, než jsou ceny stanovené podle spolkového zákona o regulaci cen knih. Soud rozhodl, že za ORUKO je považována „Vnitrostátní právní úprava, která zakazuje dovozcům knih v německém jazyce stanovit cenu nižší, než je koncová prodejní cena stanovená nebo doporučená vydavatelem ve státě, kde byla kniha vydána.“¹²⁰ Soud nevzal v úvahu ani odůvodnění ochrany knih jako kulturního statku pro aplikaci výjimky kategorického požadavku veřejného zájmu.

2.2.2.2.5 Obrácená diskriminace

Teorie obrácené diskriminace (ang. reverse discrimination) obecně znamená, že členské státy zacházejí s domácími produkty méně příznivě, nežli s produkty dováženými. Právo EU takový postup obecně připouští, jelikož nezasahuje do žádných pravidel vnitřního trhu. Opatření, která naplňují znaky formule *Dassonville*, ale postihují pouze domácí výrobky na národní úrovni, netvoří ORUKO, protože zde nedochází ke ztížení obchodu mezi členskými státy.¹²¹ Článek 34 SFEU tedy nepostihuje čistě vnitrostátní situace, kdy není přítomen tzv. mezinárodní prvek. SDEU však pojem „čistě vnitrostátní situace“ vykládá maximálně restriktivně. V praxi se

¹¹⁶ BARNARD, C. *The substantive law of the EU: the four freedoms*. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 88.

¹¹⁷ Rozh. č. 65/75 *Criminal Proceedings against Riccardo Tasca* (1976).

¹¹⁸ Rozh. č. 65/75 *Criminal Proceedings against Riccardo Tasca* (1976). Bod 13, s. 308.

¹¹⁹ Rozh. č. C-531/07 *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft proti LIBRO Handelsgesellschaft mbH*. (2009).

¹²⁰ Rozh. č. C-531/07 *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft proti LIBRO Handelsgesellschaft mbH*. (2009). Bod 38.

¹²¹ ŠIŠKOVÁ, N. a kol. *Evropské právo 2 - Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 26.

nicméně tento problém vyskytuje jen zřídka, jelikož členské státy nemají z ekonomického hlediska příliš zájem diskriminovat produkty vyrobené na jejich vlastním území.

Jako názorný příklad obrácené diskriminace lze uvést rozsudek Mathot¹²², kdy Soudní dvůr neshledal za porušující článek 34 SFEU belgická pravidla, která požadovala, aby domácí výrobci másla uváděli na jeho obalu jisté údaje, přičemž zahraniční výrobci takové údaje uvádět nemuseli. V dalším rozhodnutí Jongeneel Kaas¹²³ Soudní dvůr konstatoval, že obrácená diskriminace není v rozporu s evropským právem, protože její hlavní účel je podpořit domácí výrobce k tomu, aby zlepšili kvalitu svých výrobků a staly se tak více atraktivními pro spotřebitele.¹²⁴ Lze tedy říci, že domácí výrobci na základě obrácené diskriminace musí sice strpět dodatečné náklady, které jim vlastní stát ukládá, ale získávají díky tomu mnohdy konkurenční výhodu v podobě zvýšení kvality výrobků.¹²⁵

2.2.2.2.6 Porušení článku 34 SFEU nečinností členského státu

Zajímavým případem porušení článku 34 SFEU může být i pouhá nečinnost členského státu. Členské státy mají dle čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii povinnost přijmout veškerá vhodná opatření k plnění závazků, které vyplývají ze Smluv nebo z aktů orgánů Unie. Za určitých okolností může tedy dojít k porušení článku 34 SFEU také v důsledku nečinnosti státu, tzn. v situaci, kdy se členský stát zdrží přijetí opatření nezbytných k odstranění překážek volného pohybu zboží.¹²⁶

Jako průlomový rozsudek týkající se této oblasti je nutné uvést známý případ Komise vs. Francie,¹²⁷ ve kterém se Soudní dvůr poprvé zabýval otázkou, zda členský stát může nést odpovědnost za nečinnost, tedy pokud nepřijme požadovaná vhodná opatření, aby odstranil překážky volného pohybu zboží, jejichž příčiny nejsou státního původu. V daném rozsudku se jednalo o dlouhodobý pasivní postoj Francie k nejruznějším násilným akcím francouzských zemědělců vůči dováženým zemědělským

¹²² Rozh. č. 98/86 Criminal Proceedings against Mathot (1987).

¹²³ Rozh. č. 237/82 Jongeneel Kaas BV vs. State of the Netherlands (1984).

¹²⁴ Rozh. č. 237/82 Jongeneel Kaas BV vs. State of the Netherlands (1984). Bod 20, s. 504.

¹²⁵ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 89.

¹²⁶ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 11.

¹²⁷ Rozh. č. C-265/95 Komise vs. Francie (1997).

produktům ze sousedních členských států.¹²⁸ Francouzští zemědělci se snažili narušit dovoz zejména tím, že zastavovali nákladní vozidla, která zboží převážela, nebo jejich náklad ničili. Francouzská vláda proti těmto akcím provedla jen drobné postihy a dle Komise, se proto jednalo o opatření zjevně nedostačující. Soud tak dovedl, že pokud členský stát neučiní adekvátní opatření zabraňující vzniku překážek volného pohybu zboží, které byly vytvořeny soukromoprávními subjekty na jeho území a byly zaměřené na produkty, které pocházejí z jiných členských států, pak toto zdržení se zasáhnout narušuje trh Společenství stejně jako pozitivní jednání a lze jej tedy zahrnout pod zákaz zakotvený v článku 34 SFEU.¹²⁹

2.2.2.3 Nerozdílně aplikovatelná opatření

Vedle přímého upřednostňování domácí produkce státy mnohdy raději uplatňují tzv. nerozdílně aplikovatelná opatření. Účelem takových opatření bývá snaha členských států chránit svůj domácí trh. Jedná se o různá pravidla či praktiky, která se z hlediska práva zdánlivě aplikují formálně i materiálně na domácí i dovezené výrobky stejně, ale v praxi více zatěžují dovoz. Toto konkrétní zatížení vyplývá zejména ze skutečnosti, že zatímco domácí produkt musí splňovat pouze pravidla domovského státu, dovážené zboží podléhá pravidlům jak státu, kde bylo vyrobeno, tak státu kam je produkt dovážen.¹³⁰ Veškerá taková opatření jsou tedy rovněž článkem 34 SFEU zakázána i přesto, že nemají diskriminační charakter. Základním rozsudkem, ve kterém byly položeny základy právní úpravy a vymezení pojmu nerozdílně aplikovatelných opatření je rozsudek Cassis de Dijon. Soudní dvůr v tomto rozsudku poprvé započal rozlišovat mezi rozdílně a nerozdílně aplikovatelnými opatřeními.

V následující podkapitole se budu věnovat nerozdílně aplikovatelným opatřením, která jsou nutná doplnit stěžejními a již mnohokrát interpretovanými rozsudky Cassis de Dijon a Keck, které představují zásadní rozhodnutí evropského práva. Tyto rozsudky bych rád zmínil pouze v nejnútnejší souvislosti s mojí diplomovou

¹²⁸ Zejména ze Španělska a Belgie.

¹²⁹ OUTLÁ, V.: HAMERNÍK, P.: BAMBAS, J. *Judikatura Evropského soudního dvora*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 140.

¹³⁰ CRAIG P., de BÚRCA G., *EU Law: text, cases and materials*. Sixth edition. Oxford: Oxford University Press, 2015 s. 677.

prací. Jsou to rozsudky velmi obsáhlé a v judikatuře SDEU se stále opakující. Vystihl bych rád jen to, co je pro tuto problematiku podstatné a této podkapitole tak nechci věnovat nějaký obsáhlejší a podstatnější úsek mé práce.

2.2.2.3.1 Rozsudek Cassis de Dijon a tzv. „pravidlo rozumu“

Veškerá opatření, která jakkoliv omezují dovoz, jsou v rámci volného pohybu zboží mezi jednotlivými členskými státy zakázána. Tento zákaz zahrnuje případy, kdy taková opatření mají zejména za cíl diskriminovat dovážené zboží vůči domácí produkci, nějakým způsobem ho znevýhodnit, či dokonce způsobit vyloučení dováženého výrobku z trhu. Spor o to, zda pod tento zákaz spadají i taková opatření, která mají za svůj prioritní cíl nikoliv ztížení či vyloučení dovozu z ostatních členských zemí (ač tomu tak v důsledku je), ale např. ochranu zdraví obyvatel nebo ochranu spotřebitele byl řešen ve známém případě Cassis de Dijon.¹³¹

Rozsudek Cassis de Dijon¹³² se týkal sporu mezi firmou REWE - Zentral AG, se sídlem v Kolíně a německou Spolkovou správou lihovarnického monopolu. Předmětem sporu byl německý předpis, který zejména z důvodu ochrany spotřebitele stanovoval jako požadavek minimální obsah alkoholu v likérech 25 %. Daný předpis měl charakter opatření nerozdílně aplikovatelného, neboť se vztahoval jak na tuzemské tak i dovážené zboží. Francouzský likér Cassis de Dijon (likér z černého rybízu), který byl ve Francii volně prodáván, měl však objem alkoholu nižší (mezi 15-20%). Firma Rewe-Zentral AG chtěla daný likér do Německa dovážet a prodávat jej tam. Z důvodu existence výše uvedeného předpisu jí to německý celní úřad však neumožnil.¹³³ Lze tedy říci, že ačkoliv německý předpis zdánlivě neměl přímo za cíl postihnout dovážené zboží, jelikož stanovil zákaz v podobě nerozdílně aplikovaného opatření, ve svém důsledku však zabránil vstupu francouzského likéru na německý trh.

Soud při posouzení daného případu vycházel z definice Dassonville, ale dodal, že „Překážky pohybu uvnitř Společenství, vyplývající z nesouladu mezi právními předpisy jednotlivých států týkajícími se uvádění daných výrobků na trh jsou akceptovatelné do té míry, v jaké tyto předpisy mohou být uznány za nezbytné pro uspokojení kategorických požadavků (mandatory requirements), jež se týkají zejména

¹³¹ Dostupné na <https://www.euroskop.cz/106/sekce/judikatura-esd/>

¹³² Rozh. č. 120/78 Rewe-Zentral AG vs. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (1979).

¹³³ LYČKA, M. Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Praha: Linde, 2010, s. 137.

účinnosti fiskálního dozoru, ochrany zdraví obyvatelstva, poctivosti obchodních transakcí a ochrany spotřebitele.¹³⁴ Judikát tímto zavádí tzv. pravidlo rozumu, kdy platí, že výrobky, které nejsou předmětem harmonizace na evropské úrovni a které byly vyrobeny a uvedeny na trh v souladu s právními předpisy v jednom členském státě, musí mít volný přístup i na trh ve kterémkoliv jiném členském státě. Tato zásada se nazývá princip vzájemného uznávání. Soud rozsudkem Cassis de Dijon chtěl tedy dosáhnout toho, aby zboží vyrobené a legálně distribuované v zemi původu, mohlo být prodáváno bez překážek v jiném členském státě bez ohledu na technické požadavky, které jsou kladené na podstatu produktu.¹³⁵

V případě, že je určité opatření však nezbytné k ochraně kategorických požadavků členských států, které spadají pod tzv. veřejný zájem, nedochází k porušení článku 34 SFEU. Soudní dvůr tak v daném rozsudku připustil, že předpisy přijaté členskými státy mohou omezit volný pohyb zboží, avšak za předpokladu, že budou přijaty za účelem zajištění ochrany "veřejného zájmu" daného státu a budou proporcionální. Uvedená formulace nedoplňuje taxativní výčet výjimek, které jsou obsaženy v článku 36 SFEU, ale umožňuje, aby SDEU připustil ospravedlnění určitého opatření i z jiných důvodů, než těch, které jsou v tomto článku výslovně zakotveny. Ve svých dalších rozsudcích tak Soudní dvůr připustil jako kategorické požadavky např. ochranu životního prostředí, ochranu spotřebitele, boj proti kriminalitě, bezpečnost silničního provozu. Kategorické požadavky proto představují jakýsi neuzavřený výčet výjimek, které se stále s přibývajícím judikaturou SDEU rozšiřují. Výjimkám zakotveným v čl. 36 SFEU a kategorickým požadavkům se však podrobněji budu věnovat níže v kapitole 3.

Pokud bych měl učinit určité zhodnocení ve vztahu k tomuto přelomovému rozsudku, je možné konstatovat, že nerozdílně aplikovatelná opatření je možné ospravedlnit za předpokladu, že jsou taková opatření proporcionální, způsobilá k dosažení některého z kategorických požadavků, který existuje na straně státu a jehož existenci stát prokáže a zároveň nesmí být daná oblast předmětem unijní harmonizace. I přesto, že byl německý předpis v rozsudku Cassis de Dijon přijat v zájmu ochrany

¹³⁴ Rozh. č. 120/78 Rewe-Zentral AG vs. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (1979). Bod 8, s. 662.

¹³⁵ OUTLÁ, V.: HAMERNÍK, P.: BAMBAS, J. Judikatura Evropského soudního dvora. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 150.

zdraví obyvatelstva, ochrany spotřebitele a poctivosti obchodních transakcí, Soud jej shledal v rozporu s čl. 34 SFEU. Německý předpis totiž nerespektoval princip proporcionality (přiměřenosti). Soudní dvůr bere vždy v úvahu, zda nemůže být stejného cíle dosaženo jiným, méně restriktivním způsobem. V daném případě požadavek proporcionality dodržen nebyl, neboť nebylo přímo nutné daný likér z německého trhu vyloučit, ale mohlo být použito nějaké jiné opatření, které by volný pohyb zboží v rámci Společenství méně omezovalo.¹³⁶

Případy týkající se požadavků na produkt

Zatímco rozsudek Cassis de Dijon se týkal čistě požadavků na složení produktu, existuje i celá řada případů nerozdílně aplikovatelných opatření, které se týkají i jiných požadavků, jako je charakteristika výrobku, jeho balení či značení apod.¹³⁷

Jako příklad týkající se balení produktu lze uvést rozsudek Rau.¹³⁸ Belgický soud zjistil, že se nezákonně prodává dovážený margarín z Německa, který nesplňoval belgické právní předpisy týkající se balení. Tyto předpisy mimo jiné vyžadovaly, aby byl margarín prodáván pouze ve tvaru kostky a nemohl být tedy zaměněn s máslem. Belgie se snažila odůvodnit své předpisy tím, že belgický spotřebitel rozeznává margarín od másla právě podle typického balení. Soudní dvůr však konstatoval, že daná pravidla, i přesto, že jsou aplikována nerozdílně jak na domácí tak dovážené produkty představují ORUKO, protože importéři margarínu by za účelem prodeje na belgickém trhu byli nuceni změnit jeho balení.¹³⁹ Soudní dvůr dále podotknul, že rozumný spotřebitel je schopen odlišit margarín od másla, jestliže bude mít dostatek informací na etiketě.¹⁴⁰

Dalším názorným příkladem, požadavků na produkt je případ Deserbais - Edam cheese.¹⁴¹ Jednalo se o trestní řízení, které bylo vedeno proti panu Deserbais, který dovážel z Německa do Francie sýr „Edam“ s obsahem tuku 34,3 %. Francouzská legislativa však pro tento typ sýrů stanovovala jako minimální množství tuku 40 %.

¹³⁶ Vlastnosti produkty a tedy i obsah alkoholu mohly být např. vyznačeny na etiketě láhve.

¹³⁷ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 96.

¹³⁸ Rozh. č. 261/81 Rau (1982).

¹³⁹ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 96.

¹⁴⁰ Rozh. č. 261/81 Rau (1982). Bod 17, s. 3973.

¹⁴¹ Rozh. č. 286/86 Ministère public vs. Gérard Deserbais (1988).

Francouzský soud se tedy v rámci řízení o předběžné otázce obrátil na Soudní dvůr. Ten konstatoval, že vzhledem k principu vzájemného uznávání, které bylo stanoveno rozsudkem Cassis de Dijon jsou francouzské předpisy v rozporu s článkem 34 SFEU.¹⁴² Zajímavým případem, ve kterém byla snaha ospravedlnit pravidla zasahující do balení produktu kategorickým požadavkem ochrany spotřebitele, byl rozsudek Mars.¹⁴³ Firma Mars dovážela do Německa z Francie zmrzlinové tyčinky. V rámci marketingové kampaně byly tyčinky baleny do obalů se žlutým označením 10 % navíc. Tyčinky byly sice o 10 % větší, nicméně samotné označení pokrylo více než 10 % povrchu obalu.¹⁴⁴ Německo tvrdilo, že jde o rozpor s vnitrostátními obchodními předpisy a že spotřebitel je daným označením uveden v omyl. Žalobce se tedy u německého soudu domáhal, aby uvedené obaly z důvodu ochrany spotřebitele byly zakázány. Soud rozhodl, že dodržení německých předpisů by pro dovozce nutně znamenalo další finanční zátěž. Dovozece by totiž musel upravit své zboží v závislosti na tom, ve kterém státě by uváděl výrobek na trh. SDEU tak zamítl odůvodnění ochrany spotřebitele a uvedl, že „Rozumný spotřebitel ví, že není nutná spojitost mezi velikostí produktu a velikostí reklamních potisků.“¹⁴⁵ Jako překážku dovozu odporující článku 34 SFEU Soud rovněž označil pravidla týkající se výrobních podmínek. V případě Alfa Vita¹⁴⁶ byla za ORUKO označena pravidla, která stanovila, že prodejci pečiva musí mít běžné vybavení pekárny. A to i za předpokladu, pokud zpracovávají pouze polotovary.¹⁴⁷

Veškeré případy, týkající se požadavků na produkt jsou i nadále posuzovány v duchu rozsudku Cassis de Dijon, neboť porušují článek 34 SFEU. Komise se proto snaží předcházet sporům v této oblasti a členské státy mají proto povinnost jí předem oznamovat veškeré návrhy technických norem (tj. předpisů o kvalitě výrobků). Na evropské úrovni působí tři instituce, které se na vytváření společných norem podílejí a

¹⁴² STEHLÍK, V., HAMULÁK, O., PETR, M.: Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh. Praha: Leges, 2011, s. 62.

¹⁴³ Rozh. č. C-470/93 Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln ev v. Mars GmbH (1995).

¹⁴⁴ Spotřebitelé tedy mohli být uvedeni v omyl, neboť se mohli domnívat, že dostanou více než 10 % navíc.

¹⁴⁵ Rozh. č. C-470/93 Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln ev v. Mars GmbH (1995). Bod 24, s. I-1944.

¹⁴⁶ Rozh. č. C-158-159/04 Alfa Vita Vassilopoulos AE (C-158/04) a Carrefour Marinopoulos AE (C-159/04) proti Elliniko Dimosio a Nomarchiaki Aftodioikisi Ioanninon. (2006).

¹⁴⁷ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 97.

snaží se tak minimalizovat omezování volného pohybu zboží technickými překážkami.¹⁴⁸

2.2.2.3.2 Pojem „určitá prodejní opatření“ a omezení článku 34 SFEU

Následný vývoj judikatury se však potýkal s problémem, že obchodníci se snažili téměř veškerá legislativní opatření přijatá členskými státy, která omezovala jejich obchodní svobodu, označovat za porušující článek 34 SFEU. K tomu docházelo i v případech, kdy dané právní úpravy se aplikovaly nerozdílně a obchod mezi členskými státy nikterak nenarušovaly. Mnohá z nich tedy vůbec neomezovala přístup zboží z jiných členských států na trh daného státu. Hlavním problémem bylo, že samotná definice opatření s rovnocenným účinkem byla dle rozsudku Dassonville příliš široká a stejně tak záběr rozsudku Cassis de Dijon úplně jasně a definitivně nedefinoval, jaká opatření neodporují čl. 34.¹⁴⁹ Soud se proto po téměř dvaceti letech po vynesení rozsudku ve věci Dassonville rozhodl, upřesnit svou judikaturu a provést tak určitá omezení rozsahu pojmu ORUKO v článku 34 SFEU.

Cílem Soudního dvora bylo tedy vyhodnotit a vyjmout taková pravidla, která sice mohou obchod omezit, ale která zároveň nemají ochranný charakter vůči domácímu trhu. Impulsem pro vydání převratného rozsudku Keck byla sága o nedělním prodeji zboží vycházející z rozsudku Torfaen.¹⁵⁰ V tomto judikátu se jednalo o zákaz nedělního prodeje některého zboží v Anglii a Walesu, který se vztahoval na zboží bez ohledu na jeho původ. Tato úprava obsahovala celou řadu nepochopitelných zákazů. Mohla být například nabízena různá jídla, ale nikoliv ryba s hranolkami, nebo byl výslovně zakázán prodej zakonzervovaného mléka, nicméně čerstvé se na pultech objevit mohlo.¹⁵¹ Soud uvedl, že pokud tato pravidla nečiní prodej dováženého zboží nikterak obtížnějším oproti prodeji domácí produkce a jsou aplikována proporcionálně, pak nejsou v rozporu s článkem 34. Zhodnocení proporcionality těchto opatření byla ponechána na národních soudech. Nicméně tento závěr Soudního dvora se ukázal být velice nejednoznačný a aplikace tohoto rozhodnutí u národních soudů členských států

¹⁴⁸ Jedná se o instituce CEN (Comité européen de normalisation), CENELEC (Comité européen de normalisation électrotechnique) a ETSI (Institut européen des normes de télécommunication).

¹⁴⁹ OUTLÁ, Veronika et al. Právo Evropské unie 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 212.

¹⁵⁰ Rozh. č. 145/88, Torfaen Borough Council (1989).

¹⁵¹ OUTLÁ, Veronika et al. Právo Evropské unie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008 s. 213.

byla značně chaotická.¹⁵² Anglické soudy rozhodovaly nejednotně a Soudní dvůr byl tedy nucen znovu předběžnou otázku týkající se nedělního prodeje řešit. Definitivně tak rozhodl, že tento způsob prodeje je v souladu s Evropským právem.

Soud následně hledal nějaké obecnější doktrinní řešení pro omezení doslova všeobjímající Dassonvillské definice. K převratu v dosavadní judikatuře, tedy došlo na základě rozsudku Keck a Mithouard.¹⁵³ V tomto rozsudku byli pan Keck a pan Mithouard trestně stíháni za to, že porušovali francouzská pravidla o zákazu prodeje zboží pod pořizovací cenou. Takový prodej se ztrátou byl francouzskou legislativou zakázán všem s výjimkou výrobců předmětného zboží. Keck a Mithouard tedy namítali, že stanovený zákaz je v rozporu s čl. 34 SFEU. Soudní dvůr však konstatoval, že předpis obsahující takovýto zákaz nemá diskriminační charakter a není proto v rozporu s čl. 34 SFEU, neboť se vztahuje na veškerý obchod se zbožím v daném členském státě.¹⁵⁴ Soud při vyhodnocení daného případu vycházel z definice opatření dle rozsudku Dassonville, avšak učinil určitý obrat, kdy se rozhodl odchýlit od své předcházející judikatury a stanovil, že „Za opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením dovozu, která by přímo či nepřímo, skutečně nebo potencionálně bránila obchodu mezi členskými státy ve smyslu rozsudku Dassonville, není možné považovat určité modality prodeje zboží, pakliže se vztahují na všechny příslušné prodejce na daném území a jestliže na každého z nich dopadají stejným způsobem a to jak z pohledu právního, tak faktického.“¹⁵⁵ Tyto předpisy pak nemohou být tedy kvalifikovány jako ORUKO, pokud svojí povahou nejsou schopny zabránit vstupu zboží na trh. Takové předpisy jsou tedy vyloučeny z definice Dassonville a členské státy si je mohou legálně ponechat.¹⁵⁶ Rozhodnutí v případě Keck a Mithouard je však často kritizováno, neboť není zcela jasné, která opatření je možné považovat za modalitu prodeje. Došlo také k částečné eliminaci kontroly volného pohybu zboží.¹⁵⁷

Příkladů rozhodnutí, ve kterých SDEU aplikoval precedent vytvořený rozsudkem Keck lze nalézt nespočet. Pro znázornění obratu v rozhodovací praxi

¹⁵² Friedl WEISS a Clemens KAUPA, *European Union Internal Market Law*, Cambridge University Press, 2014, s. 61.

¹⁵³ Spojené případy C-267/91 a C-268/91, Keck a Mithouard (1993).

¹⁵⁴ LYČKA, M. *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde, 2010, s. 141.

¹⁵⁵ Rozh. č. C-267/91 a C-268/91, Keck a Mithouard (1993). Bod 16, s. I-6131.

¹⁵⁶ SVOBODA, P. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha: C.H.BECK, 2003, s. 47.

¹⁵⁷ LYČKA, M. *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde, 2010, s. 142.

Soudního dvora uvedu tedy několik známějších případů. Typickou aplikaci pravidla vyplývajícího z případu Keck můžeme nalézt v rozsudku Punto Casa.¹⁵⁸ Jednalo se o italské národní předpisy, které stanovovaly, že veškeré obchody musí být v neděli zavřené. Daná právní úprava se vztahovala na všechny obchodníky na území bez rozdílu a to jak z pohledu právního, tak i faktického. Soud tedy vyhodnotil dané vnitrostátní opatření jako určité prodejní opatření, které neporušuje článek 34 SFEU.¹⁵⁹

Zajímavou, avšak někdy hraniční kategorii, tvoří opatření regulující reklamy. Jako typický příklad lze uvést rozsudek Hünermund.¹⁶⁰ Jednalo se o zákaz reklamy na parafarmaceutické produkty mimo prostory lékáren, který vyhlásila lékárnická komora. Daná vnitrostátní úprava byla napadena jako porušující článek 34 SFEU. Soudní dvůr však v duchu rozsudku Keck konstatoval, že omezení reklamy, pakliže je nediskriminační, se týká způsobu prodeje a nespadá tedy do působnosti zákazu zakotveném v čl. 34 SFEU. Jako poněkud sporný případ týkající se rovněž reklam lze uvést rozsudek Gourmet.¹⁶¹ Jednalo se o švédský zákaz reklamních spotů na alkohol v televizi, v rádiu nebo v časopisech. Švédská společnost Gourmet, která vydávala stejnojmenný časopis zahrnující mimo jiné i několik stran reklam na alkohol, tuto švédskou legislativu považovala za rozpornou s článkem 34 SFEU. Soudní dvůr konstatoval, že se sice jedná o opatření regulující způsob prodeje, avšak dodal, že je zapotřebí případ od případu zkoumat zda dané opatření omezující reklamy na určité výrobky (v tomto případě alkohol) nemá závažnější dopad na dodavatele výrobků z jiných členských států. Soud dále poukázal na to, že konzumace alkoholu je úzce spojena s místní tradicí a pro cizince je tak daleko těžší proniknout na tento trh, jestliže nemohou své zboží řádně propagovat.¹⁶² Jako ospravedlnění, které je možné v tomto případě aplikovat, připustil Soud ochranu veřejného zdraví. Vlastní posouzení proporcionality švédské legislativy však ponechal na národním soudu.

¹⁵⁸ Spojená rozh. č C-69/93 a C-258/93, Punto Casa (1994).

¹⁵⁹ Friedl WEISS a Clemens KAUPA, *European Union Internal Market Law*, Cambridge University Press, 2014, s. 63.

¹⁶⁰ Rozh. č. C-292/92 Ruth Hünermund and others v Landesapothekerkammer Baden-Württemberg (1993).

¹⁶¹ Rozh. č. C-405/98 Konsumentombudsmannen (KO) vs. Gourmet International Products AB (GIP), (2001).

¹⁶² Rozh. č. C-405/98 Konsumentombudsmannen (KO) vs. Gourmet International Products AB (GIP), (2001). Bod 21, s. I-1824.

2.2.2.3.3 Kontrast v rozhodnutích Cassis de Dijon a Keck a Mithouard

V rozhodnutích Cassis de Dijon a Keck rozlišuje Soudní dvůr dvě skupiny opatření. První kategorii tvoří tzv. požadavky na produkt (product requirements). Jedná se o právní předpisy upravující podmínky, které toto zboží musí splňovat (mohou se týkat např. formy, váhy, balení, složení, vzhledu či označení). Veškerá taková opatření porušují článek 34 SFEU, protože se zboží z jiných členských států musí přizpůsobit požadavkům ve státě prodeje (čímž importérům vznikají často dodatečné náklady například kvůli přebalování zboží). Na druhé straně Soud odlišil tzv. určitá prodejní opatření (certain selling arrangements), kam spadají vnitrostátní předpisy upravující místo, čas, nebo způsob prodeje. Tyto předpisy jsou z působnosti čl. 34 SFEU vyloučeny, protože nejsou určeny k ochraně domácího trhu a ani nemají takový důsledek. Zároveň jsou zcela nediskriminační, neboť ovlivňují domácí i zahraniční výrobce právně i fakticky stejně. Adresáty těchto předpisů jsou především maloprodejci a nikoliv výrobci či dovozci. K tomu, aby se užil článek 34, by bylo zapotřebí prokázat, že daný vnitrostátní předpis zakládá pro dovezené zboží skutečnou a vážnou nevýhodu.¹⁶³

Rozsah článku 34 SFEU tak může být definován na jedné straně pozitivně, zejména opatřeními, která se týkají požadavků na produkt a které mohou představovat narušení volného pohybu zboží i když jsou nerozdílně aplikovatelná jak na národní tak dovážené výrobky. Na druhou stranu negativně, kdy se jedná o nediskriminační obchodní ujednání, kterými jsou určitá prodejní opatření. Jednotlivá opatření je tak možné přehledněji uvést v následující tabulce:

¹⁶³ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 244.

	Požadavky na produkt	Určitá prodejní opatření
Rozhodnutí:	Cassis de Dijon	Keck a Mithouard
Jednotlivá národní opatření:	<ul style="list-style-type: none"> • pojmenování • forma • rozměry • váha • složení • vzhled • označování 	<ul style="list-style-type: none"> • ztrátový opětovný prodej zboží • regulace otevírací doby • opatření zakazující reklamy (např. na alkohol) • etc.
Důsledek:	Porušují článek 34 SFEU	Neporušují článek 34 SFEU za předpokladu, že nejsou diskriminační.

Tabulka 1 – Opatření a požadavky na produkt

Je však nutné zmínit, že ne každé prodejní opatření je vyňato z působnosti článku 34 SFEU. Některá prodejní opatření totiž mohou narušit mnohem více dovážené zboží. Jako názorný příklad lze uvést poněkud kontroverzní rozsudek *De Agostini*.¹⁶⁴ Předmětem sporu byl švédský zákaz televizní reklamy na časopis s názvem „Vše o dinosaurech“, kterou vysílala italská společnost *De Agostini*. Švédský ombudsman pro spotřebitele požadoval po národním soudu zákaz této reklamy, neboť byla určena k tomu, aby upoutala pozornost dětí mladších 12ti let, což je v rozporu se švédským právem. Bylo namítáno, že není možné zakázat televizní vysílání z jiných států obsahující tento typ reklamy, neboť takový předpis by omezoval volný pohyb zboží. Soudní dvůr konstatoval, že se jedná o opatření regulující způsob prodeje zboží, ale že není vyloučeno, že zákaz určité propagace výrobků může mít větší dopad na výrobky z jiných členských států. Společnost *De Agostini* argumentovala zejména tím, že televizní reklama je jedinou možností, jak proniknout na švédský trh.¹⁶⁵ Soudní dvůr dospěl k závěru, že pokud národní opatření nemá stejný právní, ale i faktický dopad na domácí a zahraniční produkci, pak nemůže být vyňato z článku 34 SFEU, ledaže členský stát

¹⁶⁴ Spojená rozh. č. C-34-35-36/95 *Konsumentombudsmannen v De Agostini (Svenska) Förlag AB and TV-Shop i Sverige AB* (1997).

¹⁶⁵ Rozh. č. C-34-35-36/95 *Konsumentombudsmannen v De Agostini (Svenska) Förlag AB and TV-Shop i Sverige AB* (1997). Bod 43, s. I-3890.

prokáže existenci některé z výjimek stanovené článkem 36 SFEU či kategorického požadavku veřejného zájmu.¹⁶⁶

Soudní dvůr tak dle mého názoru stojí v nelehké pozici, neboť na základě předložených argumentů a zhodnocení veškerých okolností, musí případ od případu, určit zda dané opatření členského státu narušuje či naopak nenarušuje více dovážené zboží. Členské státy jej tak proto mnohdy kritizují za nekonzistentnost ve své rozhodovací praxi, která jak i v následující části práce uvidíme je mnohdy překvapivá.

2.2.2.3.4 Omezení použití výrobku a související judikatura

Novou a poněkud vágní etapu ve vývoji judikatury SDEU, vztahující se k zákazu opatření s rovnocenným účinkem, přinesly dva významné rozsudky. Těmito rozsudky jsou poměrně nedávné případy Komise vs. Itálie a Mickelsson a Roos. Na základě těchto precedentů byla dosavadní judikatura rozšířena o novou kategorii omezení a to tzv. „omezení použití výrobku“. Soudní dvůr do této kategorie zahrnul takové vnitrostátní předpisy členských států, které sice nikterak neomezují samotný prodej produktu, ale určitým způsobem regulují jeho použití. Takové předpisy mohou stanovovat závazná pravidla, která omezují jakým způsobem, jakou dobu, v jakém rozsahu či za jakých okolností se má výrobek používat. Soud na základě výše zmíněných rozsudků dospěl k závěru, že i taková opatření mohou za určitých okolností představovat ORUKO.¹⁶⁷

V prvním výše zmíněném rozsudku Komise vs. Itálie (přívěsy)¹⁶⁸ se jednalo o italský předpis, který zakazoval, aby mopedy, motocykly, motorové tříkolky a čtyřkolky táhly přípojné vozidlo na území Itálie. Předpis tedy přímo zakazoval používání tohoto produktu.¹⁶⁹ Komise se žalobou domáhala určení, že takový zákaz představuje nesplnění povinnosti, která vyplývá pro členské státy z článku 34 SFEU.

¹⁶⁶ Friedl WEISS a Clemens KAUPA, *European Union Internal Market Law*, Cambridge university press, 2014, str. 64-65.

¹⁶⁷ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, *Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží*, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 14.

¹⁶⁸ Rozh. č. C-110/05 Komise vs. Itálie (2009).

¹⁶⁹ BARNARD, C. *The substantive law of the EU: the four freedoms*. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 104.

Argumentovala mimo jiné tím, že „Účinkem výše zmíněného zákazu je zabránit používání přípojných vozidel legálně vyrobených a uváděných na trh v členských státech, které takový zákaz nestanoví, jakož i bránit dovozu a prodeji těchto přípojných vozidel v Itálii.“¹⁷⁰ Tvrdila, že takový zákaz bude mít významný vliv na chování spotřebitelů, kteří nebudou mít zájem o koupi takového výrobku.

Soudní dvůr tedy v daném případě řešil otázku, zda lze za ORUKO označit i takové vnitrostátní předpisy, které upravují nikoliv vlastnosti výrobku, ale omezují či zakazují způsob jeho používání, a které se uplatní bez rozdílu na domácí i dovážené výrobky. Za účelem vyřešení dané otázky se Soudní dvůr obrátil i na členské státy, aby poskytly svá stanoviska zejména ke skutečnosti, zda mají být pravidla omezující, nebo dokonce zakazující způsob použití zahrnuta pod způsob prodeje v duchu rozsudku Keck a nebo zda taková pravidla, pokud nebudou ospravedlněna některou z výjimek, mají být zahrnuta pod zákaz ORUKO zakotvený v čl. 34 SFEU. Jedním z členských států, který poskytl vyjádření k této otázce, byla i Česká republika, která pro zajímavost uvedla, že „Není vhodné stroze rozlišovat mezi jednotlivými kategoriemi opatření a uplatňovat právní kritéria v závislosti na těchto kategoriích, jelikož zavedení každé nové kategorie opatření nevyhnutelně vyvolává obtíže spojené s její definicí.“¹⁷¹

Soudní dvůr na daný případ aplikoval svou předešlou ustálenou judikaturu, kdy opakoval zejména doktrínu Dassonville, Cassis a Keck a zároveň konstatoval, že článek 34 SFEU odráží zejména povinnost dodržovat základní zásady. Je to zákaz diskriminace, zásada vzájemného uznávání a povinnost zajištění volného přístupu na vnitrostátní trhy výrobkům ze Společenství. V odst. 37 rozsudku také uvedl, že „Za ORUKO dovozu musí být považována veškerá opatření přijatá členským státem, jejichž cílem, nebo účinkem je méně příznivé zacházení s výrobky pocházejícími z jiných členských států.“ Pod tentýž pojem však poprvé zařadil i jakákoliv jiná opatření, která brání v přístupu výrobků pocházejících z jiných členských států na trh členského států.

Soud tedy závěrem konstatoval, že italská pravidla představují opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením dovozu a to v rozsahu, ve kterém je jejich účinkem bránit v přístupu přípojných vozidel určených pro motocykly na italský trh. Předmětná úprava může významně ovlivnit chování spotřebitelů a zároveň by ve skutečnosti postihovala pouze importované zboží, protože italští výrobci tyto přívěsy na

¹⁷⁰ Rozh. č. C-110/05 Komise vs. Itálie (2009). Bod 39.

¹⁷¹ Rozh. č. C-110/05 Komise vs. Itálie (2009). Bod 20.

motocykly nevyrábí.¹⁷² Zároveň však dodal, že takový zákaz může být odůvodněn některou z výjimek, které stanoví čl. 36 nebo kategorické požadavky.

Jako ospravedlňující důvod v tomto případě Italská republika uvedla bezpečnost silničního provozu, neboť tvrdila, že používání přípojných vozidel za motocykly ohrožuje bezpečnost na silnicích. Italské republice se podařilo prokázat a zároveň odůvodnit existenci tohoto kategorického požadavku veřejného zájmu a Soudní dvůr tak italský předpis i přes výše uvedené závěry neoznačil za porušující článek 34 SFEU. Itálie tedy nezakázala dovoz či výrobu přívěsů, ale pouze omezila poptávku tím, že zakázala z důvodů bezpečnosti tyto přívěsy používat.

Ze závěrů učiněných v rozsudku Komise vs. Itálie vycházel SDEU i v druhém neméně známém rozsudku Mickelsson a Roos.¹⁷³ V tomto případě se však nejednalo o úplný zákaz používání výrobku, ale „pouze“ o jeho značné omezení.¹⁷⁴ Věc se týkala předběžné otázky slučitelnosti švédských pravidel o používání vodních skútrů s články 34 a 36 SFEU. Švédská legislativa zakazovala, pod hrozbou sankce, provozovat vodní skútry mimo veřejné přístupné splavné vody. Pánové Mickelsson a Roos, kteří byli obviněni z porušení tohoto zákazu považovali švédskou právní úpravu za rozpornou s článkem 34 SFEU. Generální advokátka Juliane Kokott ve svém stanovisku k tomuto případu navrhla, aby takové opatření bylo považováno za modalitu prodeje na základě případu Keck, čímž by se tedy článek 34 SFEU neaplikoval.¹⁷⁵ Soud však s tímto návrhem nesouhlasil a odkazoval na svůj předchozí názor vyjádřený v rozsudku Komise vs. Itálie ve kterém uvedl, že za opatření s rovnocenným účinkem je nutné považovat též opatření, které brání v přístupu výrobků pocházejících z jiných členských států na trh členského státu. Soud tedy konstatoval, že pokud je určitý způsob užívání zboží předem omezen (všeobecným) zákazem je v rozporu s právem EU, neboť může mít významný dopad na chování spotřebitelů a jejich zájem o výrobek, což může následně ovlivnit přístup tohoto výrobku na trh v daném členském státě.¹⁷⁶ Dále soud vysvětlil, že „Pokud by účinkem vnitrostátních pravidel pro určení vod a splavných vodních cest

¹⁷² BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 104.

¹⁷³ Rozh. č. C-142/05 Aklagaren vs. Percy Mickelsson and Joakim Roos (2009).

¹⁷⁴ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 106.

¹⁷⁵ Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott ve věci C-142/05 z 14. prosince 2006, bod 47.

¹⁷⁶ LYČKA, M. Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Praha: Linde, 2010, s. 160.

bylo bránit uživatelům vodních skútrů ve vlastním a inherentním používání těchto výrobků nebo zásadně omezovat jejich používání, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, bylo by účinkem takových pravidel bránit přístupu těchto výrobků na dotčený vnitrostátní trh a tvořily by tedy, s výhradou odůvodnění na základě čl. 36 či kategorických požadavků obecného zájmu ORUKO.¹⁷⁷ Soudní dvůr tak dané švédské opatření označil za porušující článek 34 SFEU, avšak připustil možnost jeho ospravedlnění zájmem na ochraně životního prostředí. K odůvodnění této výjimky však bylo zapotřebí splnit určité podmínky, které vyplývaly ze sporného předpisu, což ponechal k posouzení vnitrostátním soudům.¹⁷⁸

Na základě těchto rozsudků tak Soudní dvůr de facto zformuloval další kategorii opatření, kterou lze zahrnout pod definici ORUKO. Jedná se o jakákoliv jiná opatření, která brání v přístupu výrobků pocházející z jiných členských států na trh členského státu. Tato nově vytvořená kategorie opatření společně s rozdílně a nerozdílně aplikovatelnými opatřeními ovlivňuje přístup na trh a představuje tak překážku volného pohybu zboží. Tato kategorie, proto bývá někdy označována jako „kategorie postihující vše zbylé“ (ang. catch all), kdy Soudní dvůr měl za cíl podchytit jakákoliv jiná opatření, která nelze jednoznačně podřadit pod jiný druh zakázaných opatření.¹⁷⁹

V obou případech tedy Soudní dvůr došel k názoru, že zákaz či určité omezení používání výrobku může výrazně ovlivnit poptávku spotřebitelů po takovém produktu, což následně omezuje poptávku v členských státech a v důsledku toho brání v přístupu na trh.¹⁸⁰ Je možné konstatovat, že výše zmíněné rozsudky měly určitý potenciál stát se z hlediska rozhodovací praxe SDEU revolučními. Vše záviselo na zhodnocení Soudního dvora, který pakliže by taková pravidla připodobnil k modalitám prodeje v duchu rozsudku Keck, vytvořil by tak v důsledku toho novou kategorii pravidel na kterou by se článek 34 SFEU rovněž vůbec nevztahoval.

¹⁷⁷ Rozh. č. C-142/05 Aklagaren vs. Percy Mickelsson and Joakim Roos (2009). Bod 28.

¹⁷⁸ CRAIG P., de BÚRCA G., EU Law: text, cases and materials. Sixth edition. Oxford: Oxford University Press, 2015 s. 689.

¹⁷⁹ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 105-106.

¹⁸⁰ Friedl WEISS a Clemens KAUPA, European Union Internal Market Law, Cambridge University Press, 2014, s. 74.

Zamyšlení

V souvislosti s uvedenou problematikou si rovněž pokládám za vhodné provést krátké zamyšlení nad samotnou definicí ORUKO formulovanou rozsudkem Dassonville.¹⁸¹ Dle mého názoru již předmětná definice ve své podstatě v sobě z teoretického hlediska zahrnuje výše zmíněná opatření, neboť lze očekávat, že pravidla, která de facto brání v přístupu výrobků na trh, jsou do jisté míry způsobilá narušit či bránit obchodu uvnitř Společenství. Zůstává tak otázkou zda výše zmíněné rozsudky přinesly do již existující judikatury SDEU něco nového, resp. zda ona „nová“ zbytková kategorie pravidel, týkající se zabránění přístupu výrobku na trh, nebyla již v definici Dassonville obsažena a neexistovala tedy de facto i předtím.

¹⁸¹ Rozsudek Dassonville definoval ORUKO jako „Všechny obchodněprávní předpisy, přijaté členskými státy, které přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potencionálně brání obchodu mezi členskými státy.“

3. Výjimky ze zákazu kvantitativních překážek

Zákaz kvantitativních překážek volného pohybu zboží, formulovaný v čl. 34 a 35 SFEU, není absolutní a může být na rozdíl od zákazu překážek fiskálních prolomen dvěma skupinami výjimek. V první řadě se jedná o výjimky či ospravedlnění, které jsou taxativně zformulovány v článku 36 SFEU. V tomto případě tak hovoříme o výjimkách obsažených v primárním právu, nebo také o tzv. závažných důvodech. Ty jsou převzaty z čl. XX GATT a reflektují důležité hodnoty v oblasti obchodu se zbožím kolem r. 1950.¹⁸² Druhou skupinu ospravedlnění tvoří tzv. kategorické požadavky, které naopak představují jakýsi demonstrativní, tedy neuzavřený výčet exempčních klauzulí, kterými mohou členské státy rovněž svá národní opatření za splnění určitých podmínek ospravedlnit. Ty Soudní dvůr poprvé zavedl ve výše zmíněném rozsudku *Cassis de Dijon*, kdy jeho cílem bylo jako ospravedlňující důvody připustit i další významné národní zájmy na které se státy odvolávají a které v čl. 36 zahrnuty nejsou.¹⁸³ Na rozdíl od výjimek, obsažených přímo v primárním právu, jsou výjimky vyplývající z judikatury mnohem širší. Jejich seznam se neustále rozšiřuje, neboť je v praxi Soudní dvůr formuluje v jednotlivých případech. Kategorické požadavky jsou proto schopny reflektovat nové sociální zájmy a reagovat tak pružně na potřeby moderní společnosti. Účelem existence těchto kategorií výjimek je tak snaha nastolit jistou rovnováhu mezi volným soutěžním trhem a nutností ochrany některých fundamentálních veřejných zájmů.

Základní rozdíl mezi těmito skupinami výjimek spočívá v tom, že dle tradičního přístupu se kategorické požadavky stanovené rozsudkem *Cassis de Dijon* užívají jako ospravedlňující důvody pouze u opatření, která jsou nerozdílně aplikovatelná.¹⁸⁴ Soudní dvůr však v několika případech připustil jejich ospravedlnění i u opatření rozdílně aplikovatelných, čímž de facto zpochybnil svou předešlou rozhodovací praxi a do jisté míry i potvrdil, že rozdíly mezi článkem 36 a kategorickými požadavky začínají být stále méně významné.

V následující části práce rozeberu jednotlivé důvody ospravedlnění, které vyplývají jak z primárního práva, tak z judikaturou vytvořených kategorických

¹⁸² SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 251.

¹⁸³ Jako např. ochrana životního prostředí či ochrana spotřebitele atd...

¹⁸⁴ BARNARD, C. *The substantive law of the EU: the four freedoms*. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 149.

požadavků. V souvislosti s touto problematikou se budu též zabývat návazností na otázku respektování základních lidských práv a svobod. V závěru této kapitoly rozeberu rovněž princip proporcionality, který stanovuje, že aby mohlo být národní opatření ospravedlněno některou z výjimek vyplývajících ať už z čl. 36 nebo kategorických požadavků musí členský stát vždy prokázat, že je takové opatření přiměřené. Právě testem proporcionality neprošla v praxi celá řada případů, která se dostala před Soudní dvůr.

Princip předběžné opatrnosti

V souvislosti s výjimkami vyplývajících z čl. 36 a kategorických požadavků je také nutné zmínit princip či zásadu předběžné opatrnosti. Ten lze postavit na stejnou úroveň s ospravedlněním možných překážek volného pohybu zboží. Tento princip nejvíce zasahuje v oblasti ochrany zdraví a životního prostředí. Poprvé byl tento princip uznán Soudním dvorem v souvislosti se zdravotními riziky, které přináší volný pohyb zboží. Tento princip umožňuje přijmout ochranná opatření, jestliže by mohlo hrozit nějaké určité riziko, které by mohlo ohrožovat lidské zdraví či životní prostředí. Postačí, aby toto riziko pouze hrozilo, není nutné vyčkávat, zda by se mohla daná situace tímto rizikem zhoršit.¹⁸⁵ Postačuje tedy pouze určité potencionální riziko. Tento princip slouží k zabezpečení ochrany životního prostředí, zdraví a také bezpečnosti jako preventivní opatření. V praxi se tento princip využívá k ochraně zdraví lidí, zvířat, rostlin, ale také v souvislosti s potravinovými aditivami. Ochranu je nutné zajistit tak, aby docházelo ke zlepšování kvality životního prostředí a ochraně lidského zdraví dle čl. 191 SFEU.

Soudní dvůr tento princip poprvé aplikoval v souvislosti s aférou nemoci šílených krav v rozhodnutí *National Farmers Union*.¹⁸⁶ Jednalo se o zákaz vývozu hovězího masa z Velké Británie z důvodu obavy šíření nemoci šílených krav (BSE). Je tedy možné přijmout taková opatření, která zakazují dovoz hovězího masa. V tomto případě se tak nejedná o porušení pravidel vnitřního trhu. Soudní dvůr rozhodl, že: „Pokud přetrvává vědecká nejistota a existuje zde určité riziko pro lidské zdraví, mohou

¹⁸⁵ N. De Grove- Valdeyron, *Le principe de précaution, nouvel instrument du droit communautaire de la santé*, *Revue des Affaires Européennes, Law and European Affairs* 2005, s. 265.

¹⁸⁶ Rozh. č. C-180/96 *Velká Británie vs. Komise* (1998).

instituce přijmout nezbytná ochranná opatření, bez toho aniž by čekaly na zjevné zhoršení situace.“¹⁸⁷

Na základě tohoto principu se tak členské státy nebo evropské instituce mohou dovolávat omezení volného pohybu zboží a to pokud existuje určité potencionální riziko pro lidské zdraví, či životní prostředí a jedná se zároveň o oblast, kde existuje určitá vědecká nejistota.

3.1 Výjimky obsaženy v primárním právu

Těmito výjimkami se rozumí článek 36 SFEU, jenž uvádí přehled závažných důvodů, kterými členské státy mohou ospravedlnit přijetí množstevního omezení nebo i opatření s rovnocenným účinkem. Z dikce uvedeného článku jde o veřejnou mravnost, veřejný pořádek, veřejnou bezpečnost, ochranu zdraví a života lidí a zvířat, ochranu rostlin, ochranu národního kulturního pokladu a ochranu průmyslového a obchodního vlastnictví. Jedná se o taxativní výčet fundamentálních hodnot, které Soudní dvůr respektuje a umožňuje tak, aby za účelem jejich ochrany byl volný pohyb zboží mezi členskými státy omezen. Ve svém druhém odstavci však čl. 36 zároveň stanovuje určité restriktivní podmínky, kdy říká, že i když je určité opatření ospravedlnitelné na základě jedné shora uvedených výjimek, tak i přesto nesmí sloužit jako prostředek svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy. Druhá část tohoto článku se tak snaží zabránit tomu, aby členské státy toto exempční ustanovení zneužívaly. Aby se tedy členskému státu podařilo aplikovat některou z výše uvedených výjimek a omezit tak volný pohyb zboží, musí nejprve prokázat, že skutkový stav případu skutečně odpovídá některé výjimce, že se zároveň nejedná o úmyslnou diskriminaci či zastřené omezování obchodu mezi členskými státy a že přijaté vnitrostátní omezení je přiměřené (proporcionální).¹⁸⁸ Dle Soudního dvora musí zároveň jít o neharmonizovanou oblast, neboť v případě existence unijní harmonizace se členské státy výjimky z čl. 36 dovolávat nemohou.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Rozh. č. C-180/96 Velká Británie vs. Komise (1998). Bod 99, s. I-2298.

¹⁸⁸ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 249.

¹⁸⁹ Tato podmínka je však do jisté míry v případě aplikace čl. 36 sporná, neboť čl. 114/4 SFEU uvádí, že pokud si členský stát pokládá za nezbytné ponechat si vlastní vnitrostátní předpisy ze závažných důvodů uvedených v čl. 36 nebo vnitrostátní předpisy týkající se ochrany životního nebo pracovního prostředí a to poté co Evropský parlament a Rada, Rada nebo Komise přijaly harmonizační opatření, oznámí je Komisi spolu s důvody pro jejich ponechání.

Důkazní břemeno ohledně oprávněnosti použití některé z výjimek z čl. 36 tak leží vždy na členských státech. Pokud se však členskému státu podaří dostatečně zdůvodnit přijaté opatření je poté naopak na Komisi, pokud i přesto s předmětným opatřením nesouhlasí, aby prokázala, že není proporcionální.¹⁹⁰

Soudní dvůr ve svém rozsudku *Bauhuis vs. Nizozemí*¹⁹¹ uvedl, že „Článek 36 SFEU představuje výjimku ze základního pravidla, že všechny překážky pro volný pohyb zboží mezi členskými státy musí být odstraněny a musí být vykládány restriktivně.“¹⁹²

Na základě tohoto rozsudku tak Soudní dvůr jasně stanovuje, že čl. 36 musí vždy být interpretován striktně a nelze jej tedy rozšiřovat na jiné případy než výslovně v článku uvedené. Toto stanovisko SDEU vyplývá i z výše zmíněného rozsudku *Irish Souvenirs*, kdy Soudní dvůr nepřijal jako důvody ospravedlnění ochranu spotřebitele a poctivost obchodních transakcí, které uváděla na svou obranu irská vláda u rozdílně aplikovatelného opatření. Veškeré zájmy, které státy na svou obranu uvádějí, se však rovněž nesmějí týkat ekonomických cílů. To Soudní dvůr konstatoval např. v rozsudku *Komise vs. Itálie*¹⁹³, kdy nepřijal jako ospravedlňující důvod zákaz importu vepřového masa z důvodu ekonomických obtíží v rámci vlastního prasečího průmyslu.¹⁹⁴

Lze tedy konstatovat, že Soudní dvůr tak článkem 36 sice umožnil členským státům prolomit základní zásadu zákazu omezení volného pohybu zboží, nicméně za dodržení poměrně velice striktních podmínek.

Zamyšlení

V souvislosti s uvedenou problematikou si pokládám za vhodné provést krátké zamyšlení nad smyslem ustanovení čl. 36, a jeho taxativně stanoveného výčtu výjimek, kterými lze ospravedlnit omezení volného pohybu zboží. Ve vztahu ke kategorickým požadavkům, které Soudní dvůr formuluje na základě judikatury a které se mnohdy s výjimkami obsaženými v primárním právu i překrývají, je nutné konstatovat, že

¹⁹⁰ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 26.

¹⁹¹ Rozh. č. 46/76 *Bauhuis vs. Nizozemí* (1977).

¹⁹² Rozh. č. 46/76 *Bauhuis vs. Nizozemí* (1977). Bod 12, s. 15.

¹⁹³ Rozh. č. 7/61 *Komise vs. Itálie* (1961).

¹⁹⁴ Soudní dvůr v rozsudku uvedl „Article 36 is directed to eventualities of a non economic kind which are not liable to prejudice the principles laid down by Articles 30 to 34.“ S. 329 rozhodnutí 7/61 *Komise vs. Itálie* (1961).

nevidím důvod, proč zůstává výčet v primárním právu stále taxativní. Dle mého názoru by bylo vhodné, aby se Soudní dvůr pokusil o určité sjednocení této dvojkolejnosti, která mnohdy činí při aplikaci výjimek jisté obtíže. Nicméně je pravděpodobné, že účelem tohoto restriktivního přístupu při formulaci primárního práva je snaha, aby se členské státy příliš nepokoušely zakotvená pravidla obcházet. Demonstrativní výčet by zcela nesporně, alespoň z psychologického hlediska, poskytl širší prostor pro „vymýšlení“ dalších omezení volného pohybu zboží.

3.1.1 Ospravedlnění veřejnou mravností

Veřejná mravnost je pojem, který si každý členský stát definuje sám. Jednotlivým státům je tak dán poměrně široký prostor pro uvážení zda určitý výrobek zakázat z důvodu ochrany mravnosti. Tato výjimka však musí být i přesto uplatňována v souladu s povinnostmi vyplývajícími z práva EU a tedy nesmí docházet pod zástěrkou veřejné mravnosti k diskriminaci importu a ochraně tak domácího trhu. Z hlediska judikatury Soudního dvora se jedná o poměrně vzácný důvod ospravedlnění, kdy většina případů se týkala obscénních či nemravných předmětů.¹⁹⁵

Soudní dvůr se touto výjimkou poprvé zabýval v rozsudku Henn a Darby¹⁹⁶ ve kterém se jednalo o zákaz dovozu pornografického materiálu z Nizozemí do Velké Británie. Británie odmítala vpustit zboží (obscénní filmy a časopisy) do země s poukazem na ochranu veřejné mravnosti. Distributoři Henn a Darby se odvolávali na čl. 34 SFEU a namítali porušení povinnosti, která z něj pro členské státy plyne. Soudní dvůr dal však za pravdu Velké Británii, kdy stanovil, že je v pravomoci každého členského státu určovat svůj vlastní standard toho, co je v souladu s veřejnou mravností. Dále konstatoval, že vzhledem k tomu, že ve Velké Británii prakticky trh s takovými produkty neexistuje nelze na daný zákaz hledět jako na diskriminační, neboť jeho cílem bylo chránit veřejnou mravnost a nikoliv domácí výrobky a skrytě tak omezovat obchod mezi členskými státy.

Toto rozhodnutí lze porovnat s podobným rozsudkem Conegate Ltd.¹⁹⁷ V tomto případě se jednalo o zákaz dovozu nafukovacích panen a dalších erotických pomůcek z Německa opět do Velké Británie. Tyto výrobky byly na hranicích zadrženy s

¹⁹⁵ STEINER J., WOODS L., EU Law. 10th edition, Oxford. Oxford University Press, 2009, s. 445.

¹⁹⁶ Rozh. č. 34/79 Henn a Darby (1979).

¹⁹⁷ Rozh. č. 121/85 Conegate Limited v. HM Customs and Excise (1986).

argumentem, že se jedná o předměty, které narušují veřejnou mravnost. V tomto případě však Soudní dvůr zjistil, že stejný druh zboží se vyrábí i ve Velké Británii a tedy že existuje obchod s tímto artiklem na vnitrostátní úrovni. Dále uvedl, že celý tento trh je regulován ze strany Velké Británie jen řadou nedůrazných dílčích omezení, která v žádném případě nezakazují domácí výrobu těchto produktů. Soudní dvůr tak vyhodnotil daný zákaz jako jednoznačnou diskriminaci dováženého zboží a odmítl proto jeho ospravedlnění veřejnou mravností.

Kromě případů týkajících se nemravných předmětů bylo odůvodnění na základě veřejné mravnosti aplikováno také na případ hazardních her¹⁹⁸ ve věci Schindler.¹⁹⁹ Zástupci veřejné německé loterie byli obviněni dle právních předpisů Spojeného království, neboť chtěli podpořit ve Velké Británii loterii mimo jiné také prostřednictvím poštovních služeb. Během soudního řízení několik členských států tvrdilo, že loterie není ekonomickou aktivitou ve smyslu SFEU a je tradičně omezována orgány veřejné moci ve veřejném zájmu. Soud tyto argumenty odmítl a rozhodl, že loterie je služba poskytována za úplatu a ačkoliv je v některých členských státech přísně regulována, není zcela zakázána. Loterie, resp. hazardní hry, tak nemohou být zakázány ve všech členských státech i přes jejich diskutabilní morální aspekt.

3.1.2 Ospravedlnění veřejným pořádkem

Veřejný pořádek, neboli order public byl jako důvod ospravedlnění Soudním dvorem uznán jen velice zřídka. Je to dáno i tím, že Soud se snaží tento pojem vykládat velice striktně, aby tak předešel snaze členských států „protlačit“ skrze tuto výjimku i jiné důvody. Členské státy se totiž mnohdy v minulosti snažily podřadit pod tento důvod např. ochranu spotřebitele.²⁰⁰ Soudní dvůr tak opakovaně ve svých rozsudcích uvedl, že „Veřejný pořádek nemůže být uznán jako ospravedlňující důvod, pokud je zamýšlen jako obecná ochranná doložka nebo pokud má sloužit protekcionistickým ekonomickým cílům.“²⁰¹

Ospravedlnění samotným veřejným pořádkem tak Soudní dvůr v minulosti uznal pouze v jediném rozsudku Thompson²⁰², kdy Spojené království omezovalo vývoz a

¹⁹⁸ Jedná se o oblast volného pohybu služeb nicméně Soudní dvůr i přesto aplikoval uvedenou výjimku.

¹⁹⁹ Rozh. č. C-275/92 Her Majesty's Customs and Excise v. Schindler (1994).

²⁰⁰ Jako např. v rozh. č. 229/83 Leclerc (1985). Bod 28, s. 35.

²⁰¹ STEINER J., WOODS L., EU Law. 10th edition, Oxford. Oxford University Press, 2009, s. 446.

²⁰² Rozh. č. 7/78 Regina vs. Thompson, Johnson a Woodiwiss (1978).

dovoz sběratelských mincí. Obchodníci se starými mincemi (některé z nich byly staré britské zlaté mince) porušili zákaz dovozu starých mincí do Spojeného království. Na svou obranu argumentovali, že tento zákaz porušuje čl. 34 a 35 SFEU. Britská vláda však bránila svůj zákaz tím, že se jedná o důležitý aspekt veřejného pořádku. Soudní dvůr v tomto případě uznal, že opatření jsou oprávněná dle čl. 36 SFEU z důvodu veřejného pořádku, neboť uvedl, že právo ražby mincí je tradičně považováno za podstatný zájem státu.²⁰³

Tak jako v rozsudku Thompson, šlo i v případě Komise vs. Itálie²⁰⁴ o ochranu měny jako podstatného zájmu státu. Soud v tomto případě zdůraznil, že čl. 36 SFEU musí být vykládán restriktivně a za použití výhradně tímto článkem uvedených výjimek. Předmětem sporu byla italská vnitrostátní pravidla ukládající povinnost dovozcům složit jistotu zálohových plateb ve výši 5 % z hodnoty dováženého zboží, pakliže se nejednalo o platbu předem. Tento požadavek je zcela jasně opatřením s účinkem rovnocenným množstevnímu omezení. Itálie připustila, že dotčená pravidla jsou sice v rozporu s čl. 34 SFEU, nicméně se je snažila i s odkazem na výše citovaný rozsudek ospravedlnit důvodem veřejného pořádku. Argumentovala zejména tím, že přijatá opatření mají za cíl chránit základní zájem státu, kterým je ochrana měny.²⁰⁵ Je třeba připomenout, že důvody v čl. 36 SFEU jsou stanoveny taxativně a vztahují se pouze na cíle neekonomické povahy.²⁰⁶ Soud tak odůvodnění veřejným pořádkem v tomto případě nepřijal.

Z novodobějších případů, kde však paralelně vedle veřejného pořádku bylo argumentováno i jinými důvody, je možné uvést rozsudek Ahokainen a Leppik.²⁰⁷ Soudní dvůr zde připustil, že „Vnitrostátní právní úprava, jejímž cílem je usměrnit spotřebu alkoholu tak, aby se předešlo škodlivým účinkům na zdraví osob a společnost způsobeným látkami obsahujícími alkohol, a tak bojovat proti zneužití alkoholu, naplňuje zájmy veřejného zdraví a veřejného pořádku uznané v článku 35 SFEU.“²⁰⁸ V uvedeném rozsudku se jednalo o porušení finského zákona, který upravoval mimo jiné

²⁰³ „The right to mint coinage which is traditionally regarded as involving the fundamental interests of the State“ Bod 34, s. 2275 rozh. č. 7/78 Regina vs. Thompson, Johnson a Woodiwiss (1978).

²⁰⁴ Rozh. č. 95/81 Komise vs. Itálie (1982).

²⁰⁵ Opatření přijala Italská republika, aby nedocházelo k nerovnováze v platební bilanci.

²⁰⁶ Rozh. č. 95/81 Komise vs. Itálie (1982). Bod 27, s. 2204

²⁰⁷ Rozh. č. C-434/04 Trestní řízení proti Jan-Erik Anders Ahokainen a Mati Leppik (2006).

²⁰⁸ Rozh. č. C-434/04 Trestní řízení proti Jan-Erik Anders Ahokainen a Mati Leppik (2006). Bod 28, s. I-9194.

dovoz alkoholických nápojů a lihu pro obchodní účely. Při celní kontrole bylo z německého kamionu zabaveno 9492 litrů lihu. V přepravních dokladech však bylo uvedeno, že je přepravováno 32 palet sezamového oleje. Na základě této kontroly byli dovozci Ahokain a Leppik odsouzeni za pašování látek obsahující alkohol. Oba pánové se však odvolali k Nejvyššímu soudu, který se následně zabýval tím, zda finský zákaz není v rozporu s SFEU a zda jej lze považovat za odůvodněný článkem 36 SFEU. Za účelem vyřešení tohoto sporu byla tedy věc předložena Soudnímu dvoru. Ten konstatoval, že konzumace alkoholu je mimo rizika vzniku alkoholismu také příčinou narušení veřejného pořádku a bezpečnosti, neboť je úzce spjata s kriminalitou. Finská právní úprava, týkající se zákazu alkoholu, je tedy, jak je výše uvedeno nezbytná k dosažení cílů usměrnit spotřebu alkoholu tak aby se předešlo škodlivým účinkům na zdraví osob. Bojovat tak proti zneužití alkoholu a naplnit tak zájmy veřejného zdraví a veřejného pořádku dle čl. 36 SFEU.

3.1.3 Ospravedlnění veřejnou bezpečností

Soudní dvůr pojem veřejná bezpečnost konkrétně nedefinuje. Z rozhodovací praxe Soudního dvora však vyplývá, že veřejnou bezpečností lze ospravedlnit opatření pro zajištění jak vnitřní, tak i vnější bezpečnosti státu.²⁰⁹ Pod tento důvod byl tedy např. v rozsudku Kadi a Al Barakaat²¹⁰ podřazen i boj proti terorismu na celosvětové úrovni.

Ospravedlnění veřejnou bezpečností se v minulosti aplikovalo zejména u případů týkajících se trhu s energiemi a PHM (pohonné hmoty a mazivo). Jako typický příklad lze uvést rozsudek Campus Oil²¹¹, kdy irské předpisy nařizovaly, aby dovozci ropných produktů odkupovali až 35 % své spotřeby výhradně od státem vlastněné rafinérské společnosti za vládou stanovené ceny. Irská vláda tvrdila, že toto opatření je nezbytné pro zachování určitého množství ropných zdrojů v zemi, což je zásadní pro fungování státu a zajištění tak i jeho bezpečnosti.²¹² Soudní dvůr došel k závěru, že dané opatření je protekcionistické a porušuje tak článek 34 SFEU, nicméně překvapivě uvedl, že může být odůvodněno na základě veřejné bezpečnosti, neboť jeho cílem je udržet

²⁰⁹ ŠIŠKOVÁ, N. a kol. Evropské právo 2 - Jednotný vnitřní trh. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 31.

²¹⁰ Rozh. č. C-402/05 Kadi a Al Barakaat vs. Rada EU a Komise Evropských společenství (2008). Bod 92.

²¹¹ Rozh. č. 72/83 Campus Oil Limited (1984).

²¹² Přerušování dodávek by mělo značný dopad na chod institucí, fungování veřejných služeb i existenci obyvatelstva.

provozoschopnou rafinerii ropy, která by dodávala své produkty v období případné krize. Soud tak v tomto případě rozhodl do jisté míry v rozporu se svou předešlou judikaturou, kdy v minulosti judikoval, že ekonomické těžkosti jako důvod omezení volného pohybu zboží neakceptuje.²¹³ Z uvedeného případu tedy vyplývá, že soud musí při aplikaci článku 36 SFEU, vždy vzít v potaz veškeré okolnosti případu a nemůže se tak pouze spoléhat na modelové situace ze své předešlé rozhodovací praxe.

Zdůvodnění na základě veřejné bezpečnosti přijal Soudní dvůr také v případě Richardt.²¹⁴ Předmětem sporu bylo zavedení zvláštního tranzitního povolení pro dovoz a vývoz strategicky významného zboží přes Lucembursko. Výkonný ředitel společnosti Les Accessoires Scientifiques pan Richardt organizoval dodávku zboží vyžadující právě takové zvláštní tranzitní povolení do Moskvy. Při celní kontrole na lucemburském letišti bylo však zboží zabaveno, neboť takové povolení neměl. Dodávka byla navíc doprovázena falešnými přepravními doklady. Soud podobně jako v předešlých případech konstatoval, že „Účelem čl. 36 SFEU není vyhradit některé záležitosti do výlučné pravomoci členských států, nýbrž zajistit možnost odchýlit se od zásady volného pohybu zboží v rozsahu odůvodnění stanovených zmíněným článkem.“²¹⁵ Stejně jako v případě Campus oil i tady Soud uvedl, že rozsah odůvodnění čl. 36 SFEU nesmí být rozšiřován. Opatření musí sloužit k ochraně určitých významných zájmů a může jen nezbytně nutně omezovat obchod uvnitř Společenství. Omezení tranzitu tedy může stát použit pouze tehdy, když neexistuje žádné jiné mírnější opatření, kterým by bylo dosaženo stejného cíle. V tomto případě je nesporné, že dovoz, vývoz či tranzit strategicky významného materiálu může mít vliv na veřejnou bezpečnost státu a má tudíž nárok na ochranu podle čl. 36 SFEU. Členské státy jsou tak oprávněny v souladu s čl. 36 SFEU požadovat pro tento druh materiálu zvláštní povolení. Otázkou je, zda opatření spočívající v zabavení zboží v případě nesplnění této povinnosti, je přiměřené vzhledem ke sledovanému cíli.²¹⁶ Určení, zda jsou následky nedodržení opatření přiměřené, však Soudní dvůr ponechal na zhodnocení vnitrostátním soudům.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že čl. 36 SFEU umožňuje členským státům, aby omezily tranzit zboží, které může být použito pro strategické účely a to z důvodu

²¹³ OUTLÁ, V.: HAMERNÍK, P.: BAMBAS, J. Judikatura Evropského soudního dvora. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 148.

²¹⁴ Rozh. č. C-367/89 Trestní řízení proti Aimé Richardt a Les Accessoires Scientifiques SNC (1991).

²¹⁵ Rozh. č. C-367/89, bod 19.

²¹⁶ V takovém případě by mohlo stačit např. vrácení zboží do členského státu.

veřejné bezpečnosti, jak vnitřní tak vnější. Nicméně opatření přijatá členským státem jako důsledek nedodržení takového omezení musí být vždy přiměřené s ohledem na sledovaný cíl.

3.1.4 Ospravedlnění ochranou zdraví, života lidí, zvířat a rostlin

Ospravedlnění ochranou zdraví a života lidí, zvířat a ochranou rostlin je jedním z nejpoužívanějších zdůvodnění k ospravedlnění překážek volného pohybu zboží. V této oblasti je proto judikatura velmi obsáhlá a zabývá se zejména opatřeními, které stanovují různé zákazy přidávání přísad do potravin²¹⁷, dále pravidly týkajícími se hraničních kontrol zboží z důvodu ochrany zdraví²¹⁸, či opatřeními stanovujícími obsah pesticidů v ovoci a zelenině.²¹⁹

V jednom z prvních rozsudků²²⁰, který se týká této oblasti, Soudní dvůr judikoval, že „Lidské zdraví a život patří mezi nejdůležitější hodnoty či zájmy, které jsou článkem 36 chráněny a je tedy na členských státech, aby v rámci omezení stanovených Smlouvou rozhodly jaká míra ochrany má být zajištěna a jak přísné kontroly se mají provádět.“²²¹ Uvedený rozsudek tedy de facto stanovil, že je na každém členském státě, aby rozhodl, jakým způsobem bude zajišťovat ochranu zdraví a života na svém území a rovněž jakým způsobem budou prováděny kontroly s tím spojené.²²² Členským státům je tak garantována poměrně široká volnost uvážení nad mírou ochrany, kterou těmto fundamentálním hodnotám chtějí zajistit.

I přes výše uvedenou jistou dávku autonomie se členské státy v žádném případě nemohou dovolávat ospravedlnění takových opatření, jejichž skutečným účelem je chránit domácí trh. Navíc jsou členské státy vždy zatíženy důkazním břemenem a musí

²¹⁷ Viz rozsudek Sandoz či rozsudek Komise vs. Nizozemsko rozebírané níže.

²¹⁸ Viz např. rozh. č. C-140/05 Amalia Valeško vs. Zollamt Klagenfurt (2006). Předmětem sporu byl rakouský zákon o clech dovolující dovoz max 25 ks cigaret, který byl v rozporu s právní úpravou Společenství, neboť tato úprava povolovala dovoz 200 ks cigaret. Soudní dvůr rozhodl, že členské státy mají pravomoc snížit množství dovážených cigaret dle dnes již neplatné směrnice 69/169/EHS. Navíc v Rakousku bylo zdanění cigaret a tudíž i ceny mnohem nižší než ve Slovinsku. Dovoz by byl osvobozen od spotřební daně. S ohledem na ochranu veřejného zdraví byla tato výjimka snížení počtu dovážených ks cigaret do Rakouska Soudem akceptována.

²¹⁹ Viz např. rozh. č. 94/83 Trestní řízení proti Albert Heijn BV (1984). Z uvedeného rozsudku vyplývá, že členské státy mají pravomoc stanovit s využitím vědeckých poznatků maximálně povolené limity pesticidů v ovoci a zelenině. Bod 16.

²²⁰ Rozh. č. 104/75 De Pejper (1976).

²²¹ Rozh. č. 104/75 De Pejper (1976) bod 15.

²²² OLIVER P., *Oliver on free movement of goods in the European Union*, fifth edition, Hart Publishing, 2010, s. 257.

zejména prokázat, že přijaté opatření je přiměřené a proporcionální. Veškerá opatření přijímána členskými státy s odůvodněním ochrany veřejného zdraví, tak musí být vždy skutečně nezbytná k dosažení požadovaného cíle (tj. k ochraně veřejného zdraví) a řádně relevantně odůvodněná na základě technických, vědeckých, statistických, nutričních či dalších informací.²²³ Členské státy však nemusí prokázat jednoznačnou spojitost mezi rizikem a důkazy. Dostatečné je, že v dané oblasti existuje vědecká nejistota. Členský stát tedy může v souladu se zásadou předběžné opatrnosti²²⁴ přijmout opatření dle čl. 36 SFEU i když není zcela patrná existence a závažnost rizik. Posouzení důkazů a rizik je pak na orgánech EU, avšak samotné vyhodnocení rizik nemůže být založeno čistě na hypotetických úvahách.

Soudní dvůr vždy pečlivě zkoumá přesvědčivost argumentů týkajících se veřejného zdraví. Jestliže chtějí členské státy nastolit či ponechat v platnosti opatření na ochranu zdraví podle čl. 36 SFEU, musí, jak již bylo výše zmíněno prokázat nezbytnost takových opatření. Platí to i pro zásadu předběžné opatrnosti, což Soudní dvůr potvrdil v rozsudku Komise vs. Nizozemsko.²²⁵ V tomto případě Nizozemsko odmítlo uvést na trh snídaňové cereálie s vitamínem D a kyselinou listovou. Předmětem sporu tak byly nizozemské předpisy, které stanovovaly, že potraviny s obsahem určitých aditiv²²⁶ vyráběné či uvedené na trh v jiných členských státech mohou být uvedeny v Nizozemsku pouze tehdy, pokud odpovídají nutriční spotřebě nizozemského obyvatelstva. Takové předpisy tak jednoznačně představovaly formu ORUKO. Uvedenou překážku by mohl členský stát odůvodnit pouze v případě, že by prokázal skutečné riziko pro veřejné zdraví na základě vědeckých studií. Nizozemsku se však nepodařilo dostatečně odůvodnit²²⁷ tvrzení, že překročení výše uvedených aditiv v potravinách představuje riziko pro veřejné zdraví.

Zdravotní rizika aditiv v potravinách byly řešeny rovněž v rozsudku Sandoz BV.²²⁸ Společnost Sandoz v Nizozemsku prodávala müsli tyčinky a nápoje, které

²²³ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 27.

²²⁴ Zásada předběžné opatrnosti obecně stanovuje, že určité činnosti by neměly být provozovány, jestliže jejich následky jsou nejisté a potencionálně nebezpečné.

²²⁵ Rozh. č. C-41/02 Komise vs. Nizozemsko (2004).

²²⁶ Vitamínu A, vitamínu D, kyseliny listové, selenu, mědi nebo zinku.

²²⁷ Členský stát měl posoudit stupeň pravděpodobnosti škodlivých účinků přidání určitých výživových látek do potravin na lidské zdraví a závažnost těchto případných účinků. Bod 49 uvedeného rozhodnutí.

²²⁸ Rozh. č. 174/82 Sandoz BV (1983).

obsahovaly mimo jiné vitamín A a D. Nizozemsko pro takové potraviny požadovalo autorizaci dle vnitrostátních předpisů. Dovoz potravin s vitamíny je v Nizozemsku vázán na povolení vydané orgánem státní správy z důvodu rizika škodlivosti nadměrného užívání vitamínů na zdraví. Společnost Sandoz však potřebné povolení v Nizozemsku neobdržela. Nizozemsko odůvodňovalo zákaz tím, že dle vědeckých poznatků mohou být vitamíny zdraví škodlivé, zvláště pak při nadměrném užívání. Výzkum však neudával hraniční dávky vitamínů, které již mohou být na prahu škodlivosti. Soud označil nizozemský předpis za rozporný s čl. 34 SFEU a zkoumal, zda může být odůvodněný na základě čl. 36 SFEU. Soud prohlásil, že vitamíny jsou pro lidské tělo nezbytné, avšak při jejich nadměrné konzumaci mohou být škodlivé.²²⁹ V případě, že nejsou harmonizovány normy zabývající se ochranou zdraví, je třeba přenechat úpravu této oblasti členskému státu. Vzhledem k tomu, že zákaz měl za cíl ochranu veřejného zdraví, byl uznán jako odůvodněný na základě čl. 36 SFEU.²³⁰ Samotný prodej se však povoluje pouze za předpokladu, že přísada vitamínu odpovídá reálným potřebám výživy.

Z uvedených rozsudků tak vyplývá, že členské státy se mohou dovolávat ochrany zdraví, života lidí i v případech, kdy neexistuje jednotný názor dle vědeckého výzkumu, zda určité potravinové přísady jsou ze zdravotního hlediska únosné.²³¹

Jako další poměrně známý případ týkající se této oblasti, ve kterém se však naopak nepodařilo ospravedlnit vnitrostátní úpravu, je rozsudek Komise vs. Německo,²³² jenž se týkal německého zákazu prodeje piva s umělými přísadami. Německý tzv. zákon o čistotě piva²³³ totiž vyžadoval, aby označení „bier“ (pivo) nesly pouze nápoje, které z hlediska obsahu látek odpovídají německé tradici.²³⁴ Piva s jiným složením tak dle uvedené úpravy nemohla při prodeji název „bier“ používat. Tento zákaz byl tedy v rozporu s čl. 34 SFEU, neboť dopadal prakticky jen na dovozce piva z jiných členských států, němečtí výrobci jej byli zvyklí respektovat již při výrobě.

²²⁹ Obecně pak jsou škodlivé více vitamíny rozpustné v tucích (A, E, D, K) než vitamíny rozpustné ve vodě.

²³⁰ Soud uvedl, že zákaz určitých látek v potravinách může být odůvodnitelný pouze tehdy, když existuje reálné nebezpečí ohrožení veřejného zdraví.

²³¹ Dostupné na <http://zemedelec.cz/svoboda-volneho-pohybu-zbozi-v-evropske-unii/>

²³² Rozh. č. 178/84 Komise vs. Spolková republika Německo (1987).

²³³ Zákon Biersteuergesetz z 14. března 1952.

²³⁴ Dle uvedeného zákona pivo jako alkoholický nápoj mohlo být vyrobeno jen ze sladu, chmele, kvasnic a vody a to bez přítomnosti nepovolených aditiv.

Německo se snažilo ospravedlnit tento předpis na základě ochrany veřejného zdraví a ochrany spotřebitele. Tvrdilo, že německý spotřebitel očekává, že pivo bude vyráběno výlučně z tradičních plodin a tedy nebude ani zdraví škodlivé.²³⁵ Soudní dvůr však s přihlédnutím k výsledkům jistých vědeckých výzkumů konstatoval, že tyto určité přísady nepředstavují ohrožení lidského zdraví. Dále rovněž uvedl, že německá legislativa nemůže zakazovat dovoz piva, které je vyrobeno jiným způsobem a z jiných surovin. Takový zákaz představuje porušení principu proporcionality. Podle Soudního dvora totiž stačí, aby obsah a způsob výroby byl uveden na obalu daného výrobku a je poté čistě na spotřebiteli, zda si takový výrobek koupí či ne. Německo tak při své argumentaci neuspělo a daný předpis byl shledán v rozporu s čl. 34 SFEU.

V poslední době bylo odůvodnění na základě veřejného zdraví uplatněno v případě Komise vs. Německo²³⁶, který se týkal zdravotnických služeb. Německá právní úprava vyžadovala, aby se lékárny dodávající lékařské produkty do nemocnic nacházely v jejich těsné blízkosti. Německo argumentovalo tím, že dané nařízení má zajistit vždy včasnou a spolehlivou dodávku léčiv do dané nemocnice. Soud tuto právní úpravu vyhodnotil jako ospravedlnitelnou na základě veřejného zdraví. Z hlediska proporcionality bylo předmětné nařízení jak vhodné tak nutné, protože jeho smyslem bylo zajistit včasné dodání léků do nemocnic.

Jako další příklad rozhodnutí v této oblasti, který se jako jeden z prvních týkal i internetového prodeje lze uvést rozsudek DocMorris.²³⁷ Společnost DocMorris sídlící v Nizozemsku prodávala medicínské výrobky včetně léků, jak v kamenných prodejnách, tak i přes internetový obchod. Společnost nabízela k prodeji léky bez lékařského předpisu, na lékařský předpis a současně poskytovala konzultace s profesionálním lékárníkem ohledně účinků léků. Německá organizace Deutscher Apothekerverband činnost společnosti napadla, neboť tvrdila, že zasílání léků prostřednictvím pošty je zcela v rozporu s německou legislativou. DocMorris však na svou obhajobu argumentoval, že předmětná právní úprava je v rozporu s volným pohybem zboží. Soudní dvůr v této věci konstatoval, že takovéto omezení nelze považovat za modalitu prodeje (ve smyslu rozhodnutí Keck), jelikož znesnadňuje přístup na trh zahraničním subjektům a nutí je tak de facto k usazení v Německu. Soud rovněž neuznal argument,

²³⁵ Rozh. č. 178/84 Komise vs. Spolková republika Německo (1987). Bod 26.

²³⁶ Rozh. č. C-141/07 Komise vs. Německo (2008).

²³⁷ Rozh. č. C-322/01 Deutscher Apothekerverband eV v. 0800 DocMorris NV a Jacques Waterval (2003).

že by odůvodněním ochrany veřejného zdraví byl fakt, že osoby nabízející léky na základě licence vydané jedním členským státem, nemohou nabízet své zboží ve druhém členském státě z důvodů nedostatečné kontroly. Za jediný ospravedlnitelný důvod tak Soudní dvůr uznal nutnost individuální konzultace nad účinky nabízených léků. Soudní dvůr tak došel k závěru, že pro posouzení dané otázky je nutné brát na zřetel rozdíl mezi léky. Absolutní zákaz internetového prodeje tak není odůvodněný u léků, které nejsou vázány lékařským předpisem.²³⁸ U léků vázaných na lékařský předpis však zákaz odůvodnitelný je, jelikož hrozí zvýšené nebezpečí jejich špatného užívání. Soud tak v tomto případě rozhodl, že absolutní zákaz poštovního dodávání léků objednaných na internetu omezuje přístup na trh zahraničních dodavatelů. Fakt, že určitý výrobek je poskytován na základě licence vydané jiným členským státem, nelze považovat za dostatečné ospravedlnění.²³⁹

Článek 36 SFEU chrání nejen zdraví a život lidí, ale také rostliny a zvířata. Stejně principy pro odůvodnění na základě veřejného zdraví se tak uplatňují pro ochranu zvířat a rostlin. Rozdíl však spočívá v tom, že lidské zdraví a život je z hlediska chráněných hodnot považován za důležitější nežli život zvířat. Tuto problematiku tak z hlediska judikatury Soudního dvora můžeme rozdělit do tří hlavních oblastí. První oblast se týká ochrany zvířat a rostlin před onemocněními, druhá se týká životních podmínek zvířat a třetí oblast má za cíl chránit vzácné a ohrožené druhy.²⁴⁰ Jako příklad lze uvést rozsudek *Bluhme*.²⁴¹ V tomto případě Soud řešil zákaz dovozu včel na dánský ostrov Laeso. Na tomto ostrově žije domorodý druh hnědých včel, který by při dovozu jiného druhu včelstev mohl vyhynout. Soud tak s ohledem k zachování biodiverzity na ostrově přijal odůvodnění tohoto opatření na základě ochrany zdraví a života zvířat. Je však třeba konstatovat, že tato výjimka může být uplatněna pouze tehdy, pokud je ohrožena druhová ochrana jako taková a ne pouze jednotlivá zvířata či rostliny.²⁴²

²³⁸ Rozh. č. C-322/01 *Deutscher Apothekerverband eV v. 0800 Doc Morris NV a Jacques Waterval* (2003). Bod 111.

²³⁹ LYČKA, M. Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Praha: Linde, 2010, s. 152-154.

²⁴⁰ Dostupné na <http://www.ankarabarasu.org.tr/site/AnkaraBarReview/tekmakale/2008-2/11.pdf>

²⁴¹ Rozh. č. C-67/97 *Trestní řízení proti Ditlev Bluhme* (1998).

²⁴² GEIGER, R. et al. *European Union treaties: treaty on European Union, treaty on the functioning of the European Union*. München: C.H. Beck, 2015, s. 297.

3.1.5 Ospravedlnění ochranou národního kulturního bohatství

Tato výjimka nebyla s ohledem k harmonizaci na úrovni EU v této oblasti dodnes úspěšně použita. Vzhledem k tomu, že jednotná definice „národního kulturního bohatství“ prakticky neexistuje je na každém členském státě, aby určil, které statky do této kategorie zařadí. Každý takový kulturní statek však musí mít skutečnou uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu.²⁴³ Určitou pomoc při výkladu daného pojmu poskytuje směrnice Rady 93/7/EHS.²⁴⁴ Tento dokument potvrzuje pravomoc členských států definovat pojem národní kulturní bohatství a zároveň ve své příloze uvádí, co lze nejčastěji pod daný pojem zařadit.²⁴⁵ Příloha rovněž definuje určité charakteristiky, podle kterých se posuzuje, zda jde o národní kulturní statek. Jde o vlastnictví, stáří a hodnotu statku. Mimo to je nutné také posoudit, jaký význam má statek pro národní dědictví každého členského státu. Z tohoto důvodu není výčet statků v její příloze závazný a smyslem směrnice je tak spíše určit jakési kategorie předmětů, které je možno považovat za kulturní statky.

Uvedená směrnice však nestanovuje žádné kontrolní opatření, kterým by se zamezilo neoprávněnému vývozu kulturních statků. Jednotlivé kontroly vývozu chráněných statků do třetích zemí jsou definovány v nařízení ES č. 116/2009 o vývozu kulturních statků.²⁴⁶ Členské státy tak zavádějí různá omezení pro vývoz kulturního bohatství (např. povinnost vyplnit vývozní povolení, či předložit potřebné dokumenty), která se obecně považují za odůvodněná dle čl. 36 SFEU. Někdy se však členské státy pokoušejí ospravedlnit uvalení vývozních daní, což však dle Soudního dvora představuje opatření s rovnocenným účinkem clům a není tedy odůvodnitelné článkem 36. Toto je možné vidět v rozsudku Komise vs. Itálie.²⁴⁷ Itálie v tomto případě neoprávněně vybírala daň za vývoz předmětů s uměleckou, historickou, archeologickou nebo etnografickou hodnotou do ostatních členských států. Italská republika argumentovala tím, že umělecká díla nejsou zbožím²⁴⁸ a uvalení cla lze odůvodnit

²⁴³ OLIVER P., *Oliver on free movement of goods in the European Union*, fifth edition, Hart Publishing, 2010, s. 282.

²⁴⁴ Směrnice Rady č. 93/7/EHS ze dne 15. března 1993 o navrácení kulturních statků neoprávněně vyvezených z území členského státu EU. Tato směrnice byla nyní zrušena a nahrazena směrnicí 2014/60/EU.

²⁴⁵ Např. archeologické předměty a knihy starší více jak 100 let, mozaiky, obrazy, mapy, fotografie, filmy, rukopisy atd.

²⁴⁶ Nařízení Rady (ES) č. 116/2009 ze dne 18 prosince 2008 o vývozu kulturních statků.

²⁴⁷ Rozh. č. 7/68 Komise vs. Itálie (1968).

²⁴⁸ Ve smyslu spotřebitelského zboží či výrobku pro obecné použití. Strana 428 uvedeného rozhodnutí.

ochranou historického bohatství země. Soudní dvůr však tvrzení Itálie vyvrátil a konstatoval, že zboží je cokoliv, co může být oceněno penězi a je způsobilé být předmětem obchodních transakcí. Uložení cla nelze ospravedlnit žádnou výjimkou, byť by šlo o ochranu národního kulturního bohatství.

3.1.6 Ospravedlnění ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví

Tato výjimka patří z hlediska judikatury Soudního dvora k vůbec nejkomplicovanějším důvodům ospravedlnění. Případů, kterými se Soudní dvůr v této oblasti zabýval, tak lze nalézt opravdu velké množství. Pokusím se proto tento důvod charakterizovat spíše z hlediska základních principů, které se v této oblasti aplikují, a uvedu několik názorných příkladů z judikatury.

Pojem průmyslové a obchodní vlastnictví v intencích čl. 36 je velmi široký a zahrnuje v sobě mimo jiné všechna práva duševního vlastnictví jako např. patentové právo, právo ochranných známek, ochranu průmyslových vzorů a modelů, autorské právo, ochranu zeměpisného označení původu či právo na ochranu druhů rostlin.²⁴⁹ Tento důvod ospravedlnění se tak na rozdíl od ostatních důvodů, které jsou uvedeny v čl. 36, snaží chránit i soukromé zájmy.²⁵⁰ Vývoj právní úpravy týkající se této oblasti je velmi dynamický. Expanzivně dochází k vývoji moderních technologií za použití nových materiálů a postupů, což s sebou nese stále nové problémy a nejasnosti, kterými se soudy musí zabývat. Mnohdy tak tato práva mohou narušovat volný pohyb zboží i volnou soutěž v rámci realizace vnitřního trhu. Rozsáhlá judikatura SDEU, vztahující se k této oblasti tak zakotvila dva základní principy, které je nutné respektovat. Dle prvního principu platí, že právo EU nezasahuje do existence práv k průmyslovému vlastnictví, které jsou členskými státy udělovány podle vnitrostátních právních předpisů. Na členských státech tak je, aby rozhodly, jakou míru ochrany těmto právům poskytnou.²⁵¹ Právní předpisy členských států o nabytí, převodu a zániku práv k průmyslovému vlastnictví jsou však platné jen za splnění podmínky nediskriminace.²⁵²

²⁴⁹ ŠIŠKOVÁ, N. a kol. Evropské právo 2 - Jednotný vnitřní trh. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 32.

²⁵⁰ Ostatní důvody zakotvené v čl. 36 chrání jen veřejné zájmy (jako je veřejné zdraví, kulturní bohatství atd.).

²⁵¹ V čl. 345 SFEU je zakotveno, že Smlouvy se nijak nedotýkají úpravy vlastnictví uplatňované v členských státech.

²⁵² V rozh. č. C-235/89 Komise vs. Itálie (1992) byla řešena vnitrostátní právní úprava, která vyžadovala, aby byl patent využit pouze na území, kde byl udělen. Patentové zboží tak nemohlo být vyráběno ani

Státy však nemohou jednat zcela svévolně, neboť nesmějí přijímat taková opatření, která by nepříznivě ovlivňovala volný pohyb zboží. SDEU si tak v pravomoci ponechal kontrolu nad těmito opatřeními.

Druhým principem je tzv. princip vyčerpání práv. Toto pravidlo jednoduše říká, že jakmile byl výrobek chráněný autorským nebo průmyslovým právem uveden do oběhu v členském státě ať už přímo majitelem nebo s jeho předchozím souhlasem, pak je toto právo vyčerpáno a majitel tak nemůže již dále bránit dalšímu uvádění tohoto výrobku na trh v jiných členských státech.²⁵³ Majitel předmětného práva má však právo na odměnu za takové užití a může se bránit proti padělání, ale i proti jakékoliv degradaci značky.²⁵⁴ Omezování volného pohybu zboží členskými státy skrze tuto výjimku je však redukováno i pomocí stále se prohlubující harmonizace vnitrostátních úprav duševního vlastnictví na základě četných směrnic²⁵⁵ a současně také vytvářením nadnárodního práva duševního vlastnictví na základě čl. 118 SFEU²⁵⁶ prostřednictvím různých nařízení.²⁵⁷

Poměrně často se můžeme v judikatuře SDEU setkat s obranou států postavenou na ochraně průmyslového a obchodního vlastnictví ve spojitosti s chráněným označením původu. Jako příklad, který se týkal České republiky, lze uvést rozsudek Budějovický budvar.²⁵⁸ Český pivovar Budějovický budvar vedl soudní řízení proti rakouskému dovozci piva s názvem „American Bud“ od amerického výrobce. Pivovar tvrdil, že na základě bilaterální smlouvy²⁵⁹ je užívání názvu „Bud“ vyhrazeno pivu vyráběnému pouze v České republice a svého práva se tak domáhal u rakouských soudů. Rakouský distributor však na svou obranu argumentoval, že výrobek byl již v oběhu v rámci Společenství a že dochází k omezení volného pohybu zboží. Soud

dováženo v jiném členském státě. Soud rozhodl, že takové předpisy jsou diskriminační a tedy v rozporu s čl. 34 SFEU.

²⁵³ Viz rozh. č. 15/74 Centrafarm BV a Adriaan de Peijper proti Sterling Drug Inc (1974), týkající se patentové ochrany, ve kterém bylo rozhodnuto, že obsahem patentového práva je užívat patentový výrobek, tj. vyrobit jej a uvést ho poprvé na trh.

²⁵⁴ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 250.

²⁵⁵ Např. směrnice 89/104 ES o ochranných známkách z 21. prosince 1988, dále směrnice č. 2009/24 o právní ochraně počítačových programů, či směrnice č. 2004/48, o dodržování práv duševního vlastnictví.

²⁵⁶ Podle článku 118 SFEU mohou Evropský parlament a Rada přijmout opatření k vytvoření evropských práv duševního vlastnictví, která zajistí jednotnou ochranu práv duševního vlastnictví v Unii a zavést centralizovaný režim pro vydávání povolení, koordinaci a kontrolu na úrovni Unie.

²⁵⁷ Např. nařízení č. 207/2009 o ochranné známce Společenství.

²⁵⁸ Rozh. č. C-216/01 Budějovický Budvar, národní podnik vs. Rudolf Ammersin GmbH (2003).

²⁵⁹ Bilaterální smlouva z roku 1976 mezi Československou socialistickou republikou a Rakouskou republikou o ochraně údajů o původu, označení původu a jiných označení zemědělských a průmyslových výrobků.

upřesnil, že účelem bilaterální dohody je ochrana soutěže a účel spadá do oblasti ochrany průmyslového a obchodního vlastnictví za předpokladu, že se označení „Bud“ po účinnosti dohody nestalo v ČR generickým označením. Soud však ve svém rozsudku neodpověděl, zda je omezení volného pohybu zboží slučitelné s SFEU. Rozhodnutí tak ponechal v kompetenci národních soudů. Pokud název „Bud“ bude označovat region či místo v ČR, musí být toto označení chráněno na základě ochrany průmyslového vlastnictví a rozšíření ochrany názvu na území Rakouska tak nebude dle Soudu v rozporu s právem EU.²⁶⁰

Vnitrostátní právní úprava chránící patenty a autorská práva musí být, jak je výše uvedeno, vždy nediskriminační, což plyne i z rozsudku *Collins vs. Imtrat*.²⁶¹ V tomto případě zpěvák a skladatel Phil Collins vedl v Německu řízení proti distribuci nelegálních nahrávek pořízených na jeho koncertě ve Spojených státech společností *Imtrat Handelsgesellschaft mbH*. Phil Collins žádal zemský soud v Mnichově, aby zakázal uvádět tyto nahrávky na německý trh. Podle německého autorského zákona mají umělci s německou státní příslušností pravomoc zakázat distribuci uměleckých výkonů, které byly pořízeny bez jejich předchozího souhlasu a to bez ohledu na to, kde bylo dílo realizováno. Tuto možnost však neměli zahraniční umělci, pokud došlo k uměleckému výkonu mimo území Německa. Soud rozhodl, že ačkoliv mají členské státy pravomoc určovat povahu a rozsah ochrany týkající se autorských práv, tato vnitrostátní pravidla by neměla být aplikována rozdílně. Soud tedy v tomto případě vyloučil jakoukoliv diskriminaci na základě státní příslušnosti.²⁶²

Mimo výše zmíněný případ č.15/74 je z oblasti patentového práva dále možné uvést např. rozsudek *Pharmon BV vs. Hoechst AG*.²⁶³ Firma Hoechst byla majitelem patentů na svá léčiva v Německu, Holandsku a Velké Británii. Britská společnost DDSA získala podle britského práva nucenou licenci na výrobu patentovaného výrobku a část své produkce dodala firmě Pharmon do Holandska v rozporu s podmínkami nucené licence a bez souhlasu majitele patentů. Tuto skutečnost však Soudní dvůr nekvalifikoval jako vyčerpání práv, neboť se tak stalo bez souhlasu majitele patentů a v rozporu s podmínkami nucené licence, která má účinnost jen ve Velké Británii.²⁶⁴

²⁶⁰ Dostupné na <http://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/208/ochrana-dusevniho-vlastnictvi>

²⁶¹ Rozh. č. C-92/92 *Collins vs. Imtrat* (1993).

²⁶² FAIRHURST, J. *Law of the European Union*. England: Pearson, 2012, s. 623.

²⁶³ Rozh. č. 19/84 *Pharmon BV vs. Hoechst AG* (1985).

²⁶⁴ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. Praha: Leges, 2010, s. 265.

3.2 Výjimky vyplývající z judikatury SDEU

Po rozsudku *Dassonville* se mělo za to, že opatření bránící volnému pohybu zboží na vnitřním trhu mohou být odůvodněna pouze na základě výjimek zakotvených v čl. 36 SFEU. Výjimkami uvedenými v čl. 36 SFEU, ale nemohly být odůvodněny nerozdílně aplikovatelná opatření, která členské státy mnohdy aplikovaly na domácí i dovážené zboží. Pokud daná oblast nebyla harmonizována, bylo použití takových nerozdílně aplikovatelných opatření legální. Postup v harmonizaci unijních předpisů byl však pomalý a hrozilo, že nebude dosaženo volného pohybu zboží. Ve výše rozebíraném revolučním případě *Cassis de Dijon* tak Soudní dvůr poprvé zformuloval odůvodněné kategorické neboli mandatorní požadavky veřejného zájmu, kterými mohou členské státy za určitých podmínek také ospravedlnit své národní předpisy.²⁶⁵ Soudní dvůr se tak s ohledem na potřeby stále probíhajícího integračního procesu snaží *de facto* doplňovat taxativní výčet ospravedlnění uvedených v čl. 36, neboť jeho cílem je poskytnout přiměřenou ochranu i dalším národním zájmům, které jsou neméně důležité a které však daný článek nezahrnuje.

Z rozsudku *Cassis* vyplývá skutečnost, že zboží řádně vyrobené a obchodovatelné v jednom členském státě může být obchodováno v jiném členském státě a to při respektování kategorických požadavků, pokud jsou splněny následující podmínky. Kategorické požadavky stejně tak jako výjimky obsažené v čl. 36 SFEU mohou být použity pouze v případě neexistence harmonizace národních norem v dané oblasti. Dále musí být omezení nediskriminační s ohledem na původ zboží, přičemž zakázaná je i nepřímá (skrytá) diskriminace.²⁶⁶ Členský stát musí vždy unést důkazní břemeno a prokázat existenci kategorického požadavku veřejného zájmu na dané omezení současně s respektováním principu proporcionality. Omezení tak musí být vždy přiměřené, tedy co nejméně omezovat volný pohyb zboží a nutné k dosažení požadovaného cíle.²⁶⁷

V uvedeném rozsudku Soud stanovil jako ospravedlňující kategorické požadavky účinnost fiskálního dozoru, ochranu zdraví obyvatelstva, poctivost

²⁶⁵ Obecně platí, že kategorickými požadavky lze ospravedlnit pouze opatření nerozdílně aplikovatelná na domácí a dovážené zboží, avšak Soudní dvůr v několika svých rozsudcích tento precedent popřel. Jako příklad lze uvést rozh. č. C-524/07 *Komise vs. Rakousko* (2008).

²⁶⁶ To vyplývá např. z rozh. č. C-2/90 *Komise vs. Belgie* (1992).

²⁶⁷ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 251.

obchodních transakcí a ochranu spotřebitele. Na základě pozdějších rozhodnutí se k těmto důvodům připojily také další požadavky veřejného zájmu. Namátkou lze uvést např. ochranu životního prostředí, ochranu plurality médií, ochranu pracovních podmínek, ochranu dětí, bezpečnost silničního provozu, či ochranu základních lidských práv a svobod.²⁶⁸ Rozsudek Cassis de Dijon a následná navazující judikatura, tak významně přispěly k integraci vnitrostátních trhů, jelikož již nebylo nutné spěchat s unijní harmonizací v každé jednotlivé oblasti.

3.2.1 Kategorické požadavky veřejného zájmu

Kategorické požadavky veřejného zájmu na rozdíl od výjimek zakotvených v čl. 36 tvoří neuzavřený výčet a mohou tak být formulovány skrze stále se vyvíjejí judikaturu Soudního dvora. S ohledem na skutečnost, že kategorických požadavků byla od rozsudku Cassis de Dijon uznána celá řada a jejich okruh se stále rozšiřuje, budou v této práci podrobněji rozebrány pouze vybrané kategorické požadavky, na které se zároveň státy nejčastěji odvolávají. Jedná se o ochranu spotřebitele, ochranu životního prostředí společně s ochranou veřejného zdraví a ochranu lidských práv.

3.2.1.1 Ochrana spotřebitele

Ochrana spotřebitele je společně s ochranou životního prostředí a veřejného zdraví nejfrekventovaněji používaný kategorický požadavek.²⁶⁹ SFEU ve svém čl. 12 stanovuje, že „Požadavky vyplývající z ochrany spotřebitele budou brány v úvahu při vymezování a provádění jiných politik a činností Unie.“ Z uvedeného ustanovení tedy vyplývá, že ochrana spotřebitele představuje významnou hodnotu, kterou je zapotřebí chránit. Aby však mohly být opatření členských států odůvodněny ochranou spotřebitele, musí být aplikovány nerozdílně a musí vždy být nezbytné a přiměřené sledovanému cíli.²⁷⁰ Soudní dvůr zároveň judikoval, že při odůvodnění tímto kategorickým požadavkem předpokládá průměrného spotřebitele, tedy spotřebitele

²⁶⁸ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 166-167.

²⁶⁹ Ochrana spotřebitele bylo společně s ochranou zdraví a poctivostí obchodních transakcí argumentováno již v samotném případě č. 120/78 Cassis de Dijon.

²⁷⁰ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 29.

běžně informovaného, přiměřeně pozorného a obezřetného.²⁷¹ Takový spotřebitel je schopen vyhodnotit běžně dostupné informace (např. z obalu produktu) a na základě těchto informací se i relevantně rozhodnout. Právo EU tedy v žádném případě nepovoluje takové vnitrostátní předpisy, které by chránily nepozorné či neinteligentní spotřebitele.²⁷²

V rozsudku Komise vs. Itálie²⁷³ se pokusila Itálie odůvodnit ochranou spotřebitele předpis, který stanovoval, že označení „ocet“ je vyhrazeno pouze pro octy vyrobené z vína. Argumentovala tím, že spotřebitelé na základě historických tradic očekávají, že výrobek označený jako „ocet“ bude vyroben výhradně z vína. Soud konstatoval, že Itálie tímto předpisem omezuje dovoz octů z jiných členských států, které jsou vyrobeny z jiných surovin než z vína. Dále soud stanovil, že prevence ochrany spotřebitele může být v tomto případě zajištěna i jinými prostředky, jako například uvedením složení na obalu produktu.²⁷⁴ Takto informovaný spotřebitel se pak sám rozhodne, který výrobek si koupí.²⁷⁵ Předmětný předpis tedy nebyl shledán jako proporcionální, neboť zcela postačovalo uvést dané informace na produkt. Itálie tak s odůvodněním na základě ochrany spotřebitele neuspěla.

Ukázkou toho, že zbytečně restriktivní opatření rovněž nemohou být uznána jako odůvodnitelná z důvodu ochrany spotřebitele je případ Guimont.²⁷⁶ Pan Guimont prodával sýr pod názvem ementál. Francie však pro označení sýru pojmem „ementál“ stanovovala striktní pravidla²⁷⁷, která však sýr p. Guimonta nesplňoval (dotčený sýr neměl kůrku). Tato pravidla byla aplikována pouze na domácí výrobce, nikoliv na dovážené výrobky. V tomto případě tak šlo mimo jiné o jasnou obrácenou diskriminaci.²⁷⁸ Soud v tomto případě rozhodl, že pro informovanost spotřebitele je

²⁷¹ BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 168.

²⁷² BARNARD, C. The substantive law of the EU: the four freedoms. 3th edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 168.

²⁷³ Rozh. č. 193/80 Komise vs. Itálie (1981).

²⁷⁴ Rozh. č. 193/80 Komise vs. Itálie (1981). Bod 27.

²⁷⁵ Podobně tak ve výše zmíněném případě Komise vs. Německo zabývajícím se zákonem o čistotě piva.

²⁷⁶ Rozh. č. C-448/98 Trestní řízení proti Jean - Pierru Guimontovi (2000).

²⁷⁷ Tvrdý sýr, vařený, stlačený a solený na povrchu nebo naložený v soli, slonovinové až bledé žluté barvy, s otvory od velikosti třešně až po velikost vlašského ořechu, s tvrdou a suchou kůrkou žluté až světlehnědé barvy. Bod 4 cit. rozhodnutí.

²⁷⁸ Pan Guimont byl Francouz a obchodoval na domácím francouzském trhu. Opatření bylo přísnější pro domácí výrobce než pro dovozce z jiných členských států. Soudní dvůr však tento argument, kterým se francouzská vláda mimo jiné bránila nepřijal, neboť konstatoval, že „Samotná skutečnost, že pravidlo

dostatečné uvést dodatkovou informací na obal, jelikož sýr kromě požadavku na kůrku splňoval veškeré ostatní francouzské podmínky a jako ementál byl prodáván i v jiných členských státech. V daném případě zároveň podotknul, že judikatura Soudního dvora umožňuje, aby členské státy za účelem zajištění poctivých obchodních transakcí a ochrany spotřebitelů požadovali po dotčených osobách, aby změnili označení výrobku, pokud je výrobek nabízený k prodeji pod určitým názvem, který je natolik odlišný z hlediska jeho složení či výroby od výrobků obecně známých pod stejným označením uvnitř Společenství, a nelze ho tak považovat za výrobek spadající do stejné kategorie.²⁷⁹

Soud se v souvislosti s ochranou spotřebitele zabýval také klamavým označením, které může uvést spotřebitele v omyl. V případě Clinique²⁸⁰ vyžadovala německá legislativa, aby se kosmetické výrobky neprodávaly pod označením „clinique“, což je německý výraz pro lékařské zařízení. Spotřebitelé by totiž mohli být uvedeni v omyl tím, že výrobky pod tímto názvem mohou mít léčivé vlastnosti.²⁸¹ Soud však neshledal, že by spotřebitel mohl být klamán. Výrobky s označením „clinique“ byly totiž prodávány pouze v obchodních domech (nikoliv v lékárnách) a byly prezentovány jako kosmetické (nikoliv léčivé). Soud tedy rozhodl, že slovo „clinique“ nemá dostatečně zavádějící charakter, aby tím mohl být odůvodněn zákaz dovozu zboží, které je tímto slovem označeno.²⁸² Německo tak porušení článku 34 neobhájilo. Obdobně Soud vyhodnotil i skutkově podobný případ Estée Lauder Cosmetics, kdy bylo předmětem sporu označení pleťového krému výrazem lifting. Soud rozhodl, že průměrně rozumný spotřebitel nemůže od krému očekávat stejné účinky jako po chirurgickém zákroku (liftingu), ale ponechal na posouzení vnitrostátnímu soudu, zda může být takový spotřebitel oklamán či nikoliv.²⁸³

není v praxi používáno na dovážené výrobky, nevylučuje možnost jeho nepřímého či potencionálního účinku na obchod uvnitř Společenství.“ Bod 17 cit. rozhodnutí.

²⁷⁹ Rozh. č. C-448/98 Guimont (2000) bod 30. Rozh. č. C-366/98 Geffroy (2000) bod 22.

²⁸⁰ Rozh. č. C-315/92 Clinique (1994).

²⁸¹ Rozh. č. C-315/92 Clinique (1994). Bod 5.

²⁸² KACZOROWSKA, A. European Union law, Third edition. Abingdon, Oxon, London: Routledge, 2013, s. 578.

²⁸³ Rozh. č. C-220/98 Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG v Lancaster Group GmbH (2000). Bod 30.

3.2.1.2 Ochrana životního prostředí a veřejného zdraví

Ochrana životního prostředí byla za kategorický požadavek uznána poměrně pozdě a to až po zavedení politiky životního prostředí na základě Maastrichtské smlouvy.²⁸⁴ S ohledem na expanzivní celosvětový vývoj v posledních desetiletích se na ochranu životního prostředí klade velký důraz. Samotný Soudní dvůr zastává názor, že ochrana životního prostředí představuje nadřazený závažný požadavek a je jedním z hlavních cílů Společenství, které jako takové mohou zdůvodnit určitá omezení volného pohybu zboží.²⁸⁵

Ochrana životního prostředí je v současné době zakotvena v čl. 11 a 191 SFEU a je rovněž úzce spjata s ochranou zdraví a života lidí. Členské státy se tak na tento požadavek poměrně často odvolávají. Aby se však členským státům podařilo ospravedlnit vnitrostátní opatření na základě ochrany životního prostředí, musí vždy prokázat jeho přiměřenost²⁸⁶ a podložit jej zejména z hlediska následků vědeckými poznatky, či doložit, že je v souladu s mezinárodními ochrannými standardy.

Soudní dvůr v průběhu let ve své praxi akceptoval zdůvodnění na základě ochrany životního prostředí u celé řady rozličných opatření, které členské státy přijaly. Jednalo se např. o zavedení povinného systému vrácení nápojových obalů²⁸⁷, omezení hluku způsobeného letadly²⁸⁸, zákaz dovozu odpadu z jiných členských států²⁸⁹ nebo povinnost dodavatelů elektřiny nakupovat všechnu elektřinu vyráběnou z obnovitelných zdrojů z omezené oblasti dodávek.²⁹⁰ Úspěšně byla ochranou životního prostředí odůvodněna také pravidla, která omezují provoz vodních skútrů.²⁹¹

V případě *Komise vs. Dánsko*²⁹² byly předmětem sporu dánské předpisy, které stanovovaly požadavek vratnosti a znovu použitelnosti obalů na pivo a nealkoholické nápoje. Obaly byly schvalovány národní agenturou pro ochranu životního prostředí za účelem zajištění jejich vhodného vrácení. Obaly, které prošly schválením, mohli

²⁸⁴ TICHÝ, L a KOL.: *Evropské právo*, 5. vydání. Praha, C.H.Beck, 2014, s. 354.

²⁸⁵ *Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží*, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 28-29.

²⁸⁶ Opatření a jeho účinky musí být vhodné a nutné.

²⁸⁷ Viz případ č. 302/86 *Komise vs. Dánsko* (1988).

²⁸⁸ Viz Rozh. č. C-389/96 *Aher-Waggon GmbH vs. Bundesrepublik Deutschland* (1998).

²⁸⁹ Viz Rozh. č. C-2/90 *Komise vs. Belgie* (1992).

²⁹⁰ Např. rozh. č. C-379/98 *PreussenElektra AG* (2001).

²⁹¹ Viz výše rozebírané rozh. č. C-142/05 *Aklagaren v. Percy Mickelsson and Joakim Roos* (2009).

²⁹² Rozh. č. 302/86 *Komise vs. Dánsko* (1988).

spotřebitelé vrátit u kteréhokoliv prodejce. Neschválené obaly však musely být vráceny pouze u prodejců, kteří takový nápoj prodali.²⁹³ Dánsko předmětné omezení odůvodňovalo ochranou životního prostředí. Soudní dvůr uznal, že hlavním účelem vrácení obalů je ochrana životního prostředí, které patří mezi kategorické požadavky veřejného zájmu. Dánská pravidla však označil za disproportční, neboť došel k závěru, že zahraniční výrobci by museli používat speciální obaly, aby mohli nápoje prodávat v Dánsku, což by vedlo ke zvýšení jejich nákladů. Navíc podotkl, že stejného cíle, tedy ochrany životního prostředí, se dosahuje při vrácení jak schválených tak neschválených obalů, u kterých však existuje omezení ročního prodeje 3.000 hektolitřů.

Omezení hluku způsobeného letadly bylo řešeno v případě Aher-Waggon.²⁹⁴ Německo odmítlo zaregistrovat letadlo zakoupené v Dánsku s odůvodněním, že daný typ letadla překračuje povolené limity hluku.²⁹⁵ Evropská směrnice 80/51/EHS o omezování hluku podzvukových letadel však připouští možnost, aby členské státy přijaly přísnější předpisy určující hladiny hluku. Soud tedy rozhodl, že ačkoliv německý předpis omezuje volný pohyb zboží, je možné jej odůvodnit z důvodu ochrany životního prostředí a veřejného zdraví.²⁹⁶ Soud navíc uvedl, že volný pohyb zboží lze omezit i pro taková letadla, která byla v daném členském státě zaregistrována před implementací výše zmíněné směrnice a tato letadla jsou stále v provozu.

Při vymezení důvodů ochrany životního prostředí a ochrany zdraví představuje toto kritérium čl. 36 SFEU *lex specialis*, zatímco kategorické požadavky ochrany životního prostředí lze použít již předtím, než dojde k ohrožení zdraví.²⁹⁷ V případě Komise vs. Belgie,²⁹⁸ belgický region Valonsko zakázal na jeho území skladovat nebo vysypávat odpad z jiných členských států či jiných částí Belgie. Účelem zákazu byla ochrana životního prostředí Valonska. Belgie tvrdila, že hromadění velkého množství odpadu představuje hrozbu pro životní prostředí s ohledem na omezenou skladovací

²⁹³ Pro takové prodejce byl stanoven limit 3.000 hektolitřů od jednoho výrobce za rok. Bod 3 cit. rozhodnutí.

²⁹⁴ Rozh. č. C-389/96 Aher-Waggon GmbH vs. Bundesrepublik Deutschland (1998).

²⁹⁵ Limit hladiny hluku daného typu letadla byl 72 dB (A), Německo povolovalo max. 69 dB (A), Společenství však 73 dB (A). Bod 8 cit. rozhodnutí.

²⁹⁶ Rozh. č. C-389/96 Aher-Waggon GmbH vs. Bundesrepublik Deutschland (1998). Bod 19.

²⁹⁷ TICHÝ, L. Evropské právo. 5., přeprac. vyd., Praha: C.H. Beck, 2014, s. 355.

²⁹⁸ Rozh. č. C-2/90 Komise vs. Belgie (1992).

kapacitu jednotlivých oblastí. Soud rozhodl, že k omezení dovozu zboží²⁹⁹ sice dochází, nicméně přijal argument ochrany životního prostředí a to i s ohledem na skutečnost, že opatření bylo aplikováno bez rozdílu jak na odpad z jiných členských států, tak na odpad z jiných belgických regionů.³⁰⁰ Převoz nebezpečného odpadu přes hranice je navíc upraven směrnicí 84/631/EEC, která umožňuje členským státům přeshraniční převoz nebezpečného odpadu zakázat.

Členské státy se také poměrně často snaží odůvodnit svá vnitrostátní opatření na základě ochrany životního prostředí v návaznosti na ochranu zdraví a života lidí.³⁰¹ Soudní dvůr však i v těchto případech postupuje obezřetně a snaží se zejména zhodnotit zda taková opatření nejsou nepřiměřená vůči sledovanému cíli. Jako příklad lze uvést rozsudek Komise vs. Rakousko³⁰², kdy předmětem sporu bylo rakouské nařízení z roku 2003, které zakazovalo na dálnici A12 provoz nákladních automobilů nad 7,5 tun přepravujících určité kategorie zboží.³⁰³ Rakousko tvrdilo, že cílem tohoto opatření je zajistit ochranu kvality vnějšího ovzduší v dotčené oblasti a přispět tak k zlepšení životních podmínek pro lidi, zvířata ale i rostliny. Rakouským orgánům se však nepodařilo přesvědčivě prokázat, že při přípravě tohoto nařízení studovaly alternativní způsoby, kterými by bylo dosaženo stejného cíle a to za využití prostředků méně omezujících volný pohyb zboží.³⁰⁴ Navíc přechodné dvouměsíční období pro zavedení tohoto zákazu bylo zjevně nedostatečné, neboť dotčené hospodářské subjekty se nemohly přiměřeně přizpůsobit novým okolnostem. Soudní dvůr tak vyhodnotil předmětné nařízení jako nepřiměřené a rozhodl, že Rakouská republika jeho přijetím porušila povinnost vyplývající z čl. 34 SFEU.

²⁹⁹ Soudní dvůr v předmětném rozsudku zahrnul „odpad“ pod pojem zboží, kdy uvedl, že „Odpad at' recyklovatelný či nikoliv je výrobek, jehož přepravě nesmí být zásadně bráněno podle čl. 34 SFEU.“ Bod 28.

³⁰⁰ WEATHERILL, S. Cases and materials on EU law. 10th ed. Oxford, U.K.: Oxford University Press, 2012, s. 347.

³⁰¹ Ochrana zdraví a života lidí, jako kategorický požadavek, je společná s výjimkou stanovenou výslovně v čl. 36 SFEU. Viz např. rozh. č. C-1/90 a C-176/90 Aragonesa (1991), rozh. č. C-141/07 Komise vs. Německo (2008), rozh. č. 178/84 Komise vs. Německo (1987). Z novějších rozsudků byla argumentace kategorickým požadavkem přijata v rozh. č. C-366/04 Schwarz (2005), ve kterém Soud označil rakouský zákaz prodeje nebalených žvýkaček v automatech za přiměřený s odůvodněním ochrany veřejného zdraví. Nebalené zboží může být snadněji infikováno, zejména při odběru žvýkaček, kdy není zaručena hygiena rukou a zboží je vystaveno dalším vnějším nepříznivým vlivům, např. vlhkosti.

³⁰² Rozh. č. C-320/03 Komise vs. Rakousko (2005).

³⁰³ Jednalo se zejména o různý odpad, kamení, zeminu, motorová vozidla, dřevo, obiloviny atd. Bod 24 cit. rozhodnutí.

³⁰⁴ Rozh. č. C-320/03 Komise vs. Rakousko (2005). Bod 89.

3.2.1.3 Ochrana lidských práv a svobod

Na ochranu lidských práv a svobod jako stěžejní součást všech politik byl kladen důraz již na počátku evropské integrace. Respektování základních lidských práv je jedním z obecných právních principů³⁰⁵ a Soudní dvůr tak v několika svých rozsudcích upřednostnil požadavek jejich ochrany před svobodou volného pohybu zboží.³⁰⁶ Z teoretického hlediska však není jasné, zda lze ochranu lidských práv považovat za jakýsi další kategorický požadavek, či na něj nahlížet jako na ospravedlnění *sui generis*, které plyne ze samé podstaty existence lidských práv. Povinnost respektovat základní lidská práva je na mezinárodní úrovni zakotvena v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla podepsána 4. 11. 1950 a která je považována za základ ochrany lidských práv v Evropě. V roce 2000 byla rovněž vyhlášena Listina základních práv EU, která se na základě Lisabonské smlouvy stala součástí primárního práva a která odráží mimo jiné zásady odvozené z judikatury Soudního dvora.³⁰⁷

Jedním z nejznámějších případů, kde došlo ke konfliktu lidských práv³⁰⁸ s volným pohybem zboží je bezesporu rozsudek Schmidberger³⁰⁹, který se týkal blokády rakouské dálnice v oblasti Brennerského průsmyku. Blokáda na dálnici byla realizována ekologickým shromážděním, jehož cílem bylo upozornit na ohrožení životního prostředí, které je způsobeno frekventovanou nákladní dopravou. Německá tranzitní společnost Schmidberger, tak v důsledku blokády nemohla daný úsek dálnice několik hodin využívat, a proto požadovala po Rakouské republice nahradit škodu za ušlý zisk. Společnost mimo jiné argumentovala tím, že Rakousko nezakázalo aktivistické shromáždění a způsobilo tak v důsledku toho překážku ve volném pohybu zboží, čímž porušilo čl. 34 SFEU. Soudní dvůr při hodnocení daného případu vycházel ze skutečnosti, že rakouské státní úřady se musely vypořádat se souběhem dvou základních práv. Práva na volný pohyb zboží a práva na svobodu projevu a práva

³⁰⁵ Čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii.

³⁰⁶ Ve svých rozsudcích opakovaně uvedl, že „Ochrana základních práv představuje legitimní zájem, který v zásadě odůvodňuje omezení povinností uložených právem Společenství, byť by se jednalo o povinnosti uložené na základě základní svobody zaručené Smlouvou, jako je volný pohyb zboží.“ Viz rozsudek C-112/00 Schmidberger (2003) bod 74 či rozsudek C-438/05 Viking (2007) bod 45.

³⁰⁷ Dostupné na <https://www.euroskop.cz/204/sekce/listina-zakladnich-prav-eu/>

³⁰⁸ Konkrétněji šlo o svobodu projevu a svobodu shromažďování.

³⁰⁹ Rozh. č. C-112/00 Schmidberger (2003).

shromažďovacího.³¹⁰ Jednalo se proto o jasnou kolizi těchto zájmů, mezi kterými Soud balancoval. Soud proto přihlédl zejména ke skutečnosti, že osoby blokuující dálnici oznámily svůj úmysl předem a rakouské úřady učinily veškerá nutná opatření k omezení jejího dopadu. Rovněž vzal v potaz, že cílem blokády nebylo omezit volný pohyb zboží, ale upozornit na následky, které může nákladní přeprava zanechat na životním prostředí, ale také na zdraví lidí. V rozsudku nadále zdůraznil, že „Akce takového druhu s sebou zpravidla přináší určité nepříjemné následky pro osoby, které se akce neúčastní, zejména co se týče svobody pohybu, avšak tyto nepříjemné následky je v zásadě třeba strpět, je-li sledovaným cílem v podstatě veřejné a legitimní vyjádření názoru.“³¹¹ Soudní dvůr tak s přihlédnutím k těmto argumentům rozhodl, že omezení volného pohybu zboží bylo v tomto případě přiměřené a ospravedlnitelné, neboť pokud by Rakouská republika shromáždění zcela zakázala, porušila by základní lidská práva garantována Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv.³¹²

Soud uznal rovněž jako kategorický požadavek v oblasti lidských práv ochranu práv dítěte, resp. ochranu práv nezletilých.³¹³ Při posuzování ochrany práv nezletilých není nutné, aby omezení jednoho členského státu odpovídala pojetí jiným členskými státy. Pojetí ochrany nezletilých se může lišit s ohledem na morální a kulturní zvyklosti členských států.³¹⁴ Opatření však vždy musí splnit podmínku proporcionality.

Z uvedených rozsudků tedy vyplývá, že základní lidská práva mohou rovněž sloužit jako důvod pro ospravedlnění množstevního omezení či opatření s rovnocenným účinkem. Soudní dvůr však musí v každém případě jednotlivě zvážit, do jaké míry jsou lidská práva dotčena s ohledem na přiměřenost omezení volného pohybu zboží. Aplikace volného pohybu zboží tak nesmí nikdy nad míru nezbytnou zasahovat do ostatních základních lidských práv, což však platí i naopak.³¹⁵

³¹⁰ Svoboda projevu a svoboda shromažďování je zakotvena v čl. 10 a čl. 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

³¹¹ Bod 91 cit. rozhodnutí.

³¹² LYČKA, M. Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Praha: Linde, 2010, s. 150-152.

³¹³ Rozh. č. C-244/06 *Dynamic Medien Vertriebs GmbH v. Avides Media AG* (2008). Zásilkový prodej a převod nosičů s videonahrávkami musí být v Německu podroben kontrole a označen údajem o věku, od kterého je možné se na něj dívat.

³¹⁴ Rozh. č. C-244/06 *Dynamic Medien Vertriebs GmbH v. Avides Media AG* (2008). Bod 44.

³¹⁵ LYČKA, M. Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Praha: Linde, 2010, s. 152.

3.2.1.4 Další uznané kategorické požadavky

Jak již bylo zmíněno v úvodu této podkapitoly, překážky volného pohybu zboží lze odůvodnit celou řadou dalších kategorických požadavků, které byly Soudním dvorem na základě rozsáhlé judikatury v průběhu let uznány. Prevence podstatného ohrožení finanční rovnováhy systému sociálního zabezpečení, která může zpochybnit funkčnost těchto systémů, představuje kategorický požadavek **ochrany veřejných zařízení v obecném zájmu**.³¹⁶ Ve věci Decker³¹⁷ tak bylo s ohledem na tento důvod ospravedlněno odmítnutí úhrady ceny brýlí s dioptrickými skly, které byly zakoupeny v optice jiného členského státu.

Důvod **ochrany kulturních zájmů** jako příklad dalšího kategorického požadavku byl uznán v případě Cinéthèque³¹⁸, nicméně v další rozhodovací praxi nebyl již aplikován. Francouzský předpis, zakazující prodej filmů promítaných v kinech k soukromým účelům po dobu jednoho roku, byl uznán jako nediskriminační. Cílem předpisu byla podpora a ekonomická udržitelnost kinematografické produkce. Roční zákaz byl tedy shledán jako proporcionální.³¹⁹

Soudní dvůr uznal jako nadřazený požadavek zdůvodňující omezení volného pohybu zboží také **ochranu plurality tisku**, která de facto napomáhá k ochraně svobody projevu. Jako příklad tohoto kategorického požadavku lze uvést rozsudek Familiapress³²⁰, kde předmětem sporu byl rakouský zákaz publikací obsahující soutěže s možností výhry. Liberalizace soutěží o ceny vedla v Rakousku ke konkurenčnímu boji mezi časopisy. Omezení soutěží bylo zavedeno z důvodu ochrany menších vydavatelů, neboť právě oni nebyli schopni dlouhodobě obstát v takovém konkurenčním boji.³²¹ Soudní dvůr uznal, že rozmanitost tisku participuje na zajištění svobody vyjadřování, která je chráněna čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.³²² Rakouský zákaz tak byl odůvodněn.

³¹⁶ TICHÝ, L. Evropské právo. 5., přeprac. vyd., Praha: C.H. Beck, 2014, s. 355.

³¹⁷ Rozh. č. C-120/95 Decker (1998).

³¹⁸ Rozh. č. 60/84 a 61/84 Cinéthèque (1985).

³¹⁹ Filmy musely být nejprve promítány v kině, poté mohly být nabízeny na videokazetách a nakonec vysílány v televizi.

³²⁰ Rozh.č. C-368/95 Familiapress (1997).

³²¹ V Rakousku zabírala největší tisková skupina až 55% trhu.

³²² Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 29.

Ochranou úředního jazyka členských států bylo odůvodněno opatření ukládající povinnost subjektům televizního vysílání vyčlenit 5 % příjmů pro předběžné financování evropských kinematografických děl a filmů a vyhradit více jak polovinu z těchto 5 % pro díla, jejichž původní jazyk je úředním jazykem tohoto členského státu.³²³ Cílem opatření totiž bylo podpořit rodný jazyk, nikoliv kinematografický průmysl členského státu.

Jako nadřazený důvod obecného zájmu označil Soud také **boj proti kriminalitě** a to například v rozsudku Komise vs. Portugalsko³²⁴, kdy byl předmětem sporu portugalský zákaz opatřovat automobilová skla tónovanou fólií. Mezi kategorické požadavky byla dále zařazena například **bezpečnost silničního provozu**³²⁵, **poctivost obchodních transakcí**³²⁶, z dříve zmíněných pak **ochrana dětí**³²⁷ či **ochrana pracovních podmínek**.³²⁸ Uvedené kategorické požadavky však představují jen jakousi výšeč z otevřeného seznamu, který se stále v důsledku evoluce judikatury Soudního dvora rozrůstá. Pro ospravedlnění překážek volného pohybu zboží tak mohou být uznány i další závazné požadavky veřejného zájmu. Vše závisí na zhodnocení a akceptaci ze strany Soudního dvora.

3.3 Společné aspekty aplikace výjimek

Jakkoliv je právní základ obou okruhů výjimek rozdílný, podmínky jejich aplikace jsou podobné. Tyto podmínky se týkají jak kontextu opatření, tak přiměřenosti jeho obsahu.³²⁹

V první řadě platí, že členský stát se může dovolávat výjimek obsažených v čl. 36 či kategorických požadavků jen v případě, pakliže daná oblast není předmětem celounijní harmonizace.³³⁰ Absolutní překážku však tvoří pouze úplná či vyčerpávající

³²³ Rozh. č. C-222/07 UTECA (2009).

³²⁴ Rozh. č. C-265/06 Komise vs. Portugalsko (2008).

³²⁵ Viz výše uvedený rozsudek č. C-110/05 Komise vs. Itálie (2009), který se týkal zákazu používání přípojných vozíků a mopedů.

³²⁶ Např. rozh. č. 823/79 Giovanni Carciati (1980).

³²⁷ Viz rozh. č. C-244/06 Dynamic Medien Vertriebs GmbH v. Avides Media AG (2008).

³²⁸ Např. rozh. č. 155/80 Sergius Oebel (1981).

³²⁹ SVOBODA, P. Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie. Praha: C.H.BECK, 2003, s. 82.

³³⁰ Uvedená podmínka vychází z rozsudku č. C-5/94 Hedley Lomas (1996), ve kterém Soud v bodě 18 stanovil, že „Použití čl. 36 není možné, pokud směrnice Společenství stanoví harmonizaci opatření, jež jsou nezbytná pro uskutečnění zvláštního cíle, jehož by bylo dosaženo za použití článku 36.“ Případ se týkal odmítnutí udělení licence irské firmě Hedley Lomas k vývozu živých zvířat (ovcí) na porážku do Španělska. Důvodem byly informace o krutém zacházení se zvířaty na španělských jatkách. Společnost

harmonizace, neboť pokud existuje pouze minimální či částečná harmonizace, členským státům je ponechán prostor pro použití výjimek v rámci diskreční pravomoci, kterou jim harmonizace ponechává.³³¹ Soudní dvůr opakovaně ve svých rozsudcích judikoval, že „Pokud je nějaká oblast předmětem úplné harmonizace na úrovni Společenství, musí být každé vnitrostátní opatření, které se jí týká posuzováno vzhledem k ustanovením harmonizačního opatření, a nikoliv vzhledem k primárnímu právu.“³³² Články 34, 35 a 36 se tak v takovém případě vůbec neaplikují. Je tomu tak z toho důvodu, že rozsáhlá harmonizační úprava v sobě zahrnuje veškeré zákazy, včetně možných odchylek a výjimek a musí sama o sobě být v souladu s primárním právem. Členské státy tak mají pravomoc nastavit si vlastní pravidla k ochraně oprávněných zájmu pouze v případě absence úplné harmonizace. V takových případech tak členské státy mnohdy přijímají opatření, kterými mohou potenciálně narušit volný pohyb zboží, neboť Soudní dvůr jim poskytuje určitý „prostor pro vlastní uvážení“, jaké opatření přijmout či jakou úroveň ochrany zajistit.

Bez ohledu na tuto relativní svobodu umožňující stanovit požadovanou úroveň ochrany, nemůže samotná skutečnost, že si členský stát zvolil systém ochrany, který se liší od systému přijatého jiným členským státem, mít vliv na posuzování potřeby opatření uzákoněných za tímto účelem a na hodnocení jejich přiměřenosti. Taková opatření musí být hodnocena výhradně podle cílů, jež vnitrostátní orgány dotyčného členského státu sledují a podle úrovně ochrany, jakou chtějí poskytnout.³³³

Veškerá opatření, která se členské státy snaží ospravedlnit na základě článku 36 nebo některým z uznaných kategorických požadavků, tak musí rovněž splňovat podmínku přiměřenosti. Soudní dvůr tak za účelem zjištění zda dané opatření nepřekračuje nezbytnou míru k dosažení daného cíle, vytvořil princip proporcionality.

Tento princip spočívá v testu dílčích kritérií, na základě kterých SDEU posuzuje, zda určité opatření je způsobilé zaručit uskutečnění sledovaného cíle a zároveň zda

namítala, že splňuje požadavky evropské směrnice 74/577/EEC o ochraně zvířat a že předmětné odmítnutí vydání licence je tak v rozporu s čl. 34 SFEU. Spojené království se snažilo ospravedlnit toto odmítnutí na základě čl. 36 SFEU (ochranou zvířat). Soudní dvůr však tuto obranu odmítl, neboť uvedl, že tato oblast je již upravena směrnicí 74/577, což znamená že členské státy ztratily právo zasahovat do této oblasti.

³³¹ STEHLÍK, V., HAMULÁK O., Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013 s. 47.

³³² Rozh. č. C-309/02 (2004). Bod 53.

³³³ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 30.

nepřekračuje meze toho, co je k dosažení takového cíle nezbytné. Princip proporcionality, tak de facto tvoří podstatu druhé věty čl. 36 SFEU, kde je stanoveno, že „Zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřené omezování obchodu mezi členskými státy.“ Tato podmínka tak představuje jakousi pojistku, která má zabránit tomu, aby se omezení obchodu na základě čl. 36, ale i kategorických požadavků odchýlila od svého pravého účelu a byla používána způsobem, který vede k diskriminaci zahraničních výrobků či k nepřímé ochraně určitých domácích produktů.³³⁴

kritérium vhodnosti takového opatření

Tato podmínka upozorňuje, že musí existovat úzký vztah mezi ochranným opatřením, které členský stát chce aplikovat a zájmem, který má být chráněn takovým opatřením, tzn., že by mezi nimi měla existovat určitá příčinná souvislost. Opatření by tedy vždy mělo být způsobilé uskutečnit sledovaný cíl.³³⁵ Soudní dvůr se k tomuto vyjádřil např. v poměrně nedávné kauze Komise vs. Polsko³³⁶, kdy Polsko zakázalo uvádět na trh osiva geneticky modifikovaných organismů (odrůd) a jako důvod uvádělo etický a náboženský charakter. Polsko však nebylo schopno prokázat příčinnou souvislost mezi jejich zdůvodněním tedy etickým a náboženským charakterem a prodejem těchto modifikovaných osiv.

kritérium nezbytnosti takového opatření

Esenciální podmínka, která stanovuje, že opatření musí být vždy zvoleno tak, aby omezovalo volný pohyb zboží co nejméně, ale přitom ještě umožnilo dosažení sledovaného cíle. Opatření členských států tak nesmí být excesivní sledovanému cíli. Zejména je zde kladen důraz na intenzitu dopadu takového opatření, tzn., že v určitých případech úplný zákaz uvedení určitého produktu na trh může být považován za disproportční. Pokud tedy v daném případě existuje opatření, které by mohlo mít méně restriktivní dopad na volný pohyb zboží, pak je členský stát povinen použít takovéto

³³⁴ Rozh. č. 34/79 Henn a Darby (1979). Bod 21.

³³⁵ V rozh. č. C-169/07 Hartlauer (2009) Soudní dvůr konstatoval, že „Vnitrostátní právní předpisy jsou vhodné k zaručení uskutečnění dovolávaného cíle pouze tehdy, pokud opravdu odpovídají snaze jej dosáhnout soudržným a systematickým způsobem.“ Bod 55.

³³⁶ Rozh. č. C-165/08 Komise vs. Polsko (2009).

alternativní opatření.³³⁷ Velmi často je tato podmínka spojována s ochranou spotřebitele. Zákaz importovat nějaký produkt, který klame spotřebitele svým složením či druhem, z důvodu ochrany spotřebitele, je považován za neadekvátní. Soudní dvůr v mnoha případech konstatoval, že ochrana spotřebitele může být v takovém případě realizována jiným mnohem méně restriktivním způsobem, jako je např. uvedení informací na obalu výrobku.³³⁸

Na tomto místě je zapotřebí rovněž podotknout, že Soudní dvůr ponechává v určitých případech zhodnocení tohoto kritéria na národních soudech a to zejména pokud zhodnocení situace ve státě vyžaduje bližší rozbor právních a skutkových okolností.³³⁹

Důkazní břemeno je vždy na členském státě, aby odůvodnil svá opatření a jeho přiměřenost sledovanému cíli. Zdůvodnění musí vždy být doprovázeno vhodnými a přesnými údaji, které umožňují prokázat dané argumenty. V této souvislosti tak Soudní dvůr pouhé konstatační, že je dané opatření ospravedlněno na základě jednoho z akceptovaných důvodů nepovažuje za uspokojivé a totéž se týká případu, kdy není proveden rozbor možných alternativ.³⁴⁰

Princip proporcionality je provázán ve všech čtyřech základních svobodách jednotného vnitřního trhu a neplatí tedy jen pro volný pohyb zboží. Výjimky v rámci volných pohybů bez ohledu na to, zda vyplývají ze Smlouvy nebo z judikatury Soudního dvora, musí být aplikovány všechny proporcionalně. V tomto případě musí být naplněna podstata principu proporcionality a to, že omezující opatření nepřekračuje meze toho, co je nezbytné k jeho dosažení.

³³⁷ V rozh. č. C-320/03 Komise vs. Rakousko (2005) Soudní dvůr uvedl, že zákaz používání těžkých vozidel na určitém úseku Brennerské dálnice, z důvodu ochrany ekologie byl nepřiměřený, protože „Rakouské orgány pečlivě nepřežkoumaly možnost použití opatření, která omezují volný pohyb zboží v menší míře.“ Bod 87.

³³⁸ Viz např. výše uvedené rozh. č. 261/81 Rau (1982).

³³⁹ Viz např. rozh. č. C-368/95 Familiapress (1997), bod 33 rozsudku.

³⁴⁰ Evropská komise, generální ředitelství pro podniky a průmysl, Volný pohyb zboží, Příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravující volný pohyb zboží, Úřad pro publikace Evropské unie 2010, s. 31.

Závěr

V této diplomové práci jsem se věnoval tématu výjimek ze zákazu kvantitativních překážek v rámci volného pohybu zboží na území Evropské unie. Důležitým předpokladem pro fungování vnitřního trhu EU je právě odstranění jakýchkoliv překážek a to zejména diskriminačních na základě původu zboží. V oblasti volného pohybu zboží jsou mezi členskými státy plně zakázána cla včetně poplatků s rovnocenným účinkem, či jakákoliv daňová diskriminace a dále také veškerá kvantitativní omezení dovozu a vývozu, včetně opatření s rovnocenným účinkem.

Cílem této diplomové práce bylo nejprve charakterizovat vývoj pojetí opatření s rovnocenným účinkem, změny v obsahu a rozsahu tohoto pojetí na základě judikatury SDEU a dále také vymežit vývoj jednotlivých ospravedlnění neboli výjimek ze zákazu těchto opatření s rovnocenným účinkem.

V průběhu práce jsem se v první její části zejména zabýval kvantitativními omezeními a opatřeními s rovnocenným účinkem. Definici opatření s rovnocenným účinkem přinesl rozsudek *Dassonville*, na níž je doposud odkazováno. Přínos tohoto rozsudku byl však velmi obecný, neboť nebylo zřejmé, co si pod opatřeními s rovnocenným účinkem můžeme představit. Bylo nutné tuto rozsáhlou oblast definovat konkrétněji, což přinesl pozdější rozsudek *Keck a Mithouard*, který vyňal z působnosti těchto opatření zejména ty vztahující se na prodejce (určitá prodejní opatření). Další vývoj přinesl závěry soudu, že doposud pod pojmem opatření s rovnocenným účinkem si můžeme představit opatření vztahující se k vlastnostem výrobku, avšak nově byl soud postaven i před otázkou, jak se vypořádat s opatřeními omezujícími použití výrobku. Soud zde došel k závěru, že tato opatření spadají do opatření s rovnocenným účinkem. Docházelo tak v průběhu času k různým interpretacím, co do těchto opatření patří a co nikoliv.

Ve druhé části této práce jsem se soustředil na důvody jakými je možné daná opatření s rovnocenným účinkem ospravedlnit a jaké jsou podmínky, které musí být splněny pro jejich aplikaci. Jsou jimi především důvody uvedené v čl. 36 SFEU a

ospravedlnění na základě kategorických požadavků, které byly definovány rozsudkem Cassis de Dijon. Taxativní vymezení čl. 36 tak bylo rozšířeno o další možnosti ospravedlnění zákazu uvedení určitého zboží na trh. Daná opatření však musí splňovat podmínku proporcionality, což znamená, že musí být vhodná, nezbytná a proporcionalní sledovanému cíli. Konečné rozhodnutí v posuzování zda opatření je možné ospravedlnit některým z těchto důvodů, má vždy Soudní dvůr. Tyto výjimky je možné uplatňovat v případě, že chybí harmonizace právní úpravy v dané oblasti.

Úskalím této diplomové práce byla zejména skutečnost, že problematika překážek volného pohybu zboží je z hlediska právní teorie tvořena stovkami rozsudků SDEU, které jsou v mnoha případech nekonzistentní až protichůdné. Každý rozsudek s sebou rovněž přináší jistá specifika a je proto velmi složité učinit obecné závěry. Opatření s rovnocenným účinkem se rovněž mohou vyskytovat v nejrůznějších formách či variantách a je proto mnohdy složité si představit, jaké předpisy pod jejich definici zařadit či ne.

Přínos této práce spatřuji zejména v částech, kde jsem zanalyzoval novodobější rozsudky SDEU, kterými se česká literatura dle mých závěrů příliš nezaobírá a rovněž v rozboru starší judikatury vydané před rokem 2004, která není dostupná v českém jazyce.

Seznam zkratek

SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
ORUC	Opatření s rovnocenným účinkem clům
ORUKO	Opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezením
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise

Seznam zdrojů:

Česká a zahraniční literatura:

- BARNARD, Catherine. *The substantive law of the EU: The Four Freedoms*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-956224-4.
- CRAIG, Paul a G. de BÚRCA. *EU law: text, cases, and materials*. 6th ed. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-871492-7.
- FAIRHURST, John. *Law of the European Union*. 9th ed. Harlow, England: Pearson, 2012. ISBN 978-1-4082-9418-5.
- Friedl WEISS, Clemens KAUPA. *European Union Internal Market Law*, Cambridge University Press, 2014. ISBN 978-1-107-63600-2.
- GEIGER, Rudolf, Daniel-Erasmus KHAN a Markus KOTZUR (eds.). *European Union Treaties: Treaty on European Union, Treaty on the Functioning of the European Union*. München: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-3-406-62877-1.
- HRIVIK, Pavol., *Spoločný a vnútorný trh Európskej únie*. 1 vyd., Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. 2006. ISBN 978-80-8083-358-9.
- JANKŮ, Martin a Linda JANKŮ. *Právo EU po Lisabonské smlouvě*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-152-8.
- KACZOROWSKA, Alina. *European Union law*. Third edition. Abingdon, Oxon, London: Routledge, 2013. ISBN 0203597869.
- LYČKA, Martin, KUNC, B., ŠLÉGLOVÁ, K., a kol., *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-812-3.
- Manfred A. DAUSES, *Příručka hospodářského práva EU*. C.H Beck oHG, Mnichov 2002. ISBN 80-86395-32-4.
- OLIVER P., *Oliver on free movement of goods in the European Union*. fifth edition. Hart Publishing, 2010. ISBN 978-1-84113-810-7.
- OUTLÁ, Veronika a kol., *Právo Evropské unie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-084-0.

- OUTLÁ, V.; HAMERNÍK, P.; BAMBAS, J. *Judikatura Evropského soudního dvora*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-49-0.
- STEHLÍK, Václav a Ondrej HAMULÁK. *Legal issues of EU internal market: understanding four freedoms*. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013. ISBN 978-80-244-3616-6.
- STEHLÍK, Václav, Ondrej HAMULÁK a Michal PETR. *Praktikum práva Evropské unie: vnitřní trh : teoretické základy, judikatura, praktické příklady*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-09-0.
- SVOBODA, Pavel. *Liberalizace obchodu zbožím v právu Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003. Právo a hospodářství (C.H. Beck). ISBN 80-7179-815-0.
- SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-488-9.
- ŠÍŠKOVÁ, Naděžda a kol., *Evropské právo 2: jednotný vnitřní trh*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-949-4.
- TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 5., přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-546-6.
- TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-60-8.
- URBAN L., *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*, Linde Praha, a.s.,2002. ISBN 80-7201-330-0.
- WEATHERILL, Stephen. *Cases and materials on EU law*. 10th ed. Oxford: Oxford University Press, 2012. Online resource centre. ISBN 978-0-19-963983-0.
- WOODS, Lorna a STEINER, J. *EU law*. 10th ed. Oxford: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-921907-0.

Zákony a smlouvy:

- Smlouva o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy
- Smlouva o Evropské unii ve znění Lisabonské smlouvy

Příručky a revue:

- EU, Evropská komise. *Volný pohyb zboží: příručka k uplatňování ustanovení Smlouvy upravujících volný pohyb zboží*. Lucemburk: EUR-OP, 2010. ISBN 9789279134739.
- N. De Grove- Valdeyron, *Le principe de précaution, nouvel instrument du droit communautaire de la santé*, Revue des Affaires Européennes, Law and European Affairs 2005.

Nařízení, směrnice a právní dokumenty:

- Completing the Internal Market: White Paper from the Commission to the European Council (Milan, 28-29 June 1985) COM(85) 310.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z 4 listopadu 1950.
- Směrnice Komise č. 70/50/EHS ze dne 22. prosince 1969 o zrušení opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezením dovozu, na která se nevztahují jiné předpisy přijaté na základě smlouvy o EHS.
- Směrnice Rady č. 93/7EHS ze dne 15. března 1993 o navrácení kulturních statků neoprávněně vyvezených z území členského státu EU.
- Směrnice Rady č. 80/51/EHS ze dne 20. prosince 1979 o omezování hluku podzvukových letadel.
- Směrnice Rady č. 89/104/EHS ze dne 21. prosince 1988, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.
- Směrnice Rady č. 74/577/EHS ze dne 18. listopadu 1974 o omráčení zvířat před porážkou
- Nařízení Rady (EHS) č. 950/68 ze dne 28. června 1968 o společném celním sazebníku.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 ze dne 9. října 2013, kterým se stanoví celní kodex Unie.
- Nařízení Rady (ES) č. 116/2009 ze dne 18. prosince 2008 o vývozu kulturních statků.

- Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství.

Judikatura SDEU:

- Rozhodnutí č. 7/68, *Komise vs. Itálie* (1968), ECLI:EU:C:1968:51
- Rozhodnutí č. 24/68, *Komise vs. Itálie* (1969), ECLI:EU:C:1969:29
- Rozhodnutí č. 3/69, *Social Fonds voor de Diamantarbeiders vs. S.A. Ch. Brachfeld & Sons and Chougol Diamond Co.* (1969), ECLI:EU:C:1969:30
- Rozhodnutí č. 168/78, *Komise vs. Francie* (1980), ECLI:EU:C:1980:51
- Rozhodnutí č. C-112/84, *Michel Humblot vs. Directeur des services fiscaux* (1985), ECLI:EU:C:1985:185
- Rozhodnutí č. C-132/88, *Komise vs. Řecko* (1990), ECLI:EU:C:1990:165
- Rozhodnutí č. C-402/09, *Ioan Tatu vs. Statul român prin Ministerul Finanțelor și Economiei a ostatní* (2011), ECLI:EU:C:2011:219
- Rozhodnutí č. 170/78, *Komise vs. Spojené království* (1983), ECLI:EU:C:1983:202
- Rozhodnutí č. C-167/05, *Komise vs. Švédsko* (2008), ECLI:EU:C:2008:202
- Rozhodnutí č. 15/79, *P.B. Groenveld BV vs. Produktschap voor Vee en Vlees* (1979), ECLI:EU:C:1979:253
- Rozhodnutí č. 2/73, *Riseria Luigi Geddo vs. Ente Nazionale Risi* (1973), ECLI:EU:C:1973:89
- Rozhodnutí č. C-47/90, *Établissements Delhaize frères a Compagnie Le Lion SA vs. Promalvin SA a AGE Bodegas Unidas SA.* (1992), ECLI:EU:C:1992:250
- Rozhodnutí č. C-170/04, *Klas Rosengren a ostatní vs. Riksaklagaren* (2007), ECLI:EU:C:2007:313
- Rozhodnutí č. 8/74, *Procureur du Roi vs. Benoit a Gustave Dassonville* (1974), ECLI:EU:C:1974:82
- Rozhodnutí č. C-184/96, *Komise vs. Francie* (1998), ECLI:EU:C:1998:495
- Rozhodnutí č. 155/80, *Sergius Oebel* (1981), ECLI:EU:C:1981:177
- Rozhodnutí č. C-297/05, *Komise vs. Holandsko* (2007), ECLI:EU:C:2007:531
- Rozhodnutí č. 154/85, *Komise vs. Itálie* (1987), ECLI:EU:C:1987:292

- Rozhodnutí č. C-170/07, *Komise vs. Polsko* (2008), ECLI:EU:C:2008:322
- Rozhodnutí č. 4/75, *Rewe-Zentralfinanz eGmbH vs. Landwirtschaftskammer* (1975), ECLI:EU:C:1975:98
- Rozhodnutí č. C-54/05, *Komise vs. Finsko* (2007), ECLI:EU:C:2007:168
- Rozhodnutí č. 59/82, *Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft vs. Weinvertriebs-GmbH* (1983), ECLI:EU:C:1983:101
- Rozhodnutí č. 104/75, *Adriaan de Peijper, Managing Director of Centrafarm BV.* (1976), ECLI:EU:C:1976:67
- Rozhodnutí č. 172/82, *Syndicat national des fabricants raffineurs d'huile de graissage a další proti Groupement d'intéret économique "Inter-Huiles" a dalším* (1983), ECLI:EU:C:1983:69
- Rozhodnutí č. 45/87, *Komise vs. Irsko* (1988), ECLI:EU:C:1988:435
- Rozhodnutí č. 249/81, *Komise vs. Irsko* (1982), ECLI:EU:C:1982:402
- Rozhodnutí č. 222/82, *Apple a Pear Development Council vs. K.J. Lewis Ltd a ostatní* (1983), ECLI:EU:C:1983:370
- Rozhodnutí č. 113/80, *Komise vs. Irsko* (1981), ECLI:EU:C:1981:139
- Rozhodnutí č. 65/75, *Riccardo Tasca* (1976), ECLI:EU:C:1976:30
- Rozhodnutí č. C-531/07, *Fachverband der Buch - und Medienwirtschaft vs. LIBRO Handelsgesellschaft mbH.* (2009), ECLI:EU:C:2009:276
- Rozhodnutí č. 98/86, *Criminal Proceedings against Arthur Mathot* (1987), ECLI:EU:C:1987:89
- Rozhodnutí č. 237/82, *Jongeneel Kaas BV a ostatní vs. State of the Netherlands a Stichting Centraal Orgaan Zuivelcontrole* (1984), ECLI:EU:C:1984:44
- Rozhodnutí č. C-265/95, *Komise vs. Francie* (1997), ECLI:EU:C:1997:595
- Rozhodnutí č. 120/78, *Rewe-Zentral AG vs. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* (1979), ECLI:EU:C:1979:42
- Rozhodnutí č. 261/81, *Walter Rau Lebensmittelwerke vs. De Smedt PVBA.* (1982), ECLI:EU:C:1982:382
- Rozhodnutí č. 286/86, *Ministère public vs. Gérard Deserbais* (1988), ECLI:EU:C:1988:434
- Rozhodnutí č. C-470/93, *Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln e.V vs. Mars GmbH* (1995), ECLI:EU:C:1995:224

- Rozhodnutí č. C-158-159/04, *Alfa Vita Vassilopoulos AE (C-158/04) a Carrefour Marinopoulos AE (C-159/04) proti Elliniko Dimosio a Nomarchiaki Aftodioikisi Ioanninon*. (2006), ECLI:EU:C:2006:562
- Rozhodnutí č. 145/88, *Torfaen Borough Council vs. B & Q plc*. (1989), ECLI:EU:C:1989:593
- Spojená rozhodnutí č. C-267/91 a C-268/91, *Keck a Mithouard* (1993), ECLI:EU:C:1993:905
- Spojená rozhodnutí č. C-69/93 a C-258/93, *Punto Casa SpA v Sindaco del Comune di Capena and Comune di Capena and Promozioni Polivalenti Venete Soc. coop. arl (PPV) vs. Sindaco del Comune di Torri di Quartesolo and Comune di Torri di Quartesolo* (1994), ECLI:EU:C:1994:226
- Rozhodnutí č. C-292/92, *Ruth Hünermund a ostatní vs. Landesapothekerkammer Baden-Württemberg* (1993), ECLI:EU:C:1993:932
- Rozhodnutí č. C-405/98, *Konsumentombudsmannen (KO) vs. Gourmet Intenrational Products AB (GIP)* (2001), ECLI:EU:C:2001:135
- Spojená rozhodnutí č. C-34-35-36/95, *Konsumentombudsmannen (KO) vs. De Agostini (Svenska) Förlag AB a TV-Shop i Sverige AB* (1997), ECLI:EU:C:1997:344
- Rozhodnutí č. C-110/05, *Komise vs. Itálie* (2009), ECLI:EU:C:2009:66
- Rozhodnutí č. C-142/05, *Aklagaren vs. Percy Mickelsson and Joakim Roos* (2009), ECLI:EU:C:2009:336
- Rozhodnutí č. C-180/96, *Velká Británie a Irsko vs. Komise* (1998), ECLI:EU:C:1998:192
- Rozhodnutí č. 46/76, *W. J. G. Bauhuis vs. Nizozemí* (1977), ECLI:EU:C:1977:6
- Rozhodnutí č. 7/61, *Komise vs. Itálie* (1961), ECLI:EU:C:1961:31
- Rozhodnutí č. 34/79, *Regina vs. Maurice Donald Henn and John Frederick Ernest Darby*. (1979), ECLI:EU:C:1979:295
- Rozhodnutí č. 121/85, *Conegate Limited vs. HM Customs & Excise* (1986), ECLI:EU:C:1986:114
- Rozhodnutí č. C-275/92, *Her Majesty's Customs and Excise vs. Gerhart Schindler a Jörg Schindler* (1994), ECLI:EU:C:1994:119

- Rozhodnutí č. 7/78, *Regina vs. Ernest George Thompson, Brian Albert Johnson a Colin Alex Norman Woodiwiss* (1978), ECLI:EU:C:1978:209
- Rozhodnutí č. 95/81, *Komise vs. Itálie* (1982), ECLI:EU:C:1982:216
- Rozhodnutí č. C-434/04, *Trestní řízení proti Jan-Erik Anders Ahokainen a Mati Leppik* (2006), ECLI:EU:C:2006:609
- Rozhodnutí č. 72/83, *Campus Oil Limited a ostatní vs. Minister for Industry and Energy a ostatní* (1984), ECLI:EU:C:1984:256
- Rozhodnutí č. C-367/89, *Trestní řízení proti Aimé Richardt a Les Accessoires Scientifiques SNC* (1991), ECLI:EU:C:1991:376
- Rozhodnutí č. C-41/02, *Komise vs. Nizozemsko* (2004), ECLI:EU:C:2004:762
- Rozhodnutí č. 174/82, *Trestní řízení proti Sandoz BV* (1983), ECLI:EU:C:1983:213
- Rozhodnutí č. 178/84, *Komise vs. Spolková republika Německo* (1987), ECLI:EU:C:1987:126
- Rozhodnutí č. C-141/07, *Komise vs. Německo* (2008), ECLI:EU:C:2008:492
- Rozhodnutí č. C-322/01, *Deutscher Apothekerverband eV vs. 0800 DocMorris NV a Jacques Waterval* (2003), ECLI:EU:C:2003:664
- Rozhodnutí č. C-67/97, *Trestní řízení proti Ditlev Bluhme* (1998), ECLI:EU:C:1998:584
- Rozhodnutí č. C-216/01, *Budějovický Budvar, národní podnik vs. Rudolf Ammersin GmbH* (2003), ECLI:EU:C:2003:618
- Rozhodnutí č. C-92/92, *Phil Collins vs. Imtrat Handelsgesellschaft mbH and Patricia Im-und Export Verwaltungsgesellschaft mbH and Leif Emanuel Kraul v EMI Electrola GmbH* (1993), ECLI:EU:C:1993:847
- Rozhodnutí č. 19/84, *Pharmon BV vs. Hoechst AG* (1985), ECLI:EU:C:1985:304
- Rozhodnutí č. 193/80, *Komise vs. Itálie* (1981), ECLI:EU:C:1981:298
- Rozhodnutí č. C-448/98, *Trestní řízení proti Jean-Pierru Guimontovi* (2000), ECLI:EU:C:2000:663
- Rozhodnutí č. C-315/92, *Verband Sozialer Wettbewerb eV vs. Clinique Laboratoires SNC and Estée Lauder Cosmetics GmbH* (1994), ECLI:EU:C:1994:34

- Rozhodnutí č. C-220/98, *Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG v Lancaster Group GmbH* (2000), ECLI:EU:C:2000:8
- Rozhodnutí č. 302/86, *Komise vs. Dánsko* (1988), ECLI:EU:C:1988:421
- Rozhodnutí č. C-389/96, *Aher-Waggon GmbH vs. Bundesrepublik Deutschland* (1998), ECLI:EU:C:1998:357
- Rozhodnutí č. C-2/90, *Komise vs. Belgie* (1992), ECLI:EU:C:1992:310
- Rozhodnutí č. C-366/04, *Georg Schwarz vs. Bürgermeister der Landeshauptstadt Salzburg* (2005), ECLI:EU:C:2005:719
- Rozhodnutí č. C-320/03, *Komise vs. Rakousko* (2005), ECLI:EU:C:2005:684
- Rozhodnutí č. C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte a Planzüge vs. Republik Österreich* (2003), ECLI:EU:C:2003:333
- Rozhodnutí č. C-368/95, *Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- a vertriebs GmbH vs. Heinrich Bauer Verlag* (1997), ECLI:EU:C:1997:325
- Rozhodnutí č. C-222/07, *Unión de Televisiones Comerciales Asociadas (UTECA) vs. Administración General del Estado* (2009), ECLI:EU:C:2009:124
- Rozhodnutí č. C-265/06, *Komise vs. Portugalsko* (2008), ECLI:EU:C:2008:210
- Rozhodnutí č. C-5/94, *The Queen vs. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: Hedley Lomas (Ireland) Ltd.* (1996), ECLI:EU:C:1996:205
- Rozhodnutí č. C-169/07, *Hartlauer Handelsgesellschaft mbH vs. Wiener Landesregierung a Oberösterreichische Landesregierung* (2009), ECLI:EU:C:2009:141
- Rozhodnutí č. C-165/08, *Komise vs. Polsko* (2009), ECLI:EU:C:2009:473
- Rozhodnutí č. C-320/03, *Komise vs. Rakousko* (2005), ECLI:EU:C:2005:684
- Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott ve věci C-142/05, *Åklagaren vs. Percy Mickelsson and Joakim Roos* (2006), ECLI:EU:C:2006:782

Internetové zdroje:

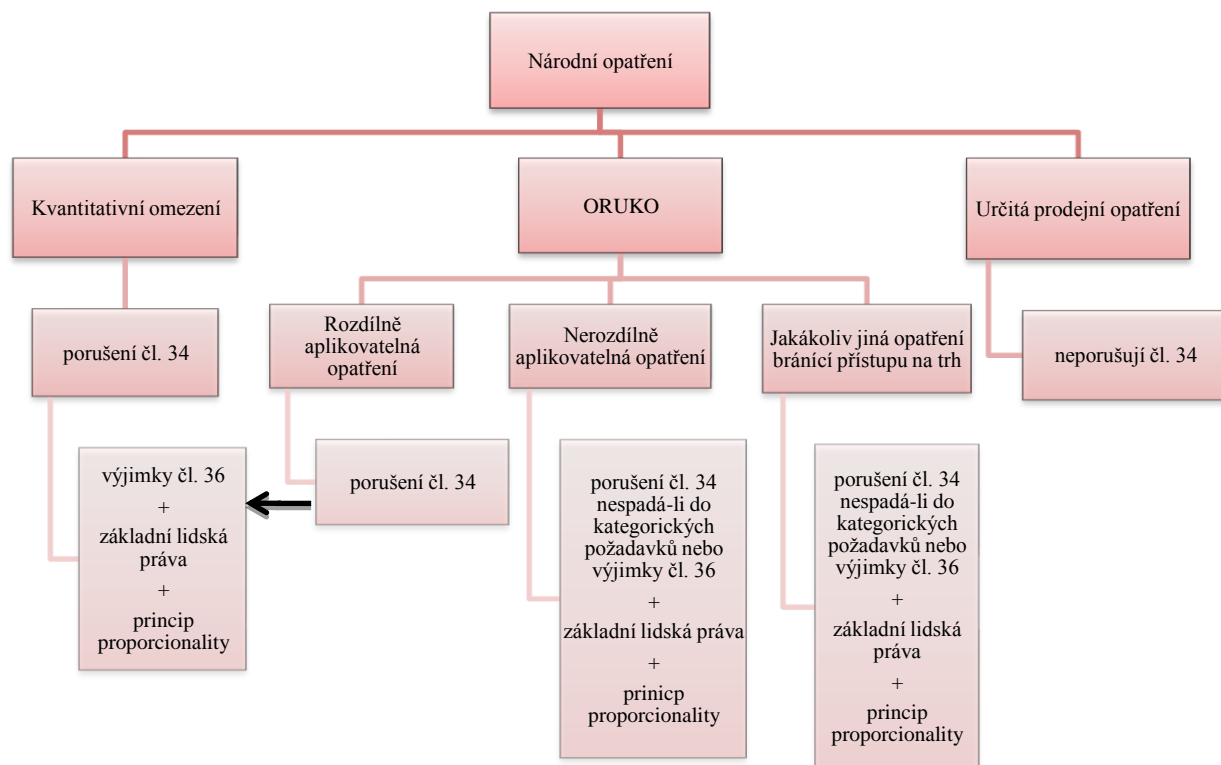
- <http://ec.europa.eu>
- <http://eur-lex.europa.eu>
- <https://euroskop.cz>
- <http://www.euractiv.cz>
- <https://www.celnisprava.cz>
- <http://zemedelec.cz>

- <http://www.ankarabarusu.org.tr>
- <http://www.ksb.cz>

Přílohy:

Příloha 1

Celkový přehled národních opatření a aplikace výjimek

Název diplomové práce v anglickém jazyce

„Exclusions from prohibition of quantitative restrictions“

Abstrakt

Tématem této diplomové práce jsou „Výjimky ze zákazu kvantitativních překážek.“ Původ těchto překážek řadíme do pravidel vnitřního trhu Evropské unie a to konkrétněji do jeho volného pohybu zboží. Volný pohyb zboží je jedna ze čtyř základních svobod vnitřního trhu EU.

Volný pohyb zboží je zajištěn odstraněním fiskálních a nefiskálních překážek, které brání obchodu mezi členskými státy a které jsou mezi členskými státy zakázány. Mezi fiskální překážky řadíme cla, opatření s rovnocenným účinkem clům a ostatní fiskální překážky jako jsou např. různá vnitřní zdanění. Co se týká nefiskálních překážek, ty představují přímá množstevní omezení, což jsou kvóty a embarga a také opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezení. Na rozdíl od fiskálních překážek tyto nefiskální překážky však mohou být za určitých podmínek ospravedlněny. Přímá množstevní omezení se v dnešní době již téměř nevyskytují, zatímco opatření s rovnocenným účinkem kvantitativním omezení se mohou vyskytovat v nejrůznějších formách či variantách. Tato opatření s rovnocenným účinkem týkající se dovozu zboží jsou explicitně zakázána ve Smlouvě o fungování EU a to v jejím článku 34. Opatření s rovnocenným účinkem týkající se vývozu zboží, jež je zakázáno následujícím článkem 35, jsou však méně častá.

Obecně lze tato opatření rozdělit na rozdílně aplikovatelná opatření, která vytváří rozdíly mezi domácím a importovaným zbožím avšak diskriminují pouze zboží dovážené a naopak zvýhodňují zboží domácí a nerozdílně aplikovatelná opatření, která nevytváří žádné rozdíly mezi domácím a importovaným zbožím, avšak ve skutečnosti zatěžují mnohem více zboží importované. Pojem opatření s rovnocenným účinkem bylo poprvé definováno rozsudkem Dassonville. Tento rozsudek však interpretoval tato opatření velmi široce a bylo nutné následnou judikaturou jej upřesnit. Pozdějším rozsudkem Keck a Mithouard soudní dvůr definoval pojem „určitá prodejní opatření“

která vyňal z působnosti těchto zakázaných opatření. V průběhu času docházelo k různým interpretacím ze strany Soudního dvora, co do těchto opatření patří a co nikoliv.

Opatření s rovnocenným účinkem mohou být za určitých podmínek ospravedlněny. Tato ospravedlnění ve formě výjimek se mohou zakládat na základě článku 36 SFEU nebo na základě judikatury SDEU. Čl. 36 umožňuje členským státům aplikovat výjimky, které musí být odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy. Výjimky, které vyplývají z judikatury soudního dvora, jsou definovány rozsudkem Cassis de Dijon jako tzv. kategorické požadavky. Tyto výjimky tvoří demonstrativní výčet a rozšiřují tak čl. 36 SFEU o další důvody veřejného zájmu, které v čl. 36 nejsou zakotveny. Jedná se např. o ochranu spotřebitele, životního prostředí nebo ochranu lidských práv a svobod.

Možnosti ospravedlnění jednotlivých opatření jsou však přípustná pouze v případě absence úplné harmonizace předpisů v dané oblasti na evropské úrovni. Tato opatření však musí také vždy být proporcionální a členské státy tak za tím účelem musí prokázat jejich vhodnost a nezbytnost. Důkazní břemeno vždy leží na členském státě.

Abstract

The subject developed in my thesis relates to the “Exclusions from prohibition of quantitative restrictions”. The origin of these exclusions can be found in the internal market law and more precisely in the free movement of goods. The free movement of goods is one of the four fundamental freedoms on which is based the internal market of the European Union.

The free movement of goods is ensured by removing fiscal and non-fiscal barriers that hinder trade between Member States and which are prohibited between Member States. The fiscal barriers involve the prohibition between Member States of customs duties, all charges having equivalent effect and other fiscal barriers such as internal taxations. The non fiscal barriers involve direct quantitative restrictions which are quotas and bans, as well as measures having equivalent effect to quantitative restrictions (MEE). These non fiscal barriers are prohibited but they can be justified in some cases. Direct quantitative restrictions almost disappeared while measures having equivalent effect to quantitative restrictions may exist in various forms and variations. Measures having equivalent effect on imports are prohibited by the article 34 of the Treaty on the Functioning of the EU. Moreover, measures having equivalent effect on exports are prohibited by the following Article 35, however they are less frequent.

In general, MEE are divided in to two categories. Distinctly applicable measures which treat imported goods less favorably than the domestic products and indistinctly applicable measures which apply to both imported and domestic products but in fact have a particular burden on the imported goods. The concept of measures having equivalent effect was first defined by judgment *Dassonville*. So far in this case, the MEE has been interpreted very broadly and a clarification of the meaning has been necessary. In the later judgment *Keck and Mithouard* the Court defined that the term "certain selling arrangements" do not breach article 34 TFUE. Through time, the court made different interpretations of the measures; some of them breaching the article 34 and some other not.

Measures having equivalent effect can be justified under certain conditions. These justifications can be justified on the bases of article 36 TFEU and the case law of the Court of justice (CJEU). Article 36 allows Member states to apply exceptions that must be justified on grounds of public morality, public policy or public security, the protection of health and life of humans, animals or plants, the protection of national treasures possessing artistic, historic or archaeological value, or the protection of industrial and commercial property. Such prohibitions or restrictions shall not, however, constitute a means of arbitrary discrimination or a disguised restriction on trade between Member States. Exceptions arising from the case law are defined by judgment Cassis de Dijon known as mandatory requirements. These exceptions are open-ended and supply the article 36 derogations such as consumer protection, protection of the environment and protection of fundamental rights.

Article 36 derogations and mandatory requirements are however available only in the absence of harmonization and Member State must also fulfill the test of proportionality and prove suitability and necessity of the measure. The burden of proof always lies on the Member States.

Klíčová slova

Opatření, Překážky, Výjimky

Key words

Measure, Restrictions, Exclusions